

જાન શિક્ષણ આંદોલન

શ્રીજિનાયનમઃ

શ્રી તિર્થવર્ણન ભક્તિમાળા.

રચનાર

મગનલાલ ફકીરચંદ શાહ.

રેશન—અમલસાડ.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

શ્રાવક ભીમસિંહ માણેક.

પ્રસિદ્ધ કરનારે સર્વ હક્ક સ્વાધીન રાખ્યા છે.

સંયોજક

શ્રી જૈન મિત્ર મંડળ—અમલસાડ.

સંવત ૧૯૭૮

સને ૧૯૨૨

માંડવી શાકગલીમાં આવેલ ધી ન્યુ લક્ષ્મી પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં
શા. લક્ષ્મીચંદ હીરજીભાઈ લોડાયાએ છાપ્યું
મુખ્ય. પોસ્ટ નાં. ૩

ભિપોદ્ધાત

તિર્થયાત્રા વર્ણનના પુસ્તકો ધણાએ બહાર પડ્યા હશે અને પડશે, પરંતુ આ પુસ્તકની અંદર વધારામાં ફક્ત એટલું જ છે કે અનુભવેલી અડચણો અને જાત્રાળુઓની સુગમતા દર્શાવેલી છે. વળી આ પુસ્તકની અંદર બે ભાગે પાડવામાં આવ્યા છે. પ્રથમ ભાગની અંદર ભુમિકા (કોણ કોણ ગૃહસ્થ કદ તારીખે જાત્રાર્થે નીકળેલા તે), તીર્થોનું વર્ણન, પંચતીર્થની નગરીઓ, રેલ્વેના ભાડાઓ અને ગાડાના તથા પગરસ્તાના માધ્યમે, તથા મોટા તીર્થોના સરનામા વીગેરે બાબતો જણાવેલી છે. બીજા ભાગની અંદર એક મનુષ્ય સાધારેણુ ધાર્મિક નિત્યકર્મ કરી શકે એવી બાબતો આપી છે. જેની અંદર દર્શન ભાવના, પૂજા પ્રકરણ, સામાયક લેવાની તથા પારવાની વિધિ, ચૈત્યવંદનો, સ્તવન, આરતીઓ, વીગેરે બાબતોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

આ લઘુ પુસ્તક બહાર પાડવાથી દરેક જૈન બંધુઓ અડચણ શીવાય સુગમતાથી તિર્થોની મુસાફરી કરી આત્માને કૃતાર્થ કરે એજ આશા.

ભુમિકામાં દર્શાવેલા ગૃહસ્થોની અંદર દરેક રીતનો રંગ સમાયેલો હતો, એટલે સંઘની અંદર કોઈ જુદોજ આનંદ ફેલાય રહેતો. વાળી શા.૦ ફકીરચંદ્ર લાલચંદ તરફથી સંઘનો હિસાબ તથા લેવડ દેવડનું કામ સચવાતું હતું. ન્યારે શા. હીરાચંદ્ર ધુલચંદ તરફથી રેલ્વેની અંદર સવડતા કરવાનું તેમ ટીકટો ખરીદવાનું કામ સચવાતું હતું. ખરેખર સંઘની સેવા બળવવાનું કામ એઓનેજ ઘટે છે.

આ પુસ્તકની અંદર કેટલીક બાબત અનુભવેલી છે, તેમ કેટલીક બાબતો બીજા ગ્રંથની સહાયથી લેવામાં આવેલી છે, અને લખવામાં ન્ને કે બનતી કોશિશ રાખવા છતાં પ્રિય વાંચક વર્ગને તેમાં થયેલી હસ્તદોષની ભુલો નજર આવશે તો આશા છે કે સુગ્ર ગૃહસ્થો ક્ષમા બક્ષી સુધારી વાંચશે.

લી૦ મગનલાલ ક. શાહ

અનુક્રમણિકા.

પ્રથમ ખંડ

નંબર	વિષય
૧	ટાઈટલ
૨	અનુક્રમણિકા
૩	પ્રસ્તાવના
૪	મંગલાચરણ

નંબર	વિષય	પૃષ્ઠ	નંબર	વિષય	પૃષ્ઠ
૧	ભૂમિકા	૧	૧૮	નાથનગર	૨૨
૨	ભુસાવળ	૩	૧૯	લખેસરાઇ	૨૨
૩	આકાશ	૪	૨૦	કાકંડી	૨૩
૪	અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથ	૫	૨૧	લજવાડ	૨૪
૫	નાગપુર	૮	૨૨	ક્ષત્રીકુંડ	૨૪
૬	રાયપુર	૯	૨૩	કીચુલ	૨૫
૭	ગીરીડી	૧૦	૨૪	ગુણીઆળ	૨૫
૮	મંદુવન	૧૦	૨૫	પાવાપુરી	૨૫
૯	શીખરજી	૧૨	૨૬	બીહાર	૨૭
૧૦	કંઠકતા	૧૫	૨૭	કુંડલપુર	૨૮
૧૧	અજીમગંગ	૧૭	૨૮	રાજગ્રહી	૨૮
૧૨	મહેમાપુર	૧૯	૨૯	પટના	૩૩
૧૩	કટગોલા	૧૯	૩૦	ગયાળ	૩૪
૧૪	બાલોચર	૧૯	૩૧	કાશી (બનારસ)	૩૫
૧૫	મુર્શીદાબાદ	૨૦	૩૨	સીંહપુરી અને	
૧૬	ભાગલપુર	૨૧		ચંદ્રાવતી	૩૭
૧૭	ચંપાપુરી	૨૧	૩૩	અલાહાબાદ	૩૮

નંબર	વિષય	પૃષ્ઠ
૩૪	અયોધ્યા	૩૯
૩૫	કૃષ્ણબાદ	૪૦
૩૬	નવરાહી (રત્નપુરી)	૪૧
૩૭	લખનૌ	૪૧
૩૮	કાનપુર	૪૪
૩૯	કાયમગંજ અને કંપીલાપુરી	૪૫
૪૦	શીકોહાબાદ અને સોરીપુરી	૪૬
૪૧	મથુરા	૪૬
૪૨	વૃંદાવન	૪૭
૪૩	દીલ્હી	૪૮
૪૪	હસ્તીનાપુર	૪૯
૪૫	આગ્રા	૫૦
૪૬	જેપુર	૫૧
૪૭	બીકાનેર	૫૩
૪૮	ફલોર્ધી	૫૪
૪૯	બોધપુર	૫૪
૫૦	જેસલમેર	૫૫
૫૧	ઉદેપુર	૫૫
૫૨	કેશરીઆજી	૫૬
૫૩	કરેડા પાર્શ્વનાથ	૫૭
૫૪	ચીતોડગઢ	૫૮
૫૫	અજમેર	૫૮
૭૯	શ્રીપંચ તિર્થની નગરીઓ	

નંબર	વિષય	પૃષ્ઠ
૫૬	રાણીગામ	૫૯
૫૭	વરકાણાજી	૫૯
૫૮	નાંદોલ	૫૯
૫૯	નાંદલાધ	૫૯
૬૦	ધોણીરા	૫૯
૬૧	મુઝાલા મહાવીર	૬૦
૬૨	સાદડી	૬૦
૬૩	રાણુકપુર	૬૦
૬૪	બામનવાડા	૬૧
૬૫	નાદીઆ	૬૧
૬૬	આયુરોડ ખરેડી	૬૩
૬૭	માઉન્ટ આયુ	૬૩
૬૮	અવચળગઢ	૬૪
૬૯	શ્રી અંબાજી	૬૫
૭૦	કુભારીઆજી	૬૬
૭૧	અમારીયાત્રાનો અંત.	૬૭
૭૨	મેસાણા	૬૭
૭૩	તારંગાજી	૬૮
૭૪	ભોયણી	૬૮
૭૫	શ્રીસંજેશ્વર	૬૯
૭૬	પાનસર	૭૦
૭૭	ઉજ્જન	૭૦
૭૮	શ્રી મગસીજી	૭૧
		૭૧

૮૦ જાણીતા તિર્થનું ભાડું અને ખીજ નોંધ

૭૧

૮૧ મોટા તિર્થના એડરેસો

૭૩

દ્વિતીય ખંડ

નંબર	વિષય	પૃષ્ઠ	નંબર	વિષય	પૃષ્ઠ
૮૨	મંગળાચરણ રતુતી	૭૯	૯૬	સામાયક લેવાની	
૮૩	દર્શન ભાવના	૮૦		વિધી	૧૧૦
૮૪	પ્રભાતીયું	૮૧	૯૭	સામાયક પારવાની	
૮૫	પુગ્ન પ્રકરણ	૮૨		વિધી	૧૧૩
૮૬	શ્રી દ્રવ્યપુગ્ન	૮૩	૯૮	મુહુપતિના પચીશ	
૮૭	શ્રી ભાવપુગ્ન	૮૬		ખોલ	૧૧૩
૮૮	શ્રીચૈત્યવંદન	૯૪	૯૯	અંગના પચીશ	
૯૯	સ્તવનો	૯૭		ખોલ	૧૧૩
૯૦	થોપો	૧૦૧	૧૦૦	પચ્ચખાણુ	૧૧૪
૯૧	સન્નગાય	૧૦૪	૧૦૧	આરતીઓ	૧૧૭
૯૨	હોરી	૧૦૫	૧૦૨	વર્તમાન ચોવીસ	
૯૩	લાવણીઓ	૧૦૬		તીર્થકરનો કોડો	૧૨૦
૯૪	મહાવીર સ્વામીનું		૧૦૩	ચોવીસ તીર્થકરનું	
	પારણું.	૧૦૭		ગાયન	૧૨૧
૯૫	ગુરુવંદન	૧૦૮			

मंगलअभ्यर्थना

अज्ञानातिमिरान्धानां, ज्ञानांजनशलाकया ।
नेत्रमुन्मीलितं येन, तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥१॥

श्रीशजत्रुंजयमुख्यतीर्थतिलकं श्रीनाभिराजांगजं ।
वन्देरैवतशैल मौलिमुकुटं श्रीनेमिनाथं यथा ॥
तारंगेऽत्यजितं जिनं भृगुपुरे श्री सुवृतं स्तंभने ।
श्रीपार्श्वं प्रणमामि सत्यनगरे श्रीवर्धमानं त्रिधा ॥ १ ॥

॥ श्री परमात्मने नमः ॥

श्री तीर्थ वार्त्ता लङ्कितभाषा.

प्रथम अंश.

प्रातःस्मरण.

सर्वारिष्टप्रणाशाय, सर्वाभीष्टार्थद यिने ।

सर्वलब्धिनिधानाय, गौतमस्वामिने नमः ॥

भावार्थः—सर्व प्रकारनां पापे अने विघ्नोना नाश करनार तथा सर्व प्रकारना मनोरथो सिध्द करनार अने सर्वे प्रकारनी लब्धिओना लंडार समान श्री गौतम स्वामिने नमस्कार हो.

भूमिका.

श्री सीअरुणी यात्राजुं प्रथम पगथीठुं कारतक वंद ११ वार सोम ता० ६-१२-२० ने दीवसे अमलसाडथी शर थतां, साडी अक्षवीस टीकीटे आंडोसानी अरीदी, जेनी अंदर द्राववावासा शा. डाक्षाभार्थ गोवींदुनी

ટીકટ સાડાપાંચ, તથા ઇચ્છાપોરવાલા શા. રામાજી જેયંદ અને ગુલાબચંદ ભાણુજીની ટીકીટ એ, તથા અષ્ટગામવાલા શા. મંછુ ભાણુજીની ટીકીટ ત્રણ; મત્તી ટીકીટ સાડાદશ. અમલસાડથી શા. ફકીરચંદ લાલચંદની ટીકીટ નં. ૬, શા હીરાચંદ ધુલચંદની ટીકટ નં. ૮, આઈધનીની ટીકીટ ૧ તથા શા. કલ્યાણુજી દુલભની ટીકીટ નં. ૩ મત્તી કુલે ટીકીટ સ્કાડીઅડાવીશ હતી. વત્તી નૌસારીથી શા. ડાહ્યાભાઈ ખુલ્લચંદ નવાતલાવવાલાની ટીકટ સાડાપાંચ અને શા. અમીચંદ ભગવાનજી નોગામાવાલાની ટીકીટ ચાર મળી ટીકીટ સાડાનવ બીજી સુરત સુધીમાં ઉમેરાઈ. અમલસાડથી આંકાલા સુધીનું ભાડું રૂ. ૫-૨-૦ થાય છે. સધળાએને સુરત પાંચ કલક થોભવું પડ્યું હતું, કારણકે સવારની ગાડી અમલસાડથી સાડાઆઠ વાગે ઉપડી સુરત અગીઆર વાગ્યે ઉતારે છે અને આંકાલા જવા માટે ટી. વી. લાઈનમાં સાંજે સાડાચાર વાગે ગાડી ઉપડે છે. ત્યાર પછી જેઓની સુરત સુધીની ટીકીટો હતી તેઓની આંકાલાની ટીકીટ ખરીદી લધી. સાંજે ગાડીના ફેરેજે ભરાતાં હમારા સધળાનો ડબ્બો એક રીઝર્વ કંપાર્ટમેન્ટ જેવો થઈ રહ્યો હતો.

સાડાચાર વાગે ગાડી ઉપડી જે વખતે હમારા કંપાર્ટમેન્ટમાં પાર્શ્વનાથ ભગવાનનો જય જયકાર થતાં અવર કોમના ચહેરા ઉપર એક જાણે ફેરફાર લાગતો હતો એવીજ રીતે દરેક સ્ટેશને જયનાદ થતાં ગાડી સાત વાગ્યે ખારડોલી સ્ટેશન ઉપર આવી પહોંચી; જ્યાંથી બીજી સાડાપંદર ટીકીટોની ભરતી થઈ, જેની અંદર શા. નાનચંદ કસ્તાજીની ટીકીટ નં. ૪, શા. સુનીલાલ પનાજીની ટીકીટ નં. ૨, શા. દુલમ ભુધરાજીની ટીકીટ નં. ૪૫૫ શા. તત્તલચંદ માનાજીની ટીકીટ નં. ૩, તથા સરભણુવાલા શા. પદમાજી નાથાજીની ટીકીટ નં. ૨, મત્તી કુલે ટીકટ નં. ૧૫૫૫ હતી.

અંધી મત્તી કુલે એકંદર સાડા ત્રેપન ટીકીટો થતાં, એ સંધ દરેક જગ્યાએ “ સુરતનો સંધ તરીકે ઓળખાતો હતો.” સંધની અંદર માણુસો દરેક એક બીજા સાથે સગપણનો સંબંધ ધારાવતા હતા, છતાં દરેક એક

ખીજ તરફ ઐશ્વર્યતા દ્રષ્ટિએ જોનાર હોવાને લીધે અલૌકિક આનંદ ફેલાઈ રહેતો હતો.

ભુસાવળ.

તા. ૭-૧૨-૨૦ ને દીવસે સવારે નવ વાગ્યે ભુસાવળ સ્ટેશને ઉતર્યાં. આંકોલા સ્ટેશન, જી. આઈ. પી. રેલ્વેમાં હોવાને લીધે, ભુસાવળથી એ લાઈન પકડવી પડે છે; તેમ ટી. વી. રેલ્વેનું નાકું પણ ભુસાવળજ પુરું થાય છે. કોઠની ઇચ્છા થાય તો જલગામથી પણ આંકોલા જઈ શકે છે, કારણકે ટી. વી. રેલ્વેના નાકેના એ સ્ટેશનો જલગામ, અત્રે, ભુસાવળ, જી. આઈ. પી. રેલ્વેમાં પણ લાગે છે. હમારામાંથી કેટલાકોની ભુસાવળ જોવાની ઉત્કંઠાને લીધે હમો જલગામ ન ઉતરતાં આગળનું ખીજનું સ્ટેશન ભુસાવળ ઉતર્યાં.

ભુસાવળ હમારે ઘણું જોગવવું પડ્યું. જોકે સ્ટેશન ઉપર જખર મુસાફરખાનું છે, પરંતુ ત્યાં રસોઈ કરવાની સવડ ન હોવાથી, હમો એક માઈલ ઉપર આવેલી “ મુલચંદ શેઠ (દામખર) ની ધર્મશાળા ” માં ઉતર્યાં; ત્યાં આગલ દરેક જણની સવડ પ્રમાણે રસોઈ કરી જમી પરવારી સાંજે ચાર વાગ્યે પાછા સ્ટેશન ઉપર આવી પહોંચ્યા.

ભુસાવળમાં એવી કંઈ જાણવા જેવી બાબત નથી, પરંતુ એક દિગમ્બરી દહેરાસર છે. ગામ સાધારણ છે, તેમ ધર્મશાળામાં જોઈએ તેવી સવડ નથી. ફક્ત એક છપરાવાળું મુસાફરખાના જેવું મકાન છે.

આંકોલા જવા માટે જળગામથી જો તુરત કલાક, દોઢ કલાકે ગાડી મણે તો નીકલી જવું સારું છે. અગર ભુસાવળ જવું તો પણ તુરત પહેલી મળતી ગાડીમાં નીકલી જવું સુધડ પડશે, કારણ કે જનત્રાણો વાસ્તે ભુસાવળ એવી કંઈ જોઈએ તેવી સવડ નથી. હમો ભુસાવળથી સાંજે સાડાપાંચ વાગે, મુંબઈથી ઉપડતી “ નાગપુર પેસેન્જર ” ટ્રેનમાં એસી રાત્રે દશ વાગે આંકોલા ઉતર્યાં.

આંકોલા.

આંકોલા સ્ટેશનથી એક માઈલ ઉપર શ્વેતામ્બરી ધર્મશાળા છે. અંદર આદેશ્વરજીતું દહેરાસરજી છે. વાસણ બીજાનાની ઘણી સારી સવડ છે. કુવો તથા પાયખાનાઓ પણ ધર્મશાળામાંજ છે. સ્ટેશન ઉપરથી જવા માટે ટાંગાઓ મલે છે જેમાં ત્રણ માણસો બેસાડે છે, તેમ મળુરો પણ મળે છે. શહેરની અંદર વસ્તીના પ્રમાણમાં બગર ઘણો સારો છે, તેમ શાખ મારકેટ પણ છે. દર રવીવારે એક જગ્ગરો મેળો ભરાય છે, તેમાં તાંબાપીતળના વાસણો તેમ દેશી કાપડ વીગેરે ઘણી સારી વસ્તુઓ મળે છે; આજુમાં એક જુનો પુરાણો કીલ્સો છે, જેની ફરતી એક સુક્રી નહેર છે અને એક તળાવ છે, જેમાંથી આખા શહેરને પાણી પહોંચાડવામાં આવે છે. કુવાઓ છે પરંતુ ખારા પાણીના છે.

હમોએ રાત્રે દશ વાગ્યે ઉતરી સૌસોની સવડ પ્રમાણે ગાડાઓ તથા ટાંગાઓ ભાડે કરી ધર્મશાળામાં જઈ મુકામ નાંખ્યો. આગલા દીવસનો કચ્છ ના સંધનો પડાવ હોવાથી સવડ જોઈએ તેવી સારી મલી નહતી, કારણ કે તેમનામાં પણ લગભગ ૫૦ માણસોની ભરતી હતી. જત્રાળુઓ જ્યારે હદ ઉપરાંત થઈ જાય ત્યારે સ્વભાવીકજ વસ્તુઓની ખામી નડે, પરંતુ એક દ્રષ્ટિ બિન્દુએ જોઈ પ્રમાણની સરખામણી કરતાં ધર્મશાળામાં જત્રાળુઓ માટે સોઈ ઘણી સારી છે.

હમારા વખતની વાત લખતાં, પાણીની ઘણી સખત તંગી હતી; ચાલુ વરસમાં તળાવમાં ઘણું થોડું પાણી હોવાથી દરેક નજો ઉપર લોકોનો બહુ મારો હતો કારણ કે ચોવીસ કલાકમાં ફક્ત પાંચજ કલાક નજો ખુલ્લા મુકવામાં આવતા હતા. વળી તેનો લાભ લઈ કેટલાક બદમાશ લોકો મારતોડ કરી નજોથી પાણી ભરી લઈ એક ટીનના ડબ્બા ઉપર રૂ. ૦-૩-૦ નો ભાવ રાખી વેચતા હતા. કુવાઓ ઘણા ખરા સુકા હતા અને કદાચિત કોઈ કુવામાં

પાણી હેય તો તે મોળું અને મેલું રહેતું હતું. હમોએ એક રાત ત્યાં પસાર કરી (વિસામો લઇ) બીજે દીવસે બપોરે બે વગ્ગે સીરપુરજી જવા માટે ગાડાંઓ ભાડે કરી નીકળી ગયા.

(અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથ) સિરપુરજી.

આંકોલાથી ૪૦ માઇલિ ઉપર શીરપુરજી કરી ગામ છે, જ્યાં આગળ પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમાજી અંતરીક્ષ હોવાને લીધે દહેરાસર તેમ ગામ “ અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથ ” ને નામે ઓલખાય છે. આંકોલાથી જવા માટે ગાડાંઓની તેમ હાલમાં મોટરની પણ સવડ મલે છે; મોટરનું ભાડું રૂ. ૩-૨-૦ નું શીક્સ છે, પરંતુ મોટર શીરપુરજીથી ત્રણ માઇલ ઉપર “ માલેગામ ” કરી ગામ છે. ત્યાં સુધીજ જઈ શકે છે અને ત્યાંથી ગાડાંઓ ભાડે કરી જવું પડે છે. ગાડાંઓ એકજ રસ્તે આંકોલાથી ટેક સીરપુરજી સુધી જઈ શકે છે. સીરપુરજી જતા આંકોલાથી ૨૦ માઇલિ ઉપર “ પાતુર ” કરી ગામ આવેછે ત્યાં આગલ ગાડાંઓની મુસાફરીવાલાઓને એક રાતનો મુકામ કરવો પડે છે. પાતુરમાં શ્વેનાચ્ચરી ધર્મશાલા છે, અને અંદર એક મહાવીર સ્વામી ભગવાનનું દહેરાસરજી છે. સીધુસામાન બાળુમાં જ મલે છે. વાસણો ધર્મશાળામાં મલે છે, પરંતુ બીજાનાનું સાધન રાખવામાં આવ્યું નથી. ગામ થોડે છેટે છે જ્યાં આગલ સરકારી ડીસ્પેન્સરી પણ છે.

પાતુર આવતા વચમાં ચોકી આવે છે જ્યાં આગળ ભાતું ખાવાનો ઘણે ભાગે રીવાજ છે કારણકે એ ૪૦ માઇલની મુસાફરીમાં પાણી મલતું મુશ્કેલ થઈ પડે છે. ફક્ત આંકોલાથી દશ માઇલ ઉપર ચોકીએ, ત્યાંથી દશ માઇલિ ઉપર પાતુરમાં, ત્યાંથી દશ માઇલિ ઉપર “ મેડસી ” કરી ગામ આવે છે ત્યાં અને આખરે માલેગામ થઈ શીરપુરજી. એટલીજ ગણેલી જગ્યાએ પાણી મલે છે; માટે જત્રાણુઓએ ખાસ કરી આ ખાતત ધ્યાનમાં રાખી જોગવાઈ પહેલેથી કરી લેવી.

શીરપુરજીમાં શ્વેતામ્બર તેમ દિગમ્બરો વાસ્તે ફક્ત એક જ પણ જગ્યાની ધર્મશાળા છે. વાસણ બીજાના વીગેરે બધા સારા પ્રમાણમાં રહે છે. પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દહેરાસર ધર્મશાલાની આગુમાંજ આવેલું છે. જેની અંદર ભગવાનની પ્રતિમાજી અતીરૂ છે; ફક્ત જમણા દીવ્યણનો અડધા દીવ્ય જેટલો ભાગ જમીને અડેલો છે, અને પાછળ પીઠ આગળ એટલોજ ભાગ ભીંતે અડેલો છે, પરંતુ તેને વાસ્તે લોકવાયકા એવી છે કે ભગવાન ઉપરના ફણધિર ચોંટાડવા વાસ્તે લેપ મારવામાં આવ્યો છે તે ભીંતે લાગ્યો છે. વધી એને વાસ્તે એવું કહેવાય છે કે “ પ્રથમ એ મુર્તિની નીચેના ભાગમાંથી એક ઘોડેસ્વાર ભાલા સાથે પસાર થતો હતો. દહેરાસરજીની અંદર જવા માટે ખારણું નથી, પરંતુ એક નાની ખારી છે. ભગવાન ભોંયરાની અંદર ખીરાજમાન છે. દહેરાસરની અંદર પેસતાં, પ્રથમ શ્વેતામ્બરની ઓશીસ, આગુમાં દિગમ્બરની ઓશીસ, અને સામે નાની ખારી ઓળંગી સાંકડી સીડીથી ઉતરી ભોંયરાના ગર્ભદ્વારમાં જઈ શકાય છે.

અહીંયા ભગવાનની પખાણપુજા વાસ્તે ત્રણ ત્રણ કલાકના વારા ફરવામાં આવ્યા છે; એટલે એક દિવસ સવારે ૬ વાગ્યાથી ૯ સુધી દિગમ્બર અને ૯ થી ૧૨ સુધી શ્વેતામ્બર, બીજે દિવસે પ્રથમ ૬ થી ૯ શ્વેતામ્બર તો ૯ થી ૧૨ દિગમ્બર એમ છેક સાંજ સુધી ત્રણ ત્રણ કલાકે દર્શન પૂજાનો લાભ લઈ શકાય છે. દિગમ્બરની પૂજા વખતે ચક્રુઓ કાઢી નાંખવામાં આવે છે; કેટલી કદોરો પ્રજ્ઞાથી કાઢી નાંખવામાં આવ્યો છે. વળી તે ઉપરાંત નવાઇની આવત એ છે કે શ્વેતામ્બર અને દિગમ્બરો વચ્ચે ધર્મ સંબંધી ઝગડો ચાલે છે; કેસ કોરટે ચઢ્યાને બાર વરસ થઇ ગયા અને હજી કેટલો ટાઢમ જાય તેમ કેટલા પૈસાની ખરાબી થાય તે કહી શકાય નહીં. ગામની અંદર દુકાનો તેમ સીંઘુ સામાન સારી રીતે મળી શકે છે. વસ્તીમાં ૫૦) ઘરો દિગમ્બરોના, થોડા શ્વેતામ્બરોના અને બાકીની અવર ન્યાત વસે છે. ગામને નાકે એક નાતો સરખો બગીચો છે જેમાં પાર્શ્વનાથ ભગવાનના ચર્ણનું એક દહેરાસરજી છે.

તા. ૮-૧૨-૨૦ ને દીવસે સીરપુરજી જવા માટે હમોએ પ્રત્યેક ગાડા દીઠ રૂ. ૧૨) આપવાના કરી ૧૧ ગાડાઓ ભાડે કરી અપોરે એ વાગે નીકલી, રાત્રે ૧૧ વાગ્યે પાતુરમાં આવી રાત રહીને બીજે દીવસે તા. ૯ ને દીવસે અપોરે જમી, ત્યાંથી નીકલી રાતે સાડાદસ વાગ્યે સીરપુરજી (અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથ) આવી પહોંચ્યાં. તા. ૧૦ નો દીવસ ત્યાં રહી તા. ૧૧-૧૨-૨૦ ને દીવસે જમીને અપોરે એ વાગ્યે આંકોલા જવા માટે નીકળી ગયા. તા. ૧૨ ને દીવસે રાત્રે લગભગ દશને શુભારે આંકોલા આવી પહોંચ્યા. સર સામાન આંકોલા ધર્મશાળામાં મુકવાની સવડ છે. નીકળતી વખતે આંકોલાના સંઘ તરફથી ભાતું વહેંચવામાં આવ્યું હતું. પહેલા ગાડાઓ રાત્રે હંકાતા હતા પણ હાલ દીવસેજ હોકવાનો રીવાજ છે. વડી સીરપુરજીની ધર્મશાળામાં નહાવા ધોવાનું તેમ પીવાનું પાણી, દિગમ્બર અને શ્વેતામ્તાબરોને જુદું પહેંચાડવામાં આવે છે, જેને વારતે નોકરો પણ જુદા જુદા રાખવામાં આવ્યા છે. અહીંયા તા. ૧૦-૧૨-૨૦ ને દીવસે અમલસાડવાલા શા. ફકીરચંદ લાલચંદ તરફથી ટોળી કરવામાં આવી હતી; અને આંકોલાથી આવતી વખતે પાતુરનો તા. ૯-૧૨-૨૦ નો જમણુવારનો ખરચ, તેમ સીરપુરજીનો તા. ૧૧-૧૨-૨૦ નો અને વળતી વખતે પાતુરનો તા. ૧૨ નો ખરચ મલી કુલે રૂ. ૪૧-૪-૦ થયો હતો, જે સધળો ખરચ શા. દુલભ ભુદરજી કઠ્યેલીઆવાલા તરફથી આપવામાં આવ્યો હતો.

તા. ૬.—જેઓ સીરપુરજીથી મોટરમા આવવા માંગતા હોય તો તેઓએ ત્યાંથી ગાડામાં સવારે અગીઆર વાગ્યા સુધીમાં માલેગામ આવી રહેવું, અને માલેગામમાં શેઠ મહમદ નુરમહમદ કરીને છે તેમને મલવું, કારણ કે ત્યાં ખાતે ફક્ત તેમનીજ પાસે મોટર છે; બીજી મોટરો બાબુમાં ૬ માઈલ ઉપર બાસીમ કરી ગામ છે, ત્યાંથી આવે છે; તો પેસેન્જરોની ભરતી થઈ ગઈ હોય તો માલેગામમાં જગ્યા મલી શકતી નથી. માટે જેમ અને તેમ ત્યાં જલદી આવી મહમદ શેઠને ખબર આપી દેવી. આંકોલાથી આવવા માટે ધર્મશાળાના મુનીમ તરફથી સવડ કરી આપવામાં આવે છે.

તા. ૧૩-૧૨-૨૦ ને દીવસે આંકોલાથી નાગપુર જવા માટે રાતની ગાડીએ બેસી સવારે તા. ૧૪-૧૨-૨૦ ને દીવસે સાડાસાત વાગ્યે નાગપુર સ્ટેશને આવી પહોંચ્યા. ભાડું રૂ. ૨-૮-૦

નાગપુર.

સ્ટેશનથી ધર્મશાળા એક માઇલ ઉપર આદિતવારી પેઠમાં આવેલી છે. સ્ટેશન ઉપર ટાંગાઓ, ગાડાઓ વીગેરે મળે છે. ધર્મશાળામાં ખીજ કોઇપણ રીતની સવડ નથી, ફક્ત ચોકમાં નળ છે. ધર્મશાળાની આગુમાંજ ‘શ્રેયાંસનાથ મહારાજ’ નું પંચાયતી દહેરાસરજી છે; અંદર એક નાની દહેરીમાં મહાવીર-સ્વામીની રત્નની પ્રતિમાજી છે, તેમ આગુમાં ચૈમુખજીની પ્રતિમાજી છે. અંદર જતાં પગથીયા ઉપર તેમ મંડપમાં જુના વખતના શીક્ષાઓ ચોડવામાં આવ્યા છે. દહેરાસરજીમાં ન્હાવા ધોવાની, તેમ પૂજના કપડાં વીગેરેની સારી સોઈ છે. ધર્મશાળાથી થોડે દુર ખીજું એક આદેશ્વર ભગવાનનું દહેરાસરજી છે.

શહેર મહોટું વસ્તીવાળું તેમ દરેક વસ્તુઓથી ભરપુર છે. શહેરની અંદર ત્રણ ચાર મીસો પણ છે, તેમ કોરટ પણ નાગપુરમાંજ બેસે છે. સ્ટેશનથી ત્રણ માઇલ ઉપર એક “મ્યુઝીયમ” છે તેને અગ્નીઆના ભોડા “અદ્ભુત યાગ” કરીને કહે છે; જેમાં ઘણાખરા દેશની કારીગીરીઓ, હથીઆરો, કાપડ વીગેરે ઘણી વસ્તુઓનો સંગ્રહ કીધો છે. તે ઉપરાંત બ્રાહ્મણ કુટુંબનો જન્મથી મરણ પર્યંતની જીંદગીનો આખેલુચ ચીતાર આપ્યો છે; વધી મરેલા જનતવરો સાથે જીવતાં દરેક જનના જેરી સાપો, અજગર, મગર વિગેરે સંગ્રહસ્થાનમાં છે.

આગળ દશ મીનીટ જેટલો રસ્તો કાપતાં “મહારાજ યાગ” કરીને આવે છે. જેની અંદર રાજ સાહેબનો યંગલો છે; સામે ઘણી ખરી જતના ઝાડો, વેણાઓ વીગેરે એક મહોટા જગરજસ્ત યગીઆના રૂપમાં રાખવામાં

આવ્યા છે. અંદર ઠેરઠેર રસ્તાઓ નળો ઉપરાંત, સીંહ, વાઘ, હરણ, વાંદરા, વીગેરે જીવતા જનવરોનું સંગ્રહસ્થાન છે. વલી અહીંઆ આગલ કાપડની માંલ પણ જોવા લાયક છે, શહેરની અંદર “ મોટર સપ્લાઈ કુંઠ ” તરફથી ત્રણ મોટરો રાખવામાં આવી છે, જેની અંદર દરેક જગ્યાએ જઈ શકાય છે. મોટામાં મોટી મોટર લોરી ૪૦ પેસેન્જરો લઈ ફરે છે.

તા. ૧૪-૧૨-૨૦ નો દિવસ શહેરમાં ફરી હરી તા. ૧૫ ને દીવસે મધુપુર (ગીરીડી) જવાને વાસ્તે સાંજે ૬ વાગ્યાની ગાડીએ નીકળ્યા. અખંડ ખે દીવસની મુસાફરી કરી તા. ૧૭ મીની રાત્રે મધુપુર થઈ ગીરીડી ૯ વાગ્યે આવી પહોંચ્યા. ગાડીઓ ચાર જગ્યાએ બદલવી પડે છે; નાગપુરથી ચક્રધરપુર, અને ત્યાંથી આસનસોલ જંકશન, અને અહીંઆથી મધુપુર થઈ ગીરીડી. દરેક જગ્યાએ કલાક દોઢ કલાકને આંતરે તુરત ગાડીઓ મલે છે. ગીરીડી સખત થાય છે, પણ ગાડીઓ દરેક જંકશનેથીજ ઉપડતી હોવાથી અગાઉથી સવડ કરવી પડતી હતી. ચક્રધરપુરથી આસનસોલ જંકશન સુધીમાં વચમાં “ તુરેલીઆ ” ફરી સ્ટેશન આવે છે, જ્યાં આગલ લોખંડના હથીઆરો ઘણા સારા મલે છે. નાગપુરથી ચક્રધરપુર થઈ જતાં વચમાં “ રાયપુર ” આવે છે, હમો ત્યાં ઉતર્યા નહતાં.

રાયપુર.

નાગપુરથી રાયપુર ૧૮૮ માઈલ છે. અત્રેથીજ ‘ એંગલ નાગપુર ’ રેલવેની લાઈન શરૂ થાય છે. ધર્મશાળા સ્ટેશનની સામે છે, અને સરકારી છે, જેમાં ૫૦૦ માણસો સમાય જોવી સવડ છે. સ્ટેશનથી ગામ ૧૦ માઈલ છે, અને ત્યાં ત્રણ દહેરાસર છે જેની વીગત:—

(૧) દાદાવાડીમાં શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દહેરાસર છે, જેડે મ્હોટી ધર્મશાળા છે. (૨) સદર બગ્ગરમાં શ્રી રીખવદેવસ્વામીનું મોટું દહેરાસર છે,

બાળુમાં શ્રી ચંદ્રપ્રભુનો અને શ્રી શાંતીનાથનો એમ મળી બે ગભારા છે. (૩) સદર બનરમાં શ્રી ચંદ્રપ્રભુનું દહેરાસર છે. અહીંઆથી ગીરીડી જવાને વાસ્તે આસનસોલથી ઇસ્ટ ઇન્ડિઆ ગાડી બદલવી પડે છે.

ગીરીડી.

ધર્મશાળા (શ્વેતામ્બર) સ્ટેશનની સામેજ ત્રણ મીનીટ જેટલે રસ્તે છે જેમાં લગભગ ૫૦૦ માણસો સમાઈ શકે છે કારખાનું અંદરજ છે; વાસણ બીજાના વીગેરેની સોઈ ઘણી સારી છે, અને ધર્મશાળામાં ચોરડાઓ છે. શહેર સાધારણ છે, જેમ્હતો સામાન શહેરમાં મળી આવે છે. દુકાનો છુટક છુટક છે; એક જગ્યાએ બનરના રૂપમાં નથી. દર સ્વીવારે મેળો ભરાય છે. જેમાં ભોખંડના હથીઆર વીગેરે સામાન સારો મળે છે. વલી અહીંઆથી થોડે છેટે કોયલાની ખાણો છે, હરડે પણ અહીં સારી ઉત્તમ મળે છે. ધર્મશાળાની બાળુમાં શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દહેરાસર છે. અહીંઆથી ‘મધુબન’ (શીખરજી) જવા માટે ગાડાઓ તથા હાલમાં મોટર પણ મલે છે, જેની સવડ કારખાનાવાલા તરફથી કરી આપવામાં આવે છે. મોટરનું ભાડું પ્રત્યેક માણસ દીઠ રૂ. ૨-૦-૦ નું શીક્સ છે.

હમોએ તા. ૧૮-૧૨-૨૦ ને દીવસે ઉઘડ મોટર ભાડે કરી તા. ૧૯ મી ની સાંજ સુધી મધુબનમાં આવી પહોંચ્યા.

“ મધુબન ”

અહીંઆ ધર્મશાળા ત્રણ છે. ગીરીડીથી આવતાં પહેલાં તેરાપંથી દિગમ્બરની, વચમાં શ્વેતામ્બરની, અને પછીથી ઉપલે ભાગે વિશાપંથી. દિગમ્બરોમાં બે ભાગ રાખવામાં આવ્યાછે; જેઓ કેસર, ફૂલની પૂજા કરે તે વિશાપંથી અને જેઓ ક્રૂંત નૈવેદ્ય પૂજા કરે છે તે તેરાપંથી દિગમ્બર કહેવાય છે.

દિગમ્બરી ધર્મશાળાની અંદર દહેરાસરજીમાં શિક્કાઓ પાથરવામાં આવ્યા છે. તેમ બગીચાઓ, કુવા વીગેરેનું પણ સારું સાધન રાખ્યું છે. શ્વેતામ્બરી ધર્મ-શાળાની અંદર હળરથી પંદરસો માણસો સમાઈ શકે એવી મોટી સવડ છે, અને ઓરડાઓ પાડવામાં આવ્યા છે. પાછળના ભાગમાં બગીચો છે, ઉપરાંત ધર્મશાળાનો બીજો ભાગ છે જ્યાં પણ ફરતા ઓરડાઓ રાખવામાં આવ્યા છે. બાબુમાં કારખાનાની ઓશીસ છે; સામેના ભાગમાં એક વિશાળ કંપાઉન્ડમાં દહેરાસરજી છે. ધર્મશાળાની અંદર બે કુવાઓ છે; તેમ ન્હાવા ધોવાની ઘણીજ ઉત્તમ સોઠ રાખવામાં આવી છે. વર્ષી ૫૦૦ ઉપરાંત માણસો જમી શકે એવી પણ ધર્મશાળાની બાબુમાં સોઈ રાખી છે. વાસણ બીજાના વીગેરે ઘણા સારા પ્રમાણમાં રાખવામાં આવ્યા છે. ધર્મશાળાની પાછળના ભાગમાં એક નાનો સરખો બગર આવ્યો છે. જેમાં બેઘેતો સામાન મળી આવે છે. હરડે સારી અને સસ્તી મળી આવે છે, ઉપરાંત વનસ્પતીની ફવાઓ પણ છુટક છુટક વેચાવા આવે છે.

અહીંઆની ધર્મશાળાઓ વિગેરેનું વર્ણન કરતાં પાનાના પાનાઓ ભરાય, પરંતું ટુકડામાં એટલું લખવું યોગ્ય છે, કે જનત્રાણુઓ વાસ્તે દરેક રીતની સોઠ છે, ઉપરાંત કુદરતી તેમ માનસીક શક્તિથી બનાવેલી બીજોની અંદર કોઈ ખામી કાઠી શકે એવું નથી. ગામ ઘણું નાનું હોવા છતાં ત્રણે ધર્મશાળાનો દેખાવ, એક શહેરના રૂપમાં જણાય છે. વરધોડોની દરેક રીતની સામગ્રી, જેવી કે, રથ, હાથી ઘોડા વીગેરે રાખવામાં આવી છે. વાળું ગીરીડીથી બોલાવવામાં આવે છે. જેઓ વાળું સહિત જળજનત્રાનો વરધોડો કાઢવા માંગતા હોય તેમને રૂ. ૮૧) નકરો આપવા પડે છે; વાળું શીવાય રૂ. ૫૧) નો નકરો થાય છે. દરેક ધર્મશાળામાં જનત્રાણુઓનો પડાવ ઘણે ભાગે બસોથી અઢીસો માણસોનો રહે છે. અહીંઆથી એક માઈલને આંતરે એક નદી આવેલી છે, વળી ગરીબ લોકોના ટોળેટોળાં જનત્રાણુઓ પાછળ ફર્યા કરે છે. અત્રેથી શીખરજી પહાડ ઉપર જવાને ડોળીઓ મળે છે, તેના

૩૧. ૩-૮-૦ લેછે. ડોળીની સવડ કારખાનામાં જણાવ્યાથી કરી આપવામાં આવે છે.

“ શીખરજી પહાડ ”

મધુવનની ધર્મશાળાથીજ પહાડની શરૂઆત થાય છે. તળેટી અહીંઆથી ત્રણ માઇલ છેટે છે, ત્યાં આગલ ભાતું આપવામાં આવે છે. ત્યાં આગળ એક પાણીનો બહેળો છે. ત્યાંથી ગા માઇલ છેટે બે રસ્તાઓ આવે છે. એક રસ્તેથી જળમંદીરે, અને બીજો રસ્તેથી નવદુર્ગે જવાય છે. જળમંદીરે જવા વાસ્તે અહીં સુધી પાકી સડક છે, પછી કાચી સડક આવે છે. આગળ જતાં સીતા નાકુ આવે છે, ત્યાંથી થોડે સુધી પગથીઆઓ શરૂ થાય છે. પછીથી રસ્તો સાધારણ કંકણ આવે છે. ઉપર ચઢ્યા એટલે ગૌતમ સ્વામીની દહેરી આવે છે, અહીં આગલ એક ચોકી બેસે છે. ત્યાંથી જળમંદીર આગળ દાદજી શાગળીઆ પાર્શ્વનાથનું દહેરું છે. આગળમાં ટાલ પાણીનો ધોધ છે ન્હાવાની જોગલાઈ સારી છે. ડોળીએ જનારને દાદજીના દહેરાએ તથા ચોવીસે ટુકે ફેરવે છે.

મધુવનથી ચોવીસે ટુકે જવાને ૩૧ માઇલપર બે રસ્તા આવે છે. પણ પાકી સડક છે તે રસ્તે જવું, ઉપર જતાં બીજા ટુકા રસ્તા આવે છે, જેથી રસ્તો સહેલથી ઓછો થાય છે. ૭૧ માઇલને છેટે એક બંગલો આવે છે, જ્યાંથી સડક બંધ થાય છે. એવું કહેવાય છે કે અત્રે ચરખીનું કારખાનું કાઢવાનું હતું, પણ રાય બ્રીદાસ આમુએ યોગ્ય પગલાં ભરી તે બંધ કરાવ્યું ત્યાં આગલ પથરમાં કોતરેલી નોટીસ છે. ત્યાંથી શ્રી પાર્શ્વનાથની ટુકે જવાનો રસ્તો આવે છે. ઉપર શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનાં કેવળજ્ઞાનનાં પગલાંની દહેરી છે, તે ચઢવાને ૮૪ પગથીઆં છે. ઉપર સાધારણ ધુમસ પડે છે. ઉતરતાં જમણીબાજુએ (૨) શ્રી નેમનાથજીની દહેરી છે. આગળ થોડે છેટે (૩) શ્રી અજીતનાથની દહેરી છે. ત્યાંથી નીચે ઉતરવું પડે છે. ત્યાંથી પાછા

ચક્રા એટલે (૪) શ્રી વિમળનાથની દહેરી છે, તેની સામે (૫) શ્રી સુપાર્શ્વનાથની દહેરી છે, (૬) શ્રી મહાવીરસ્વામીની દહેરી છે, (૭) શ્રી શાંતિનાથની દહેરી છે, (૮) શ્રી સુમતિનાથની દહેરી, (૯) શ્રી ધર્મનાથની દહેરી (૧૦) શ્રી જ્ઞાનમ સ્વામીની દહેરી છે, ત્યાંથી જળ મંદિરે જવાય છે. બાકીની ડુંકે જેને બીજો દીવસે જવું હોય તે નીચે ઉતરી જાય છે. શ્રી જ્ઞાનમ સ્વામીની દહેરી સામે (૧૧) શ્રી કૃત્યુનાથની દહેરી છે. (૧૨) શ્રી નેમનાથની, (૧૩) શ્રી અસ્તાથની દહેરી છે. પછી થોડે આગળ થઈ ઉપર ચઢવું પડે છે. (૧૪) શ્રી મહિનાથની દહેરી છે. (૧૫) શ્રી શ્રેયાંસનાથની (૧૬) શ્રી સુવિધિનાથની દહેરી આવે છે. (૧૭) શ્રી પદ્મપ્રભુની તથા (૧૮) શ્રી મુનિસુવ્રત સ્વામીની દહેરી આવે છે. ત્યાંથી નીચાણમાં આગળ જતાં બે રસ્તાઓ આવે છે, એક રસ્તેથી શ્રી ચંદ્રપ્રભુની દહેરીએ જવાય છે, ત્યાં જતાં નીચે ઉતરવું પડે છે, અને પાછું ચક્રા પછી (૧૯) શ્રી ચંદ્રપ્રભુની દહેરી છે. ત્યાં દરશન કરી આવ્યા. તે રસ્તે પાછું જઈ આગળ (૨૦) શ્રી આદિનાથની દેરી આવે છે, (૨૧) ટેકરી ઉપર શ્રી શીતલનાથની, (૨૨) શ્રી સંભવનાથની દેરી આવે છે. ટેકરી નીચે ઉતર્યા એટલે (૨૩) શ્રી વાસુપુજ્યની દહેરી છે, અને ત્યાંથી ઉપર (૨૪) શ્રી અભિનંદનની દહેરી છે. ત્યાંથી દર્શન કરી જળ મંદિરે આવવું. આ પવિત્ર પહાર ઉપર શ્રી આદીશ્વર, વાસુદેવ, નેમિનાથ, અને શ્રી મહાવીર સ્વામી શીવાયનાં ૨૦ તીર્થ કંઠે હજારો મુનીઓની સાથે સિદ્ધિપદને વર્ષા છે. વળી સાગર ચક્રવર્તિ છ ખંડની રાજ્યસિદ્ધિ છોડી સંખ્યાબંધ પરિવાર સાથે આજ સ્થળે મોકલે ગયા છે.

ગીરીડીથી મધુવન જતાં પાંચ ફેશ ઉપદ બારાકડ કરી ગામ આવે છે. ત્યાં દહેરાસર તથા ધર્મશાળા છે. અહીં મહાવીરસ્વામી ભગવાનને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું હતું આ બારકડ ગામને કહે “ રિન્જુ વાસિકા ” નદી (બારકડ નદી) વહે છે, તે ઉતરીને સડક રસ્તે મધુવન જવું.

મધુવનમાં હમો તા. ૨૦-૧૨-૨૦ થી તા. ૨૮-૧૨-૨૦ સુધી રહ્યા, દિવસો ઘણાજ આનંદમાં પસાર થતા હતા. હમારામાંથી કેટલાકોએ આઠ, ઘણાખરાએ સાત, છ, પાંચ, એવી રીતે જત્રાનો લાભ લીધો હતો, પરંતુ સંઘમાંથી સૌથી વધારે પગે ચાલીને શીખરજીની જત્રાનો લાભ કડચેત્રીઆ વાલા શા. ઉમા લખાજીને ઘટે છે. તા. ૨૨-૧૨-૨૦ માગશર શુદ્ધ ૧૨ ને બુધવારે શા. હીરાચંદ્ર દુલચંદ્ર અમલસાડવાલા તરફથી સંઘ કરવામાં આવ્યો હતો. તા. ૨૩મીએ કાચેત્રીઆ વાલા શા. કસ્તુરચંદ્ર ભુધરજી તરફથી શા. દુલભજી ભુધરજી તથા ખીજા એ ત્રણ જણ મલીને સંઘ કર્યો હતો તા. ૨૫મીએ પણ અમલસાડવાલા શા. ફરીચંદ્ર લાલચંદ્ર તથા મહુવાવાલા શા. મંજુ ઝવેર વીગેરે તરફથી સંઘ કરવામાં આવ્યો હતો. તા. ૨૬મી માગશર વદ ૧ ને દીવસે મહુવાવાલા શા. મંજુ ઝવેર તથા ભુધર ખુશાલજીની ઘણીયાણી બાઈ જમના તરફથી રૂ. ૮૧ નો નકસો ભરી જળજત્રાનો વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો હતો. તથા કડચેત્રીઆવાલા શા. દુલભજી ભુધરજી તરફથી સંઘ કરવામાં આવ્યો હતો. અને તા. ૨૭મીને દીવસે નવા તલાવ વાલા શા. ડાહ્યાભાઈ ખુમચંદ્ર વીગેરેઓ તરફથી સંઘ હતો. તે ઉપરાંત ગરીબોને અનાજ, ચણા વીગેરે સંઘમાંથી રીપ કરી વહેંચવામાં આવ્યું હતું. દહેરાસરજીમાં પૂજા વીગેરે રોજનું ચાલતું હતું. અહીંયા ધીનો ભાવ રૂ. ૧૬ નો રાખવાયાં આવ્યો છે. સાંજે આરતીઓ એ થતી હતી, એક આરતી તથા મંગલદીવો અહીંયા, તથા ખીજા આરતી, મંગલદીવો શીખરજીના થતા હતા. વલી અહીંયા ધોખીઓની સવડ પજી સારી છે, કપડાં ચોવીશ કલાકમાં આવી ગય છે. તા. ૨૮ મીને દિવસે અમે કલકત્તા જવા માટે “મસરી” સ્ટેશન સુધીના ગાડાંઓ ભાટે કરી સવારે નીકળી બપોરે એ વાગ્યાને સુમારે હસરી સ્ટેશન ઉપર આવી પહોંચ્યા.

મધુવનથી “મસરી” સ્ટેશન ૧૪ માઈલ થાય છે. સ્ટેશન ઘણું નાનું છે. ગાડીઓ ફક્ત પાંચ મીનીટ થોભે છે. સ્ટેશન ઉપર પ્લેટફોર્મ નથી; તેમ શ્વેનામ્બરી ધર્મશાળા પણ નથી. ગામ નાનું સરખું છે. સાંજે ૬ વાગ્યાની

ગાડીએ ખેસી બીજે દીવસે તા. તા. ૨૯ મીએ સવારે ૯ વાગ્યે (કલકત્તા)
 “ હાઉસર સ્ટેશને ” ઉતર્યા. ઇસરીથી કલકત્તાનું બાકું રૂ. ૩-૧-૦.
 ગાડીઓ આગલથી ઉપડી આવે છે, માટે જાત્રીઓએ બંને ત્યાં સુધી
 અગાઉથી સવડ કરી લેવી.

કલકત્તા.

હુગલી નદીને કીનારે મ્હોટું જખરજસ્ત ખ્હોળી વસ્તીવાળું શહેર છે;
 ટ્રામો, ગાડીઓ, વીગેરેની ચોવીસે કલાક પુષ્કળ ધમાક રહેછે. મ્હોટા રસ્તાઓ
 ઉપર ટ્રામ દોડે છે. અને ચેન્ન ટીકીટો પણ મલી શકે છે. શહેર ઘણું
 મ્હોટું છે પરંતુ વેપાર રોજગારને વાસ્તે મુંબઈ જેટલી જાહોજલાલી નથી.
 અહીંઆ રેશમી ઉતરાસણ જેને ત્યાંના લોકો “ લવા ચાદર ” કહેછે તે
 બહુ સારા મલે છે, ઉપરાંત કીણા ઘોતી જેટા, ખમીસો વીગેરે વખણાય છે.
 શ્વેતામ્બરી ધર્મશાળા બે છે; એક લગભગ દોઢ માઇલ ઉપર “શ્યામા આશ્ર”
 ની ગલીમાં ત્યા બીજી ધર્મશાળા સ્ટેશનથી આસરે ત્રણ માઇલ ઉપર
 “ દાદાવાડીમાં ” આવેલી છે, જ્યાં ૧૦૦ માણસો સમાઈ શકે એટલી જગ્યા
 છે. વાસણ બીહાના વીગેરે સાધારણ બંને ધર્મશાળામાં મલી આવે છે.

શ્યામાઆશ્રની ગલીમાં ધર્મશાળાથી થોડે દુર “ શાંતિનાથ ” મહારાજનું
 દહેરાસર ઘણું રમણીય છે. કામ ઘણુંખરું આરસના ટાપ્સથી લીધેલું
 છે. વર્તુલા સ્ટીટમાં (૨) મધ્યવલાલ હુગડનું બંધાવેલું ઘર દહેરાસર છે;
 મુળનાયકજી પ્રતિમાજી સુમતીનાથ મહારાજની છે. ઘર નં ૪૧, (૩) શેઠ
 પુનાલાલ હીરાલાલના ઘરની અંદર ઘર દહેરાસરજી છે. (૪) રાય બદ્રીદાસ
 બાબુએ બંધાવેલું ઘર દહેરાસર છે, મુળનાયકજી શાંતિનાથ ભગવાનની પ્રતિમાજી
 છે. ગભારાનો ભાગ કાચથી જડવામાં આવ્યો છે. ડો. રાય બદ્રીદાસ બાબુ,
 હેરીસનરોડ બજા બગર, ઘર નં. ૫૨. શહેરથી થોડે છેટે દાદાવાડીમાં (૫)
 રાય બદ્રીદાસ બાબુએ બંધાવેલું પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દહેરાસર છે. બાંધકામ ઘણું
 ખરું કાચથીજ લેખમાં આવ્યું છે. કલકત્તામાં ખાસ જોવા લાયક છે. (૬)

ઉપસા દહેરાસરની આશુમાંજ એક દહેરાસર છે જેમાં ગુરૂપદનાં પગલાં છે. વત્રી નજદીક આંધેસો એક કુંડ છે, તેમ બગીચામાં હોવાથી ડેરેડેર ચાલવાના પાથ બનાવવામાં આવ્યા છે. (૭) શેઠ સુખલાલ ઝવેરીનું બંધાવેલું મહાવીર-સ્વામીનું દહેરાસર છે. (૮) શેઠ ભુરાપાપુનું બંધાવેલું ચંદ્રપ્રભુનું દહેરાસર છે. વધુમાં જણાવવાનું કે દાદાવાડીમાં જે ચાર દહેરાસરો છે. તે ખાસ જેવા લાયક, ઉત્તમ કારીગીરીથી ભરપૂર છે.

(૧) શ્યામાબાઈની ગત્રીથી લગભગ ૧૦ મીનીટ જેટલે રસ્તે “ રાજેન્દ્ર મંચુક આગ ” જેવા લાયક છે; જેની અંદર એક સુશોભીત ફર્નીચરોથી શણગારેલો બંગ્લો છે. વત્રી બગીચામાં ઝાડો ઉપરાંત જીવતા જનવરોનું સંગ્રહસ્થાન કરેલું છે, વત્રી અંદર શીખરજીનો નાનો સરખો પહાડ બનાવવામાં આવ્યો છે. (૨) એક ખીન્ને બગીચો જે શહેરથી લગભગ બે માઈલ છેટે છે, જેનું નામ “ ચીડીઆખાનું ” આપવામાં આવ્યું છે; જેની અંદર પણ ઝાડો જીવતા જનવરો ઘણા પ્રમાણમાં રાખવામાં આવ્યા છે. ગુરૂ અને શુકર-વારે બંધ હોય છે. તેમ અંગ્રેજ લોકના તહેવારોને દીવસે ૩. ૧) શ્રી ભેવામાં આવે છે. આડે દિવસે ૩. ૦-૧-૦ લેજે. ટ્રામમાં પણ જઈ શકાય છે. (૩) “ કાગિકા માતાનું મંદીર ” પણ પૂજનીય ગણાય છે. (૪) ખોટની હાકિસ, (૫) ગવર્નમેન્ટ લેવી વીજેરે જેવાને માટે વખણાય છે. કલકત્તાને જુદી જુદી લાઈનના જંકશન બે લાગે છે. બેંગોલ નાગપુર રેલ્વેનું જંકશન “ હાકિરા સ્ટેશન ” અને ઈસ્ટર્ન બેંગોલ રેલ્વેનું જંકશન “ સીઆરડા સ્ટેશન ” કહેવાય છે. અને જંકશનોની વચ્ચે ફક્ત હુગલી નદી આવેલી છે.

અહીંયા તા. ૨૯, તા. ૩૦ તા. ૩૧ તથા તા. ૧-૧-૨૧ નો દીવસ મગી દીન ૪ રહી તા. ૨ જી એ સવારે આઠ વાગ્યાની ગાડીએ હાકિરા સ્ટેશનથી બેસી અજીમગંજ ચાર વાગ્યે ઉતર્યા.

અજમગંજ.

“ અજમગંજ ” ના એ સ્ટેશન છે; “ અજમગંજ જંકશન ” અને “ અજમગંજ સીટી ” હાઉરા સ્ટેશનથી ઇસ્ટ ઇન્ડિયા રેલ્વેવાલા પ્લેટફોર્મ ઉપરથી એસી બંગ્લાળાએ “ જંકશન ” ન ઉતરતાં, બીજું સ્ટેશન “ સીટી ” એ ઉતરવું, વડી કલકત્તાનું બીજું સ્ટેશન જે “ સીઆલડા ” ઇસ્ટર્ન બેંગાલ રેલ્વેનું છે, ત્યાંથી પણ અજમગંજથી સામે કીનારે એ માધલ ઉપર “ જીઆગંજ ” કરીને સ્ટેશને ઉતરી જઈ શકાય છે. પહેલા કરતાં બીજે રસ્તે જનારને ભાડું થોડું થાય છે પણ અડચણ વધુ વેઠવી પડે છે. માટે વધારે માણસો હોય તો હાઉરા સ્ટેશનથી જવું સારું.

અજમગંજમાં ધર્મશાળા એક છે, પરંતુ મોટી બસો માણસો ખુશીથી રહી શકે એવી “ અજમગંજ સીટી ” સ્ટેશનની સામેજ છે. વાસણ બીછાના વીગેરેની પણ ઘણી સારી સોઈ છે. રાય બહાદુર યુદ્ધિસીંગજીની અંધાવેલી ધર્મશાળા છે; સામે શાકભાજી સીધું સામાન વીગેરે બધું મલી શકે છે. આજુમાંજ “ ગંગા નદી ” નો પ્રવાહ વહો જાય છે, જગ્યા ઘણીજ રમણીય લાગે છે. વડી અહીંયા “ રાજા વિજયસીંગજી ” ધર્મશાળાથી થોડે દૂર રહે છે, જેઓ ન્યાતે “ વિસાશ્રીમાળી શ્રાવક ” છે અને જેનોની ઉત્તમ લાગણી ધરાવનારા છે. એવણુ સાહેબનો અંગસો ગંગા નદીને કીનારે સુશોભિત કર્નાચરેથી સણગારેસો જોવા જેવો છે. અહીંયાના દહેરાસરનું વર્ણન;—(૧) શાંતિનાથ મહારાજનું દહેરાસર ધર્મશાળાની નજીક “ આયુ હરખચંદ ગોલેયા ” નું અંધાવેલું છે. સુખનાયકજીની પ્રતિમાજી “ ક્રોસીટીની ” છે; વડી રત્ન, લીલમ, માણેક, વીગેરેની પણ પ્રતિમાજી છે, જેમાં રત્નની ૨૭ મુર્તિઓ છે. (૨) આગત્ત જતાં ધર્મશાળાથી લગભગ દશ મીનિટ જેટલે રસ્તે “ આયુ ધનપતિસીંગજી ” નું અંધાવેલું સંભવનાથ મહારાજનું દહેરાસર છે, જેની અંદર એક કપાટની અંદર સોનાની, તથા ચાંદીની મુર્તિઓ છે; ઉપર માળ ઉપર ચૌમુખજીની પ્રતિમાજી છે, અને

નીચેના ભાગમાં ભોલરૂં છે, દહેરાસર મ્હોટું અને વિશાળ છે, થોડે છેડે એક અગીચો ચાલુ જમાનાને યોગ્ય ઝાડો, ડુઆરા, બેન્ડ સ્ટેન્ડ વીગેરેથી શણગારેલો જેવા લાયક છે; તેમ “આયુજી” ને રહેવાનો અંગસો પણ સુશોભીત કર્નીચરોથી શણગારવામાં આવ્યો છે. (૩) આગત્ર પાંચ મીનિટને રસ્તે રામ આગમાં શામળીઆ પાર્શ્વનાથનું પંચાયતી દહેરાસર છે; આગ્રુમાં અષ્ટાપદજીની પ્રતિમાજી છે. (૪) ઉપસા દહેરાસરના પાછલા ભાગમાં દાદાજીના પગલાનું એક શિખરબધી દહેરાસર છે, અને સામે આંધેસો કુંડ છે. (૫) કાલુઆયુનું અંધાવેલું પદમ પ્રભુજીનું દહેરાસર છે. આગ્રુમાં આદેશ્વર ભગવાનના ચરણો છે. દહેરાસર મોટું અને ભવ્ય છે. (૬) આયુ ધનપતિસીંગજીનું ઘર દહેરાસર છે. ગંગાનદીને કીનારે હોવાથી ઘણું રમણીય લાગે છે. મુગનાયકજી ગોડી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાજી છે. (૭) આયુ સેનાપત્યંદજીનું અંધાવેલું સુમતિનાથ મહારાજનું દહેરાસર છે. અહીંઆ રત્નની પણ પ્રતિમાજી છે. (૮) રાય-બુદ્ધિસીંગજીના મકાનમાં ઘર દહેરાસર ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ મહારાજનું છે. મકાનના કોટ ઉપર કલસો સોનાના ઝલીટવાલા છે. (૯) પંચાયત તરફથી અંધાવેલું નેમનાથ ભગવાનનું દહેરાસર છે. (૧૦) પાછા વળતાં થોડે છેડે રાય બુદ્ધિસીંગજીનું અંધાવેલું શીખરબધી ચિંતામણ પાર્શ્વનાથનું દહેરાસર છે. ગભારાનો ભાગ ઘણો રમણીય લાગે છે.

તા. ૬.—અહીંઆ આગળ કોઈપણ દહેરે ન્હાવાની સવડ નથી.

શહેર નાનું હોવા છતાં ઘણું રમણીય લાગે છે. આગ્રુમાંજ ગંગા નદીને પ્રવાહ ચાલ્યો જાય છે. વડી અહીં આગલ; “ધનપતિ, લખપતિ” જેવા આયુઓ વસે છે. જૈનોની અંદર અખુટ પૈસાનો ભંડાર, સાચે રાજ-મહારાજનો દિકાવ ધરાવનાર, ફક્ત અજીમગંજમાંજ છે. મેશક, દુતીઆમાં પૈસાદારને તોડો નથી, પરંતુ પૈસાનો ખરો સદ્ઉપયોગ કરનાર થોડા છે. દિગમ્બર જેવી આખી કોમ સાચે, ધાર્મિક આયતની લડત ચલાવી, ખરું તેજ પ્રગટાવવા પોતાની, તન, મન, ધનરૂપી શક્તિ આપનાર આપણા શ્વેતામ્બર કોમ

અંદર “ આયુ બહાદુરસીંગજી ” ની માતૃભુમી એજ છે, અને એવણુ સાહેબનું રહેણાણ પણ અહીંયાજ છે. ખરેખર એ ભૂમીને ખરો ધન્યવાદ ધટે છે. આયુ બહાદુરસીંગજી ગંગા નદીને સામે કીનારે “ આલુચર ” (જીઆગંજ) માં રહે છે. અંગસો ઘણો સારો અને કીમતી ફર્નીચરોથી શણગારેલો છે. વડી બગીચો પણ જોવા જેવો છે. તેમ “ આયુજી ” ના દર્શનનો પણ લાભ લઈ શકાય છે.

મહેમાપુર.

મહેમાપુર, અજીમગંજથી ત્રણ માઈલ છેટે ગંગા નદીને કીનારે આવેલું છે; પગ રસ્તે આસોચર થઈ જઈ શકાય છે તેમ અજીમગંજથી હોડીમાં પણ જઈ શકાય છે. દહેરાસર એક છે. વીગત:—મોટા કંપાઉન્ડની અંદર જગત શેઠનું અંધાવેલું ચિંતામણુ પાર્શ્વનાથનું છે. મુળનાયકજીની પ્રતિમા તેમ ગર્ભ-દ્વારની બોર્ડરો, થંભા, અને મંડપની આબુબાબુની ભીંતો કસોટીના પત્થરની કરવામાં આવી છે. વડી અત્રે એક રત્નની પણ પ્રતિમાજી છે. પાછળ દાદાજીના પગલાં છે. બગીચામાં એક અંગસો પણ છે.

કટગોલા.

અજીમગંજથી મહેમાપુર જઈ પાછા વળતી વખતે કટગોલા નામનું ન્હાનું ગામ આવે છે, ત્યાં પણ એક શીખરબંધી દહેરાસર છે જેની વીગત:— આયુ લક્ષ્મીપતીનું અંધાવેલું, ઝાડો ડુવારા વીગેરેથી ભરપૂર એવા એક બગીચામાં, આદેશ્વર ભગવાનનું દહેરાસર છે. અંદર ત્રણ રત્નની પ્રતિમાજી ઉપરાંત એક પાનાની પણ પ્રતિમા છે. વળી અંદરનું કોતરકામ ઘણું સારું કરવામાં આવ્યું છે.

આસોચર (જીઆગંજ)

કટગોલાથી પાંદુ તેજ નાવમાં “ આસોચર ” આવવું. ઇસ્ટર્ન બેંગોલ રેલ્વેમાં, અહીંઆથી બે માઈલ જીઆગંજનું સ્ટેશન લાગે છે. બગર પણ

મ્હોટો છે. અહીંઆ આગળ રેશમી કાપડ, પીતાંમ્પરી, મુગટા, તાસા વીગેરે હાથ વણાટના ઘણા ઉત્તમ મલ્લે છે. આસોચર શહેર અજીમગંજની સામેજ કીનારે છે. દહેરાસરોની વીગત:—

(૧) સંભવનાથ ભગવાનનું ઘર દહેરાસર છે. અહીંઆ પંચાયતી શીખરઅંધી દહેરાસર અંધાય છે, પણ તૈયાર થયું નથી. (૨) તપેગચ્છનું આદેશ્વર ભગવાનનું શીખરઅંધી દહેરાસર છે. (૩) લખપતિ આયુનું અંધાવેલું વિમળનાથનું દહેરાસર છે. માત્ર ઉપર ચૌમુખજની પ્રતિમાજ છે; તેમ કોટ ઉપર કળશો સોનાના ઝીટના છે. (૪) આયુ ધનપતિસીંગજનું અંધાવેલું આદેશ્વર ભગવાનનું ઘર દહેરાસર છે. (૫) આયુ કીરીચંદ શેઠનું અંધાવેલું શાંતિનાથ ભગવાનનું ઘર દહેરાસર છે. આસોચરથી લગભગ બે માઈલ ઉપર “ કીર્તિઆગ ” જવું. અહીંઆ ટાંગા પણ જઈ શકે છે. ભાકુ આવવા જવાનું લગભગ રૂ. ૧) લે છે, દહેરાસર એક છે અને તે એક મ્હોટા બગીચાની અંદર છે. મુળનાથકજની પ્રતિમા બે છે. એક સામળીઆ પાર્શ્વનાથની અને બીજી વાસુપુત્ર્ય ભગવાનની છે; અને બંને પ્રતિમાજ કસોટીની છે. માજ ઉપર ચૌમુખજની પ્રતિમાજ છે. વક્ત્રી થોડે છેટે અક્ષાયદા દહેરાંની અંદર દાદાજીના પગલાં છે.

મુર્શિદાબાદ.

આસોચરથી લગભગ દશ માઈલ ઉપર “ મુર્શિદાબાદ ” આવેલું છે જેનું ઇસ્ટર્ન બેંગોલ રેલ્વેમાં સ્ટેશન પણ છે. અહીંઆ દહેરાસર નથી, પણ ગંગા નદીને કીનારે નવાબની કોઠી ખાસ જોવા લાયક છે. ઘેરાવો ત્રણ માઈલનો કહેવાય છે. અંદર એક નીમાજ પઢવતો મ્હોટો હોલ છે, અને તેની ઉપર મુસ્લીમ જોવા જેવું છે; જેની અંદર ઉત્તમ કારીગીરીવાળું ફર્નિચર, રાજગાદી વીગેરેનો હોલ ઉત્તમ કારીગીરીથી શણગારવામાં આવ્યા છે. અહીંઆથી વળતી વખતે ૪ માઈલ ઉપર “ કાસીમ બજાર ”

જવું. શહેર સાધારણ છે; પણ રેશમી વણાટને વાસ્તે પ્રખ્યાત છે. દહેરાસરજી એક છે, અને તે પંચાયત તરફથી બધાવવામાં આવ્યું છે. મૂળનાયકજીની પ્રતિમા નેમનાથ ભગવાનની છે.

તા. ૩-૪-૫-૬ સુધી મલી દીન ૪ અજીમગંજમાં રહ્યા. અહીં ધોળીની પણ સવડ, મલી શકે છે. વહી દરેક જૈન યાત્રીઓને અમારી વિનંતી છે કે અત્રે પ્રાપ્ત બહાદુરસીંગજી તથા વિજયસીંગજી વિગેરે નામાંકીત ગૃહસ્થોની મુદ્રાકાત લેવી. તા. ૭-૧-૨૧ ને દિવસે સવારે દશ વાગ્યાની ગાડીએ ખેસી સાંજે સાડા છ વાગે ભાગલપુર ઉતર્યો. વચમાં નલહટી જંકશને ગાડી બદલવી પડે છે.

ભાગલપુર.

શહેર સ્ટેશનથીજ શરૂ થાય છે. શ્વેતામ્બર ધર્મશાલા સ્ટેશનથી લગભગ દશ મીનીટ નેટલેફ રસ્તો કાપતાં આવે છે, જેમાં દોઢસો સમાઈ શકે એવી મોટી જગ્યા છે. ધર્મશાળામાં જોદડાં વીગેરેનું સાધન મથી પરંતુ વાસણ વીગેરેનું સાધન સાધારણ છે, વધુ વાસ્તે ચાર માઇલ ઉપર આવેલા ચંપા-નગરીથી સવડ થઈ શકે છે. ધર્મશાલામાં શ્રીવાસુપુન્યસ્વામીનું દહેરાસરજી છે. વળી સાવથી તથા મીથુલા નગરીઓમાં શ્રી સંભવનાથ, શ્રી મલ્લીનાથ, તથા શ્રી નેમીનાથના કલ્યાણકેથયેલાં છે, પણ તે નગરીઓ વિચ્છેદ અવાથી અહીં પગલાં પધારવામાં આવ્યા છે. ચ્યવન, જન્મ, દિક્ષા, તથા કેવળજ્ઞાન મળી ચાર કલ્યાણક થયેલાં છે. શહેર મોટું છે. ઢાકાની મલ્લમલતું તરેહ તરેહનું કાપડ ઘણું સાઈ મલે છે. અહીંથી ચંપાપુરી ચાર માઇલ થાય છે.

ચંપાપુરી.

ભાગલપુરથી ચંપાપુરી જવાને ટાંગાઓ મલે છે દહેરાસર એક છે અને તે ધર્મશાળામાં છે, ધર્મશાળામાં લગભગ ૧૦૦ માણસો સમાઈ શકે એવી

જગ્યા છે. વાસણુ ગોદડાં વીગેરે મલ્લે છે. સીધુસામાન અડધા માઇલ ઉપર આવેલા નાથ નગરમાં મલી શકે છે દહેરાસરની વીગત:-પચાચતનું અંધાવેલું શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામીનું દહેરાસર છે, અહીં કારખાનું પણ છે. દહેરાસરમાં ત્રણ ગભારા છે. એકમાં મૂળનાયકજીની પ્રતિમાજી, બીજામાં શ્રી વાસુપૂજ્યના ચવન, જન્મ, દીક્ષા, અને કેવળજ્ઞાન મલી ચાર કલ્યાણકના પગલાં છે. અને ત્રીજા ગભારામાં શ્રી વાસુપૂજ્યનું જીતું દહેરાસર છે. માળ ઉપર ચોમુખજીની પ્રતિમાજી છે. અહીંયા આગલ રેશમનું હાથ વણાટનું કામ સારું થાય છે. અત્રેથી અડધા માઇલ ઉપર નાથ નગર જવું.

નાથનગર.

ઈસ્ટ ઇન્ડીયા લાઇનમાં ભાગલપુરથી બીજી સ્ટેશન નાથ નગરનું આવે છે. સ્ટેશનની સામેજ બાજુ સુખલાલજીનું અંધાવેલું શ્રીવાસુપૂજ્યસ્વામીનું ઘણું રમણીય અને જોવા લાયક એક દહેરાસર છે. અહીંયાથી અડધો માઇલ ચંપાપુરી થાય છે, અને ત્રણ માઇલ ભાગલપુર થાય છે. અને જગ્યાએ ધર્મશાળાની તેમ સીધુ સામાનની સવડ મલી શકે છે, પણ ચંપાપુરીમાં મુકામ કરનારને અત્રેથી સીધું લાવવું પડે છે.

તા. ૭-૧-૨૧ ને દિવસે સાંજે ભાગલપુર આવી તા. ૮ તથા તા. ૯ રહી બપોરે ચાર વાગ્યાની ગાડીમાં બેસી રાત્રે આઠ વાગે લખેસરાઈ ઉતર્યા અત્રે તા. ૮ ને દીવસે શા. નાનચંદ કશ્ત્રાજી કરચેલીઆવાલા તરફથી ટોળી કરવામાં આવી હતી, તથા. તા. ૯ ને દીવસે શા. તલકચંદ માનાજી કરચેલીઆવાલા તરફથી ટોળી કરવામાં આવી હતી. વાસણો ચંપાપુરીથી મંગાવવામાં આવ્યા હતા. તેને વાસ્તે નકરો આપવો પડતો નથી.

લખેસરાઈ.

સ્ટેશન ઘણું નાનું છે. ગાડી ફક્ત ત્રણ મીનીટ ઉભી રહે છે. દહેરાસર નથી. ધર્મશાળા વિષ્ણુ લોકની છે, પરંતુ જૈન મુસાફરોને પણ સવડ પ્રમાણે

જગ્યા ખસે છે. સ્ટેશનથી પાંચ મીનીટ જેટલો રસ્તો છે. લખેસરાઈથી પાસેનું સ્ટેશન કીચલ મ્હોટું જંકશન છે. અને ધર્મશાળા પણ છે. અહીંઆથી અડધા આનાની ટીકીટ થાય છે અને વચમાં ફક્ત કીચલનદી જ આવે છે. ધણાખરા જત્રીઓ ત્યાંથી પણ પંચતીર્થ ફરી શકે છે. અહીંઆ ગાડાઓ પણ કીચલથી જ આવે છે. અહીં સીધું સામાન તેમ દૂધ વીગેરેની સવડ બેઠાએ તેવી મલી શકતી નથી. અને મહે છે તો છેડું જવું પડે છે. અત્રેથી પંચતીર્થો ફરનાર જત્રીઓએ કીચલ ઉતરી જવું એવી અમારી ભલામણ છે. તા. ૧૦ નો દીવસ અત્રે રહી તા. ૧૧ ને દીવસે ગાડાઓ ભાડે કરી સવારમાં નીકલી કાકંડી બપોરે બે વાગ્યે આવી પહોંચ્યા. અહીં ગાડાઓના બળદ સારા હોતા નથી.

કાકંડી.

લખેસરાઈથી ૧૨ માઈલ થાય છે, સીધું સામાન મળતું નથી. ગાડાઓ લગભગ સાત કલાકમાં જઈ શકે છે. ધર્મશાળામાં આસરે ૧૫૦ માણસો સમાઈ શકે છે. ગાડાઓ છેક ધર્મશાળા સુધી જઈ શકતા નથી. ત્યાંથી પાંચ સાત ખેતરવા છેટે રહે છે, કારણકે વચમાં ખેતરો આપ્યાં છે. ધર્મશાળાની મધ્યમાં શ્રીસુવિધિનાથનું દહેરાસર છે, તથા શ્રીસુવિધિનાથનાં ચાર કલ્યાણક ચવન, જન્મ, દીક્ષા, અને કેવળજ્ઞાનનાં પગલાં છે. અહીંના દહેરાસરનો વહીવટ લછવાડકાર ખાતે ચાસે છે.

લછવાડ અહીંથી ૨૦ માઈલ થાય છે. લખેસરાઈથી નીકલતી વખતે જત્રાણુઓએ ખેથી ત્રણ દીવસનું સીધું સામાન સાથે લેવું. કાકંડીથી લછવાડ જતા વચમાં જયુગામ કરીને ગામ આવે છે, ત્યાં આગળ નાનું સરખું બજાર છે.

લછવાડ.

ગામ નાનું છે અને બહુઆ નદીને કીનારે આવેલું છે. ધર્મશાળા એકદમ નદીને કીનારે છે તેમ અંદરશ્રીમહાવીર સ્વામીનું દહેરાસર છે.

ગામમાં સીધું સામાન મળે છે. પણ સારો જોયતા પ્રમાણમાં મલતો તથી. ધર્મશાળાથી ક્ષત્રીકુંડ નામનો પહોડો શરૂ થાય છે.

ક્ષત્રીકુંડ.

ધર્મશાળાયા એ માધલિ ઉપર એક કુંડ આવે છે, તેને ક્ષત્રીકુંડ કહી કહે છે. પાણી બારે માસ રહે છે, રસ્તો સીધો છે. અત્રે એક દહેરી છે જેમાં શ્રીમહાવીરસ્વામીની પ્રતિમા છે અને ચ્યવન કલ્યાણક છે, વળી થોડે છેટે બીજી એક દહેરી છે. તેમાં પણ શ્રીમહાવીરસ્વામીની પ્રતીમા છે અને ત્યાં દિક્ષા કલ્યાણક છે. અહીંથી આગળ જતાં એ માધલિ સુધી સાધારણ ઢોળ આવે છે, પછી પહોડ ઉપર ચઢવાનું શરૂ થાય છે, જ્યાં આગળ રસ્તો બાંધેલો નથી પરંતુ ખાસી પથરોજ છે. આગળ ૩ માધલનો સીધો ઉચો ચઢાવ આવે છે. ત્યાં આગળ શિખરબંધી દહેરાસરજીમાં પણ શ્રીમહાવીરસ્વામીની પ્રતિમા છે. પાસેજ પાણીના નાના નાના કુંડ છે. ધર્મશાળાથી અહીં સુધી આવતાં જતાં ૧૨ માધલ જેટલો રસ્તો ગણાય છે. ડોલીઓના રૂ. ૧-૯-૦ નો બાંધેલો ભાવ છે. વળી રસ્તો પહોડી અને ઘણી નહેરો વાળો છે, જંગલી જનવરોની ધાસ્તી રહે છે, તેમ અજળ્યાને ભુલાપડી જવાનો સંભવ હોય છે, માટે સાથે માણસ રાખવું. સવડ કારખાનાવાળા તરફથી કરી આપવામાં આવે છે. પહોડ ઉપર ખુટ સાથે જમ શકાય છે, તેમ ભાથુ પણ ઘણા લોક લઈ જાય છે.

તા. ૧૨ ને દીવસે સવારે કાકડીથી નીકળી સાંજરે લગભગ આઠને સુમારે લછવાડ આવી પહોંચ્યા તા. ૧૩ તથા તા. ૧૪ ના દીવસો રહી તા. ૧૫-૧-૨૧ ને દીવસે આગળ ન જતા લખેસરાઈ થઈ કીચુલ અપોરે ચારને સુમારે આવી પહોંચ્યા. લછવાડથી સીધો કીચુલનો રસ્તો ૨૦ માધલ જેટલો થાય છે. પાછા વળવાનું ખાસ કારણ ફક્ત બળદ નબળા હતા તેમ ગાડીવાનો પણ તેવાજ હતા.

કીચલ.

સ્ટેશન મહોદુ' છે અને જંકશન છે. ધર્મશાળા ચારસો માણસો સમાઈ શકે એવી સ્ટેશનની સામેજ છે. સીધું સામાન બાગીચમાંજ મલે છે. કાકંદી, તથા લછવાડ વાસ્તે ગાડાઓ અહીંથીજ આવે છે પણ ઉપર કહેલી સ્થિતિના હોવાથી પહેલેથી બંધી બાબત નકી કરી ભાડે કરવા. અમે અત્રેથી સાંજે આઠ વાગ્યાની ગાડીમાં બેસી દશ વાગે નવાડા ઉતર્યાં. અત્રે પ્લેટફોર્મ નથી, ગાડી ફક્ત પાંચ મીનીટ ઉભી રહે છે. અહીં ધર્મશાળા નથી. પણ બેમહલ ઉપર ગુણીઆજમાં ધર્મશાળા છે. ગાડાઓ સ્ટેશન ઉપર તૈયાર રહે છે.

ગુણીઆજ.

વસ્તી બીજકુલ નથી, સીધું સામાન વીગેરે મલતું નથી. તેને વાસ્તે કાર-ખાનામાં એક માણસ રાખવામાં આવ્યો છે, કારણકે બે માર્દલ ઉપર નવારા કરી ગામ છે ત્યાં સઘળું મલી શકે છે. ધર્મશાળામાં ત્રણસો માણસો સમાઈ શકે એટલી જગ્યા છે. મધ્યમાં એક બગીચો છે. પાછળ નોખર-પોખર નામનો એક તળાવ છે. વચમાં શ્રીમહાવીરસ્વામીનું દહેરાસર છે. વળી અંદરગૌતમ સ્વામીના મોક્ષ કલ્યાણકનાં પગલાં છે. અત્રે મહાવીર ભગવાનનું ચૈદનું ચોમાસુ થયું હતું. દહેરાસરજમાં જવાનો રસ્તો એક પૂલના આકારમાં બાંધવામાં આવ્યો છે. અહીંથી પાવાપુરી માહલ ૧૪ થાય છે. તા. ૧૬ ને દિવસે રાજગીરી સુધીના ગાડાઓ ભાડે કરી બપોરે બે વાગે નીકળી રાત્રે આઠ વાગે પાવાપુરી આવી પહોંચ્યા.

પાવાપુરી.

ગામ નાનું છે, પરંતુ સીધું સામાન દુધ વીગેરે સઘળી ચીજ મળી શકે છે. ધોબીની પણ સવ્રડ છે. કેપેડાં ચોવીસ કલાકની અંદર આવી જાય છે. અહીંઆ ધર્મશાળા પાંચ છે. વીગત:—

૧ રાય સીતાપચંદ્ર નહાર બહાદુરની બંધાવેલી ફરતે કોટ સાથે પર, ઓરડીઓ વાલી ધર્મશાળા છે.

૨ આયુ કાલુરામ શ્રીપાલ, તથા હરખચંદ આયુ, તથા દાલચંદ્ર સંઘવી ની બંધાવેલી લગભગ ૨૦ ઓરડીઓવાળી તથા ઉપર અગાસી પણ છે.

૩ જળ મંદીરની સામે રાય બુદ્ધિસીંગ બહાદુરની બંધાવેલી લગભગ ૧૫ ઓરડીઓ વાલી તથા ઉપર અગાસી પણ છે.

૪ ગોહી આયુની બંધાવેલી છે, જેમાં લગભગ ૪૦૦ માણસો સમાઈ શકે છે.

૫ ગામની અંદરની ધર્મશાળા જ્યાં આગળ બે ધર્મશાળા છે, પહેલીમાં લગભગ ૮૦૦ થી ૯૦૦ માણસો સમાઈ શકે છે. જેના મધ્ય ભાગમાં કુલના બગીચામાં શ્રીમહાવીરસ્વામીનું દહેરાસર છે. તેમ આજુમાં બે કુવાઓ છે. ન્હાવા ધોવાની ધણી સારી સવડ છે. કારખાનું પણ અત્રેજ રાખ્યું છે. આજુમાંજ બીજી ધર્મશાળા આયુ નવરતનજીની બંધાવેલી છે.

અહીંયા ચાર દહેરાસરો છે. વીગત:—

૧ “ જળ મંદીર ” મોટા તળાવના મધ્ય ભાગમાં બંધાવવામાં આવ્યું છે, જ્યાં જવા વાસ્તે પથ્થરનો નાનો સરખો પૂલ બંધવામાં આવ્યો છે. દેખાવ ધણો રમણીય લાગે છે. મૂળનાયકજીની પ્રતિમા શ્રી મહાવીરસ્વામી ભગવાનની છે, તથા શ્રી ગૌતમસ્વામી તથા ગણધરના પગલાં છે. અહીં આગળ શ્રી મહાવીર ભગવાનને અગ્નિદાહ દેવામાં આવ્યો હતો. વલી આસો વદ ૦)) ને દિવસે અહીંયા આગળ જગ્ગર જસ્ત મેળો ભરાય છે. અને કહેવાય છે કે અગ્નિ સંસ્કારના વખતે થોડો વખત ભગવાન ઉપર છત્ર ડોલે છે.

૨ સખો સરણું દહેરાસર જ્યાં આગળ શિખર બંધી દહેરાસરમાં શ્રી મહાવીર પ્રભુના ચર્ણો છે. અને કહેવાય છે કે અહીં આગળ ભગવાને દેશના (ઉપદેશ) કર્યો હતો.

૩ રાય બુદ્ધિસીંગ બહાદુરનું બંધાવેલું શ્રીમહાવીરસ્વામીનું દહેરાસર છે. ઉપર શિખરની અંદર ચોમુખ્ય પ્રતિમાછ છે. દહેરાસરની ફરતે બગીચો છે.

૪ “ગામ મંદીર” નું દહેરાસર, અંદર મૂળનાયકજી શ્રીમહાવીરસ્વામીની પ્રતિમાછ છે, તેમ અંદર ચારે ખુણે દહેરીઓમાં પગલાં છે, તેમ મહાવીર સ્વામીના મોક્ષ કલ્યાણકના પગલાં છે. દહેરાસર ધર્મશાળાની વચમાં બગીચામાં છે.

ગત્રાણુઓ ધણે ભાગે અહીંનીજ ધર્મશાળામાં ઉતરે છે. બધી જગ્યા પુરાયા પછી બીજી ધર્મશાળા ખોલવામાં આવે છે. વક્ત્રી કારખાનું પણ અહીંજ છે, જેમાં બુદ્ધિસીંગજીના દહેરાસર શીવાય બધા દહેરાસરનો હિસાબ એજ કારખાને રહે છે, તેમ અહીંઆના ભંડાર હસ્તક ત્રણ ગામો છે, જેની ઉપજ વાર્ષિક રૂ. ૨૫૦૦) ની આવે છે.

તા. ૧૭ ને દિવસે પાવાપુરી રહી તા. ૧૮ ને દિવસે સવારે ૬ વાગે નીકલી બપોરે ૧૧ વાગે બીહાર આવી પહોંચ્યા. પાવાપુરીમાં સંઘ તરફથી ગરીબોને અનાજ જોઈવવામાં આવ્યું હતું. શા. પદમાજી નાથાજી સરભણવાલા તરફથી ટોળી કરવામાં આવી હતી. અત્રે શા. મંછુ ઝવેર મહુવાવાલા તરફથી પંચકલ્યાણકની પૂજા ભણાવવામાં આવી હતી.

બીહાર (વિશાલા નગરી).

પાવાપુરીથી બીહાર ૮ માઇલ થાય છે, અત્રે ધર્મશાળા એક છે, જેમાં આસરે ૧૫૦ માણસો સમાઈ શકે છે. ગામ સધારણુ છે તેમ બગર પણ છે. અસલ બીહાર એક મોટું શહેર ગણાતું પણ હાલમાં ફક્ત ખંડીએરોજ જોવામાં આવે છે, વસ્તીમાં હાલ મુસલમાનોની વધુ પ્રમાણમાં જોવામાં આવે છે. અત્રે દહેરાસરો ત્રણ છે. વીગત:—

૧ ધર્મશાળાની વચમાં શ્રી મહાવીરસ્વામીનું દહેરાસર છે. ઉપર શિખરજીની અંદર બે ગભારા છે. એક ગભારામાં વિમાલનાથ તથા બીજામાં શ્રીશાન્તિનાથની પ્રતિમાછ છે.

૨ ધર્મશાળાથી લગભગ ૧૫ મીનીટ જેટલે રસ્તે લાલખાગની અંદર રીખવદેવ ભગવાનનું દહેરાસર છે. ત્યાં આગળ બાગ, બગીચો નથી પણ ગામને નાકે છે ત્યાં ફક્ત ખડેરો આબુઆબુ જેવામાં આવે છે. અત્રે મહાવીર પ્રભુએ અગીઆર ચોમાસા કર્યા હતા.

૩ આગળ જતા ૧૪ મીનીટને રસ્તે એક કંપાઉન્ડની અંદર શીખરબધી દહેરાસર છે, જેમાં શાક્ષીના પગલાં છે.

તા. ૬.- ઇસ્ટ ઇન્ડીઆ રેલ્વેમાં બખ્તીઆરપુર સ્ટેશનથી રાજગીરી સુધી એક નાની લાઇન છે જેમાં બીહારનું સ્ટેશન આવે છે. અને સ્ટેશનથી ધર્મશાળા એક માઇલ થાય છે.

તા. ૧૯ ને દીવસે સવારે ૬ વાગે નીકલી બપોરે દશ વાગે કુંડલપુર આવી પહોંચ્યા.

કુંડલપુર (ગોખર નગરી)

બીહારથી, કુંડલપુર ૬ માઇલ થાય છે. ધર્મશાળાની ૭૫ થી ૧૦૦ માણસો સમાઈ શકે છે. ધર્મશાળાની વચમાં શ્રી મહાવીરસ્વામીનું દહેરાસર છે. બહાર શ્રીગૌતમસ્વામીના પગલાં છે. અત્રે ગૌતમ સ્વામીનો જન્મ થયો હતો. ગામ નાનું છે. સીધું સામાન વીગેરે મલી શકતું નથી. અત્રેથી એજ દીવસે બપોરે બાર વાગે નીકલી ચાર વાગે રાજગ્રહી આવી પહોંચ્યા.

રાજગ્રહી.

કુંડલપુરથી રાજગ્રહી ૧૦ માઇલ થાય છે. ધર્મશાળા ગામને નાકે છે અને અહીંઆથી લગભગ ૦૧ માઇલ સ્ટેશન થાય છે. સીધું સામાન વીગેરે સઘળી સામગ્રી મલી શકે છે. વહી અહીંઆ ઇસ્પીતાલ, પોસ્ટ ઓફીસ તથા સ્કુલ પણ છે, તેમ અહીંઆની આબોહવા પણ સારી છે. જેને લાંબા ઘણા લોકો હવાને બાને પણ આવે છે.

ધર્મશાળા બે છે. જુની ધર્મશાળામાં લગભગ ૨૦૦ માણસો સમાઈ શકે એટલી જગ્યા છે, તેમ મધ્યમાં એક કુવો છે. જેમાંથી એક નાની ફાલીમાં પાણી એકઠું કરી લે છે. અને ફાલીએ નજીક મુકવામાં આવ્યા છે. બાજુમાં બીજી એક નવી ધર્મશાળા બાંધવામાં આવી છે, જેમાં પણ લગભગ ૧૫૦ થી ૨૦૦ માણસો સમાઈ શકે છે. મુનીમની ઓશીસ પણ એજ ધર્મશાળામાં છે, વાસણ બીજાના વીગેરે પણ સારા પ્રમાણમાં રહે છે. ઘોખી પણ આવે છે. ધર્મશાળાની બાજુમાંજ “ગામ મંદીર” છે. જેની વીગત:-

દહેરાસર એક છે, મૂળનાયકજીની પ્રતિમા શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની છે, એક બાજુએ એક નાની દહેરીમાં દાદાજીના પગલાં છે, અને બીજી બાજુમાં દીગમ્બરનો ગભારો છે. સામેના ભાગમાં બીજા ગભારામાં મુનિસુવ્રતસ્વામીની પ્રતિમાજી છે. ઉપરના ભાગમાં શિખરજીની અંદર ગભારામાં રીખવદેવ ભગવાન છે અને બાજુમાં દીગમ્બરનું દહેરાસર છે.

અત્રેથી પાંચ પહાડ ચઢવાને વાસ્તે ગા માઇલ જવું પડે છે. રસ્તો ભુલભુલામણીનો છે, માટે સાથે માણસ લેવો, જેને વાસ્તે કારખાના તરફથી સવડ કરી આપવામાં આવે છે, ડોલી મલે છે. જેના રૂ. ૩-૭-૦ લે છે. પહાડનું વર્ણન:-

(૧) વિમલાચલ.

આ પહાડનો ચઢાવ સુગમ છે. એક કોસ એટલે બે માઇલનો ચઢાવ અને બે માઇલનો ઉતાર, રસ્તો બાંધેલો નથી, પરંતુ પથ્થરો સારી રીતે ગોઠવ્યા છે. નીચેથી ચઢતા પ્રથમ એવંતામુનિની દહેરી આવે છે, જ્યાં આગળ મહાવીર પ્રભુએ ચોમાસુ ક્યું હતું. ઠેક ઉપર જતા ચાર દહેરીઓ આવે છે. (૧) શ્રી ચંદ્રપ્રભુની પ્રતિમાજી છે. (૨) શ્રીમહાવીરસ્વામીના પગલાં છે. (૩) શ્રીમુનિસુવ્રતસ્વામીના ચાર કલ્યાણક (ચ્યવન, જન્મ, દીક્ષા, કેવળજ્ઞાન) ના પગલાં છે. (૪) શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના ચર્ણો છે, તથા નેમનાથ અને શાન્તિનાથ મહારાજના પણ પદલાં છે.

તા. ૬.—અહીં ત્રણ પહાડ સુધી બીલકુલ પાણી મલતું નથી. તેમ કેઈ જગત્રીને નહાવાની ઇચ્છા હોય તેમણે નીચેથી કુંડમાં નાહી પૂજનની સામગ્રી સાથે લઈ ઉપર જવું. પહાડની નીચે ૧૭ ઉના પાણીના કુંડો છે. જ્યાં આગળ વિષ્ણુનું મંદિર છે. પહાડ ઉપર ખુટ સાથે પણ ચઢાય છે, પરંતુ રસ્તો બાંધેલો નથી, માટે પથર ઉપર ચઢતા ચઢનારને અડચણ પડે છે, એટલે ઘણા વગર ખુટે ચઢે છે. ત્રીજો પહાડ ઉતર્યા પછી કારખાના તરફથી ભાથું આવે છે, અને ત્યાં આગળ કુવો છે, જ્યાં ફક્ત પાણી મળી શકે છે. બીજો પહાડ ચઢવાને વાસ્તે પહેલો પહાડ તદ્દન ઉતરી જવો પડે છે. બીજો પહાડ પાછળના ભાગમાં છે.

(૨) રત્નાગિરી.

એ પહાડનો ચઢાવ પણ બે માઇલનો છે અને ઉતાર પણ ૨ માઇલ છે. ઉપર ત્રણ દહેરીઓ છે. પ્રતિભાજી છે. (૨) શ્રીચિન્તામણ પાર્શ્વનાથના ચર્ણો છે. (૩) શ્રી સંભવનાથ, શ્રી નેમનાથ, શ્રીપાર્શ્વનાથ, તથા શ્રી પદમ-પ્રભુજીના પગલાં છે. અહીંથી નીચે ઉતરવાનો રસ્તો પાછળથી છે. પરંતુ પાંચે પહાડ ચઢી ઉતરીએ તો આખરે રસ્તો એક થઈ જાય છે, એટલે જ્યાંથી પહેલો પહાડ ચઢવાનો શરૂ કરીએ, ત્યાં આગળજ પાંચમાં પહાડનું નાકું આવી રહે છે. અને અંતેની તળેટી આગળજ કુંડો છે તથા વિષ્ણુનું મંદીર છે.

(૩) ઉદીયાગિરી.

આ કુંડો ઉપર ચઢવા માટે બીજો પહાડ ઉતર્યા પછી, લગભગ માઈલને આસરે સપાટ રસ્તે ચાલવું પડે છે. ચઢાવ સાધારણ ઉમો છે. પરંતુ કુંડો છે, એટલે લગભગ દોઢ માઈલનો છે. અને જે રસ્તેથી ચઢીએ, તેજ રસ્તે પાછું નીચે આવવું પડે છે, અને ત્યાંજ તળેટી આગળ ભાથુ વહેંચવામાં આવે છે. ત્યાં આગળ મકાનની સવડ નથી, પરંતુ એક ઝાડ નીચેજ મુકામ

કરી વીસામો લે છે. ઉપરના દહેરાસરોની વીગત:—(૧) શ્રીશાંતિનાથની પ્રતિમાજી છે. (૨) શ્રી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાજી તથા ચણી છે. ફરતે ચાર દહેરીઓ છે, જેમાં પહેલામાં શ્રી પાર્શ્વનાથ, બીજામાં શ્રી અભિનંદન, ત્રીજામાં શ્રી આદીશ્વર અને ચોથામાં શ્રી સુમતીનાથજીની પ્રતિમા તથા ચણી છે.

(૪) સોનારગિરી.

ત્રીજો પહાડ ઉતર્યા પછી લગભગ ૧૦ માઇલ સીધા રસ્તે ચાલી, પહાડ ચઢવાનો આવે છે. જેમાં ચઢાવ થોડો છે. પરંતુ લંબાણ વધારે છે. એટલે નીચે સુધી ઉતરતાં લગભગ પાંચ માઇલ જેટલો રસ્તો થાય છે. રસ્તો છુટા પથરોનો હોવાથી કઠણ લાગે છે. ઉપર એક દહેરી છે જેમાં શ્રીઅજીતનાથની પ્રતિમાજી છે તથા ચણી છે અને તેની સામે નાની દહેરીમાં શ્રીગૌતમસ્વામીના પગલાં છે. ત્યાં દર્શન કરી નીચે ઉતરી લગભગ ૧૦ માઇલ સપાટ ચાલતાં અગળ શાલિમંદ્રનો કુવો આવે છે, ત્યાં કહેવાય છે કે શલિમંદ્રશેડનો મહેલ હતો અને હંમેશા ૯૯ પેટીઓ આલુપણ તથા ખાનપાન વિગેરેની આકાશમાંથી ઉતરતો, અને પેટીઓ એ કુવામાં નાંખી દેવામાં આવતી હતી. સરકાર તરફથી ખોદ કામ કરી તપાસ કરવામાં પણ આવી હતી, પરંતુ હાથ ન લાગવાથી કુવો પુરી નાંખવામાં આવ્યો છે, જેની નીશાની હાલ પણ છે. આગળ જતા ઐશ્વિક મહારાજની ગુફા છે, અને ત્યાં આગળ ઐશ્વિક મહારાજની મુર્તિ છે. અહીં કહેવાય છે કે ઐશ્વિક મહારાજનો ભંડાર છે, તેમ પહેલાં રાજસભા ભરાતી હતી. ગુફાની અંદર કોઈ બીજી ભાષામાં શિલાલેખ છે. અહીંથી લગભગ ૧૦ માઇલ આગળ જતાં પાણીનું વહેણ આવે છે. જ્યાં આગળ પાંચમા પહાડનો ચઢાવ શરૂ થાય છે.

(૫) વૈભારગિરી.

આ પહાડ ચઢવાને વાસ્તે બે રસ્તાઓ આવે છે. પહેલો રસ્તો પાણીના બેઠાથી શરૂ થાય છે. જ્યારે બીજો રસ્તો લગભગ ૧૦ માઇલ સપાટ ચાલી

અને ચક્રવર્તી થાય છે. ડોળી વીગેરે પહેલે રસ્તે જઈ શકતી નથી, કારણ કે પથરો એકદમ સીધા અને મોટા ચઢવાના આવે છે. રસ્તો ઘણો અડચણ ભરેલો છે, પણ સીધા રસ્તા કરતાં ઘણો ટુંકો છે, એટલે ચઢાવ લગભગ એક માઇલનો અવરો અને એક માઇલનો સાધારણ આવે છે. ટુંકે રસ્તે ઉપર જતાં, (૧) દહેરીમાં ધનાશા તથા શાલીભદ્રની પ્રતિમા છે, (૨) ચોવીશ ભગવાનના દર્શન તથા મુળનાયકજીની પ્રતિમા નેમનાથ ભગવાનની છે તથા ચણો છે, અને પાર્શ્વનાથના ચણો તથા સુમતિનાથની પ્રતિમાજી છે, (૩) દહેરીમાં મહાવીરસ્વામીની પ્રતિમાજી છે, તથા પાર્શ્વનાથ, નેમનાથજીની પણ પ્રતિમાજી છે, તથા નેમનાથ ભગવાનના ચણો તથા ભમતીમાં દાદાજીના ચણો છે. (૪) નેમનાથ, શાન્તિનાથ, તથા કુંથુનાથજીની પ્રતિમાજી છે. (૫) આદિનાથ, પાર્શ્વનાથ, તથા કેસરીઆજી મહારાજના ચણો છે. (૬) ચંદ્રપ્રભુજી તથા દાદાજીના ચણો છે. અહીંઆથી એક માઇલનો ઉપર ચઢાવ છે, જ્યાં આગળ દહેરીમાં શ્રી શાન્તિનાથજીની પ્રતિમાજી છે, તથા ગૌતમસ્વામી તથા ગણધરના પગલાં છે. અહીંઆથી નીચે ઉતરવાનો રસ્તો લગભગ બે માઇલના આસરનો છે.

પાંચે પહાડ ફરી આવતાં ૨૪ માઇલની મુસાફરી થાય છે. પાંચ પહાડ ઉતરી આવતાં નીચે ગરમ પાણીના ૧૭ કુડો છે અને ત્યાં અધીક મહીને એટલે ત્રણ ત્રણ વરસે મેળો ભરાય છે. રાજગ્રહી નગરીનો કહેવાય છે કે અસલ ૪૮ ગાઉનો ઘેરાવો હતો, જ્યાં આગળ શ્રેણીક મહારાજ રાજ્ય કરતા હતા. હાલ જેતાં જ્યાં ત્યાં ખ ડેરો અને ઘંટો માલમ પડે છે. વલી અહીંઆ આગળ મહાવીર પ્રભુએ ૧૪ ચોમાસાં કર્યા હતા.

તા. ૨૦, ૨૧, અને ૨૨ મલી ત્રણ દીવસ અત્રે રહી તા. ૨૩ મીતી સાંજે પાંચ વાગે રાજગીરી સ્ટેશનેથી બેસી અખતીઆરપુર રાત્રે અગીઆર વાગ્યાની ગાડીએ બેસી રાત્રે બાર વાગે **પટના-સીટી** ઉતર્યા. બી. બી. એલ. રેલ્વે (અખતીઆરપુર બીહાર લાઈટ રેલ્વે) માં રાજગીરીનું છેલ્લું

સ્ટેશન આવે છે, અને જંકશન અખતીઆરપુરનું ગણાય છે, અને ત્યાંથી ચોથું સ્ટેશન પટના આવે છે, ભાડું રૂ. ૧-૧-૦ થાય છે.

પટના.

“ પટના ” ના ત્રણ સ્ટેશન છે. પટનાસીટી, ગુલઝારઆગ, અને પટના જંકશન (આંકીપુર). ધર્મશાળા પટના સીટીથી થોડે છેટે લગભગ ૧૦૦ કદમ દુર ગોડાઉનની પાસે સડકની નીચેના ભાગમાં “ બહુરામ મારવાડી ” ની છે, જેમાં લગભગ ૧૦૦ માણસો સમાઈ શકે છે. બહારના ભાગમાં કુવો છે. સીધુસામાન થોડે છેટે બજારમાંથી લાવવું પડે છે. શહેર ત્યાંથીજ શરૂ થાય છે, પરંતુ બજાર લગભગ સ્ટેશનથી એક માઈલ થાય છે. વહી બજારમાં “ અનંતલાલ અગરવાલા ” ની પણ એક મોટી લગભગ ૪૦૦ માણસો સમાઈ શકે એવી ધર્મશાળા છે. “ ગુલઝારઆગ સ્ટેશન ઉપર એકદમ સ્ટેશનની નજદીક દરેક આખતની સોઢવાલી ૫૦૦ માણસો સમાઈ શકે એવી “ કીશોરીલાલ ચોધરી ” ની ધર્મશાળા છે. વચમાં એક કુંડ છે, અને તેની આગુમાં દેદાઈમાન અંગસો છે, જેની ફરતે બગીચો છે. પાણીના નળો પાચખાના વીગેરે દરેક આખતની ભોગવાઈ ઘણી સારી છે. બહાર આગુમાંજ શાકભાજીની મારકેટ છે, જેમાં સીધુ વીગેરે બધું મસે છે. સ્ટેશન ઉપર ગાડી લગભગ પાંચ મીનિટ ઉભી રહે છે, પરંતુ જત્રાગુઓને અને ત્યાં સુધી ગુલઝારઆગ ઉતરવું. દહેરાસરની વીગત:—

(૧) પટના સીટીમાં લગભગ સ્ટેશનથી એક માઈલ છેટે આરેકી ગલીમાં ચંદ્રપ્રભુનું દહેરાસર છે. જ્યાં આગળ ન્હાવાની સોઈ પણ રાખી છે. ફક્ત પુલના કપડાં નથી. (૨) ધર્મશાળાથી થોડે છેટે રેલની પેલી આગુ દાદા વાડીમાં એક શિખરબંધી નાનું દહેરાસર છે, જેમાં દાદાજીના પગલાં છે.

સીટીની મારવાડીની ધર્મશાળાથી “ ગુલઝાર આગ ” નું દહેરાસર લગભગ બે માઈલ થાય છે. એટલે ગુલઝારઆગ સ્ટેશનની નજદીકજ છે. ઇમટમ મસે છે. વીગત:—

(૧) રેલની આ આગુએ એટલે સ્ટેશન તરફ એક દીગમ્બરનું દહેરાસર છે. (૨) રેલની સામેની આગુએ એક દહેરાસર છે જેમાં થુલીભદ્રજી તથા સુદર્શન શેઠના ચર્ણો છે અહીંઆ કહેવાય છે કે કોઈ ગુન્હાને લીધે સુદર્શન શેઠને સુડીએ ચણવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ નવકારમંત્રના પરિચળે, સુડી સિંહાસનના રૂપમાં ફેરવાઈ ગઈ હતી. વડી અહીંઆ સુદર્શન શેઠ વેશ્યાના ઘરમાં ચોમાસુ કર્યું હતું. દહેરાસર નાનું છે, પરંતુ દેખાવ એક સિંહાસન જેવો છે. વડી આગુમાં એક તળાવ છે, જેના ઉપર એટલી બધી સેવાળ ચઢી ગઈ છે કે પાણી બીજકુલ દેખાતું નથી. પટના શહેર અસલ પાટલા-પુરના નામથી મશહૂર હતું. અને કહેવાય છે કે, જે વખતે રાજ્ય કર્તા અશોક રાજા હતા, તે વખતે શહેરનો ઘેરાવો આર કાશનો હતો, હાલમાં પણ વસ્તીનું પ્રમાણ વધારે છે, પરંતુ મકાન જુની દબનતા અને ખંડીઓર થઈ ગયેલા છે. રસ્તાઓ ઘણી જગ્યાએ પથરના આધેરા છે.

તા. ૨૪-૧-૨૧ ને દીવસે અમારામાંથી ૧૨ જણ “ ગયાજી ” ગયા. ગયાજી જવાને માટે પટના જંકશન (આંક્રીપુરથી) ઓડગેજ ધ્રાંચ નીકલી છે, તે ઠેક ગયાજી સુધી જાય છે. આંક્રીપુરથી ગયાજીનું ભાડું રૂ. ૦-૧૫-૦ થાય છે.

ગયાજી.

સ્ટેશન મોટું છે અને મેન લાઇનનું જંકશન હોવાથી રીફ્રેશમેન્ટ વીગેરે દરેક રીતનું સ્ટેશન ઉપર સાધન છે. ધર્મશાળા સ્ટેશનની નજદીકજ છે. જેમાં લગભગ એક હજાર ઉપર માણસો સમાઈ શકે છે, પણ પગલીક છે. શહેર મોટું અને જીલ્લો હોવાથી, મ્યુનીસીપાલીટીનું કામ ઘણું સારું રહે છે. નજો વીગેરે ઠેરઠેર પગલીક રસ્તાઓ ઉપર પણ છે, તેમ આખા શહેરની નીચેના ભાગમાં ગટર રાખી છે. મકાનો મોટા અને દરેક મકાનોની આંધણી એવી રાખવામાં આવી છે, કે દરેક ઘરોમાંથી શહેરને નાકે નીકલી શકાય છે. જેમ ગલીઓના રસ્તા પથરથી ચણી સેવામાં આવ્યાં છે. વસ્તી ઘણું ભાગે પંડીઆઓની છે. શહેર “ ક્ષત્રગુપ્ત ગંગા નદીને ” કીનારે આવેલું છે.

“ મહાદેવ ” નું જપ્પરજસ્ત પહાડ સમાન ઉંચી બાંધણીનું મંદીર એકદમ કીનારા ઉપર આવેલું છે. સામે કીનારે ડુંગર ઉપર સીતા કુંડ છે. તથા તળેટી નીચેના મંદીરમાં રામ, લક્ષ્મણ અને સીતાજીની મુર્તિ છે.

વડી કહેવાય છે કે કપીલમુનિએ કાષ્ઠએક રાત્રના સો પુત્રોને મારી નાંખેલા, જેના નિર્વાણ અર્થે અહીંયા શ્રાદ્ધ કરવામાં આવ્યું હતું જેને લીધે દરેક મહાદેવ, વિષ્ણુના ભક્તો અહીંયા આગળ શ્રાદ્ધ કરાવે છે. મહાદેવનું મંદીર સ્ટેશનથી લગભગ ૧૫ માઈલ છેડું છે. જ્યાં જવા વાસ્તે ગાડી ટમટમ વીગેરે મલે છે.

તા. ૨૫-૧-૨૧ ને દીવસે રાત્રે આરતી ગાડીમાં નીકળી તા. ૨૬ ને દીવસે સવારે દશ વાગે “ બનારસ કેન્ટ ” આવી પહોંચ્યા. વળી જેઓ ગયાજી ગયા હતા તે તા. ૨૫ ને દીવસે રાત્રે નવની ગાડીમાં પટના આવી પહોંચ્યા હતા.

કાશી (બનારસ).

સ્ટેશન બે છે. બનારસ સીટી, અને બનારસ કેન્ટોન્મેન્ટ, પટનાથી આવતાં વચમાં મોગલસરાઈનું જંકશન આવે છે. ત્યાંથી ઓ, એન્ડ આર લાઇનમાં બીજું સ્ટેશન બનારસ સીટીનું આવે છે. ધર્મશાળા બે છે. એક અંગ્રેજ કોહીના નામથી ઓળખાય છે. જેમાં પ્રથમ શ્વેતામ્બર પાંડશાળા હતી. હાલમાં ફક્ત મુનીમ જ રહે છે. તેમ લાયબ્રેરી પણ છે. અંદર ૧૦૦ માણસો સમાઈ શકે છે. એકદમ બગ્ગરમાં છે. ગાડીવાલાને મોટા બગ્ગરમાં કહેવાથી લઈ જાય છે. બીજી ધર્મશાળા બે માઈલ ઉપર ભેલીપુરમાં છે. જેમાં પણ લગભગ ૧૦૦ માણસો સમાઈ શકે છે. ત્યાંથી બનારસ કેન્ટોલ-મેન્ટનું સ્ટેશન નજદીક થાય છે. એ ધર્મશાળાથી શહેર છેડું થાય છે. માર્ટે ધણે ભાગે, અંગ્રેજ કોહીમાં ઉતરવું સાઈ છે. અત્રે સીધું સામાન તેમ બીજી વસ્તુઓ નજદીક જ મલે છે. શહેરની ગલીઓના રસ્તા પથરથી ચણવામાં આવ્યા છે. અને રસ્તાઓ ઘણા ભુલભુલામણીના છે. વડી અહીંયા રેશમી

તથા કસળી સાડીઓ, મુગટા, પીતાંબરી વીગેરે ઘણું સારું મલે છે. તે ઉપરાંત પીતળના નકસીવાદા દરેક જાતના વાસણો પણ સારા મલે છે. વડી અહીંયા સોદાને વાસ્તે પરદેશી માણસો પાછળ દલાસો કર્યા કરે છે. અને અણુજાણ્યા આદમીને જરૂર પડકમા શીવાય રહેતા નથી. માટે ખાસ ચેતીને ચાલવાની જરૂર છે. તે ઉપરાંત વેપરીઓ તોલ બેવડું રાખે છે એક ૭૨) રૂપીયા ભારનો શેર અને ૮૦ રૂપીયા ભારનો શેર માટે કોઠપણ માલનો ભાવ ઠેરવ્યા પહેલાં એ વાતચીત કરવી. પીતળના કોટા વીગેરે વાસણોમાં નીચે લાખ આવે છે, તો તુકશાની માલમ નથી પડતી, માટે એ આવતમાં ચોકસ સાવચેતી રાખવી. ભેલુપુરમાં એક દહેરાસર છે તેની વીગત:-

ધર્મશાળા વચ્ચે શ્રીપાર્શ્વનાથજીનું દહેરાસર છે. ત્યાં તેમના ચાર કલ્યાણક (ચવન, જન્મ, દીક્ષા અને કેવળજ્ઞાન) ના પગલાં છે. બાળુમાં દાદાજીના પગલાંની જુદી દહેરી છે. અત્રેનો હીસાખ અહીંયાના કારખાનામાં રહે છે અને તેને વાસ્તે એક મુનીમ પણ છે.

થોડું છેટે ભદ્રેનીમાં જવું, દહેરાસર એક છે અને તે ગંગા નદીને કીનારે આવેલું છે. શહેરમાંથી આવવાને માટે રામઘાટથી હોડીમાં પણ આવી શકાય છે. નાની સરખી ધર્મશાળા પણ દહેરાસરની બાજુમાં છે અત્રે દહેરાસરમાં શ્રીસુપાર્શ્વનાથના ચાર કલ્યાણક (ચવન, જન્મ, દીક્ષા અને કેવળજ્ઞાન) ના પગલાં છે. ડાબી બાજુએ શ્રીમંતનાથનો ગમારો છે, તથા જમણી બાજુએ ચણેલું છે. દહેરાસરની બાંધણી પથ્થરની છે અને પાયો ઘણો મજબુત લીવેલો છે. બાજુ બાજુએ દીગમ્બરોના દહેરાસરો છે. શહેરની અંદર બીજા ૯ દહેરાસરો છે, અને તે ગલીઓમાં છે. પુઝરી અગર કોઈ ભોમીઆને લાઘવે જવું. વીગત:-

(૧) પાદશાળાના મકાનમાં મેડા ઉપર શ્રીપાર્શ્વનાથનું દહેરાસર છે. નીચે પ્રથમ પાદશાળા હતી પરંતુ હાલ જાત્રાગુઓ ઉતરે છે. અને ઉતરવાનું પણ મેડા ઉપર છે. નીચે લાયબ્રેરી ત્યાં મુનીમ રહે છે. (૨) કોરી

અગ્નરમાં મેડા ઉપર રાજ્ય ઉત્તમચંદ્રનું આદેશ્વર ભગવાનનું દહેરાસર છે. પ્રતીમાજી સમ્પત ધાતુની છે. (૩) સુત તોલામાં શ્રીરીખવદેવજીનું દહેરાસર છે. પ્રતીમાજી કસોટીની છે. તથા મેડા ઉપર શ્રીમહાવીર સ્વામીનું દહેરાસર છે. (૪) સુત તોલામાં દીપચંદ્રોદનું અંધાવેલું શ્રીગોડીપાર્શ્વનાથનું દહેરાસર છે. (૫) નયાઘાટમાં શ્રીઆદેશ્વરજીનું દહેરાસર છે. અને ઉપર શ્રીપાર્શ્વનાથનો ગભારો છે. (૬) નયાઘાટમાં ઉપલા દહેરાસરની જોડે શ્રીશામળીઆ પાર્શ્વનાથનું ઘર દહેરાસર છે અને ઉપર ચોમુખજી તથા બાગુમાં શ્રીસુપાર્શ્વનાથનો ગભારો છે. (૭) નયાઘાટમાં રામચંદ્રજી ઓશવાડનું મેડા ઉપર શ્રીશાંતીનાથનું ઘર દહેરાસર છે. (૮) નયાઘાટમાં શ્રીપાર્શ્વનાથનું દહેરાસર છે, બાગુમાં શ્રીરીખવદેવજી તથા ઉપર શ્રીસુપાર્શ્વ નાથનો ગભારો છે. (૯) રામઘાટમાં કુશળચંદ્રનું અંધાવેલું શ્રીચિંતામણી પાર્શ્વનાથનું સૌથી મોટું દહેરાસર છે. જમણી બાગુએ ગભારામાં શ્રીસહસ્રલક્ષ્મી પાર્શ્વનાથની મોટી પ્રતિમાજી છે, તથા જોડે સંપ્રતિ રાજની ભરાવેલી પ્રતિમાઓ છે, અને તે ડાબી બાગુએ ગભારામાં છે. નીચે ભોંયરામાં શ્રી ગોડી પાર્શ્વનાથની તથા ચોવીશ તિર્થંકરની પ્રતિમાઓ છે, ઉપર ત્રણ ગભારા છે. અંદરનો રસ્તો ભુલભુલામણીનો છે. પુગ્ગરી શિવાય અંધે દર્શન કરવા મુશ્કેલ થઇ પડે છે.

શહેર ગંગા નદીને કીનારે આવેલું છે, તેમ હરવા ફરવાને બગીચાઓ છે. બીજી ખાસ જોવા જેવું અહીંયા કંઈ નથી, પરંતુ વિશ્વનાથનું મંદિર સાધારણ સારું છે, બીજી એક સત્યનારાયણનું પણ મોટું મંદિર છે.

સિંહપુરી અને ચંદ્રાવતી.

કાશીથી સિંહપુરી ૬ માઇલ થાય છે, અને સિંહપુરીથી ચંદ્રાવતી આઠ માઇલ થાય છે. હેઠ સુધી પાકી સડક છે, થોડાગાડીનું ભાડું માણસ દીઠ રૂ. ૧૫ લે છે. રસ્તો સીધો ચંદ્રાવતી જવા માટે બે કલાકનો છે. પાછા ફરતી વખતે સિંહપુરીના દર્શન કરે છે, ચંદ્રાવતીનું દહેરાસર ગંગાનદીને કીનારે આવેલું છે. જ્યાં બાગળ ચંદ્રપ્રભુના ચાર કસ્ટાણુક (ચવન, જન્મ, દીક્ષા,

કેવળજ્ઞાન) ના પગલાં છે તથા બહાર દાદાજીના પગલાં છે, તથા શ્રીશાંતિનાથજીનું દહેરાસર છે.

સીંહપુરીમાં એક બાગ તથા એક મહોટી ધર્મશાળા છે, અને તેમાં શ્રીચંદ્રપ્રભુનું દહેરાસર છે. બહાર એક બીળું દહેરાસર છે. વીગત:-

વચ્ચે ચોકમાં સમવસરણુના ઘાટમાં શ્રીશ્રેયાંસનાથનાં કેવળજ્ઞાનના ચોમુખ પગલાં છે, અને ચારે બાજુએ ચાર દહેરીઓ છે; (૧) દહેરીમાં શ્રીકૃશ્ણચંદ્ર મહારાજની મુર્તિ છે. (૨) ચ્યવન કલ્યાણકના પગલાં છે. (૩) શ્રીમેરૂપર્વતની રચનાનો દેખાવ છે, (૪) ભગવાનના ચર્ણો છે, તેનીજ રીતે ઉપરના ભાગમાં પણ ચાર દહેરીઓ છે. (૧) ચૌદ સુપનનો દેખાવ છે, (૨) દીક્ષા કલ્યાણકના પગલાં છે, તથા દીક્ષા લેતાં પંચમુષ્ટિ લોચ કરે છે તેનો દેખાવ છે. (૩) જન્મ કલ્યાણકના પગલાં છે, (૪) ગુરૂના ચર્ણો છે. એવી રીતે અત્રે શ્રીશ્રેયાંસનાથ ભગવાનના ચાર કલ્યાણકો ચ્યવન, જન્મ, દીક્ષા, કેવળજ્ઞાન થયેલાં છે. અત્રેનો હીસાખ અહીંઆજ રહે છે અને તેને વાસ્તે એક મુનીમ રાખવામાં આવ્યો છે. ચંદ્રવતીનો હીસાખ બેલુપુરવાલા રાખે છે.

તા.-૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ તથા તા.-૧-૨-૨૧, ૨, મક્લી આઠ દીવસ અત્રે રહી તા. ૩ જી એ સવારે અગીઆર વાગ્યાની ગાડીએ કાશી સ્ટેશનેથી બેસી સાંજે ચાર વાગ્યે અયોધ્યા ઉતર્યા, કાશીમાં તા. ૨૯ માં ને દીવસે શા. ૭:૧૫ના રીતે કાલાવાવાલા વિગેરે તરફથી ટોળી કરવામાં આવી હતી, તથા તા. ૩૧ મી ને દીવસે શા. ૮:૩૦ના રીતે અષ્ટગામવાલા વિગેરે તરફથી ટોળી કરવામાં આવી હતી. વાસણ વીગેરેની સવડ પાઠશાળાની ધર્મશાળામાં છે. ઘણા જનરાજીઓ અત્રેથી અલ્પહાથ પાણી ગળાય છે.

અલાહબાદ (પપોશાગામ)

કાશીથી અલાહબાદ ૧૦૨ માઈલ થાય છે. વચ્ચમાં મોગલસરાઈ જંકશન આવે છે. અલાહબાદને શાસ્ત્રમાં પુરમતાલ તીર્થ કહે છે, ખંવદેવ

ભગવાનને કેવળજ્ઞાન થએલું છે. હાલ તીર્થ વિચ્છેદ છે. ત્યાંથી ત્રણ ગાઉ છેટે મુડીગંજ (પ્રયાગ) દહેરાસર છે. અત્રાહ્યાદથી પગ રસ્તે સડકે ૧૮ ગાઉ પપોશાગામ છે, ત્યાં જનારે સીધુસામન સાથે રાખી જવું. પપોશા જેન શાસ્ત્રમાં કૈસ્તંબી નગરી કહે છે, ત્યાં શ્રીપ્રજ્ઞપ્રભુના ચાર કડ્યાણક (ચ્યવન, જન્મ, દીક્ષા, કેવળજ્ઞાન) થયેલાં છે. હાલ તીર્થ વિચ્છેદ છે. ક્ષેત્ર દ્રસના થામ છે.

(અયોધ્યા) અજોધ્યા (વિનિતા)

ધર્મશાળા સ્ટેશનથી લગભગ ૧૫ માઈલ છે. ટમટમ, ડેલા ગાડી વિગેરે મસે છે. બીજી ધર્મશાળા દીગમ્બરની છે જેમાં લગભગ ૧૫૦ માણસો સમાઈ શકે છે. શ્વેતાંમ્બરી ધર્મશાળામાં પણ લગભગ ૧૦૦ માણસો સમાઈ શકે છે. દહેરાસર એક છે અને તે ધર્મશાળામાંજ છે. શહેર સંસ્કૃતનદીને કીનારે છે. ધર્મશાળાથી બગ્ગર ગા માઈલ થાય છે, અને ધર્મશાળાથી નદી ગા માઈલ થાય છે.

વળી અયોધ્યા ખાસ કરીને વિષ્ણુનું ધામ છે. અને અત્રે નાના મોટા મઠી ૨૦૦૦ વૈષ્ણવ મંદિરો છે જેમાં ખાસ કરી જેવા લાયક (૧) રામજીની જન્મભુમી (૨) રામજીનું સ્થાન (૩) રત્નસીંહાસન જ્યાં આગળ રામજીની ગાદી છે. [૪] કનક ભુવન [૫] હનુમાન ગલીમાં રામજીનું મંદીર. (૬) નદીને કીનારે સ્વર્ગદ્વાર વિગેરે છે. વડી અહીંયા વાંદરાનું જેર બહુ ભારી છે. અસલની કહેવન પ્રમાણે “ રામજીએ ” હનુમાનની પક્ષણ અહીંયા છોડી દીધી છે. તે વાત સિદ્ધ થાય છે. વળી અહીંયાનો રાજમહેલ પણ જેવા જેવો છે. અહીંયાનાં દહેરાસરમાં ૧૯ કડ્યાણકો થયેલાં છે. વળી અત્રેના દહેરાસરમાં ન્હાવા ધોવાની સગવડ જાતે કરતી પડે છે, તેમ પુજના કપડાં પણ થોડા રહે છે દહેરાસરની વીગત:—

દહેરાસરમાં પેસતાં મધ્યમાં સમવસરણુની આંધણી લીધી છે. પાછલ નીચેના ભાગમાં એક દહેરાસર છે. જેમાં મુળનાયકજી અજીતનાથ ભગવાનની પ્રતિમા તથા સમવસરણુ ઉપરના દહેરાસરમાં સંભવનાથ તથા અભિનંદનની

પ્રતિમાજી છે. તથા એજ ગભારામાં સામે અજીતનાથના કેવળજ્ઞાનના પગલાં છે. વક્ત્રી ભમતીમાં ઉપર ચાર દહેરીઓ છે. જેમાં [૧] રીખવદેવના દીક્ષા કલ્યાણકુના પગલાં છે. (૨) અભિનંદનના કેવળજ્ઞાનના પગલાં છે. [૩] અનંતનાથના કેવળજ્ઞાનના પગલાં છે. [૪] સુમતિનાથના કેવળજ્ઞાનના પગલાં છે. તેજ પ્રમાણે નીચે પણ ભમતીમાં ચાર દહેરીઓ છે. જેમાં (૧) અજીતનાથ, અભિનંદન, સુમતીનાથ, અનંતનાથ, અને રીખવદેવના પાન કલ્યાણકુના પગલાં છે (૨) અજીતનાથ, અભિનંદન, સુમતીનાથ, અનંતનાથ અને રીખવદેવના જન્મ કલ્યાણકુના પગલાં છે. (૩) અજીતનાથ, અભિનંદન, સુમતિનાથ, અનંતનાથના દીક્ષા કલ્યાણકુના પગલાં છે. (૪) ગણધર મહારાજ ત્યા દેવીઓની પ્રતિમાજી છે. તે ઉપરાંત દહેરાસરના બહારના ભાગમાં દાદાજીના પગલાં છે.

તા. ૪, ૫, ૬ મલી દિન ત્રણ રહી તા. ૭ ને દીવસે ફૈજખાદ થઇ રતનપુરી જવાને વાસ્તે સવારે ડેઝા ગાડીઓ ભાડે કરી નીકળ્યા, વક્ત્રી હમારા સંઘમાંથી ૯ જણને અયોધ્યા રહેવું પડ્યું હતું, કારણ કે કોલવાવાસા શા. ડાહ્યા ગોવીંદજીના ચીરંજીવીની માંદગીને લઇ એટલા માણસો જુદા પડ્યા, તેમ ત્રણ માણસો રાજગિરીથી જુદા પડ્યા હતા એટલે હવે ૪૨ ટીકીંગોનો સંઘ આવતો હતો.

ફૈજખાદ.

અયોધ્યાથી ફૈજખાદ ૫ માઈલ થાય છે. ફૈજખાદ શહેર મહોટું છે, અને જીલ્લો છે. સ્ટેશન એ છે. એક ફૈજખાદ સીટી અને ફૈજખાદ જંકશન બીજું છે, શહેર અને સ્ટેશનોથી સરખું થાય છે. ટમટમ વિગેરે સ્ટેશન ઉપર તેમ શહેરમાં સારી રીતે મને છે. વક્ત્રી પ્રથમ અહીંઆ અંગ્રેજની છાવણી હતી, જેને લઈને પકટણ પણ રહેતી હતી. હાલમાં ફક્ત મહોટા કંપાઉન્ડમાં છુટા છવાયા થોડાઓ ફર્મા કરે છે. જૈન દહેરાસર ફક્ત એક છે. મુળનાયકજીની પ્રતિમાજી શાંતિનાથ ભગવાનની છે. અહીંઆથી ૩૦ ગાઉ સાવત્રી નગરી છે.

હાલ તીર્થ વીચ્છેદ છે. અત્રેથી રત્નપુરી (નવરાહી) ૧૧ માઇલ થાય છે.

રત્નપુરી (નવરાહી)

ગામ સર્ગુ નદીને કીનારે છે, અને અત્રેના કોટો નવરાહી નામથી સંબોધે છે. અગ્નરમાં સાધારણ સીધુ સામાન મલે છે, દહેરાસર એક છે, અને અગ્નુમાં ધર્મશાળા છે, તેમાં લગભગ ૫૦ થી ૭૫ માણસો સમાઈ શકે છે. દહેરાસરની વીગત:-

ધર્મશાળાની વચમાં દહેરાસરના મધ્યભાગમાં સમોસરણની બાંધણી છે. ઉપર મુળનાયકજીની પ્રતિમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની છે, અને એજ ગભારામાં સામે ધમનથસ્વામીના કેવળજ્ઞાનનાં પગલાંઓ ફરતી ભમતીમાં ચાર દહેરીઓ જેમાં (૧) ધર્મનાથસ્વામીના ચ્યવન કલ્યાણકતા પગલાં છે, (૨) ધર્મનાથ-સ્વામીના જન્મ કલ્યાણકતા પગલાં છે. (૩) ધર્મનાથસ્વામીના દીક્ષા કલ્યાણકતા પગલાં (૪) ગૌતમસ્વામી, ગંધર્વમહારાજ અને દાદાજીના પગલાં છે. વચ્ચે નીચે ભમતીમાં બીજી એક દહેરાસર વચમાં છે, જેમાં સંપત્તી રાગની ભરાવેલી અડ પ્રતિમાજી છે.

અહીંથી દોઢ માઇલ ઉપર ઓ. એન્ડ ચાર. રેલ્વમાં સોહાવલનું સ્ટેશન આવે છે, ત્યાં તા. ૮-૨-૨૧ ને દીવસે રાત્રે નીકળી લખનૌ સવારે આઠ વાગ્યે પહોંચ્યા. અત્રે ફ્રેજાદમાં મેજો હોવાથી પેસેન્જર ટ્રેનમાં જગ્યા મળી નહીં એટલે ગુડસના ડગ્યા ત્રણ રીઝર્વ કરાવી રાતની ટ્રેનમાં જોડયા હતા. સોહાવલથી લખનૌનું થર્ડ ક્લાસ ટીકીટ બાકું રૂ. ૧-૧૪-૦ થાય છે.

લખનૌ.

સ્ટેશન મોટું છે. વચ્ચે કાનપુર જવા માટે નેરોગેજ લાઇન પણ જાય છે. સ્ટેશનથી લગભગ ૧૫ માઇલ છેટે છેદીલાલ વિષ્ણુની ધર્મશાળા છે, જેમાં લગભગ ૩૦૦ માણસો સમાઈ શકે છે. વળી ઉપરના ઓરડાઓનું

ભાટું લેવામાં આવે છે. શ્વેતામ્બરી ધર્મશાળા બે છે. એક ચોકમાં લખમીચંદ્ર
ઝવેરીની ધર્મશાળામાં લગભગ ૫૦ થી ૭૫ માણસો સમાઈ શકે છે. રહેવાનું
મેડા ઉપર છે. પણ નળ જળરૂ પણ ઉપરજ છે. માલીક ઉપરજ રહે છે.
ખીજ અહીંથી પાંચ મીનીટને રસ્તે ચુડીવાલા ગલીમાં શેઠ હીરાલાલ
ચુનીલાલ જવેરીની ધર્મશાળા છે. અત્રે પણ સોઠ સારી છે, અને લગભગ
૫૦ માણસો સમાઈ શકે છે. શહેર મોટું છે, અને મોટા અગ્નર હમીનાબાદ
તથા ચોકનો ગણાય છે. તે ઉપરાંત આગ અંગીચા શહેરમાં ઘણી ઘણી
જગ્યાએ જોવામાં આવે છે. અત્રે એક મેડીકલ કોલેજ પણ છે.

અત્રે દહેરાસરે અધા મલી ૧૮ છે, તેમાં પાંચ દાદાવાડીમાં, એક
સાહદતગંજમાં, તથા ૧૨ દહેરાસરે ચોકમાં થોડે થોડે છેડે છે, ચોકમાંથી
દાદાવાડી બે માઈલ થાય છે, અને દાદાવાડીથી સાહદતગંજ ૧૫ માઈલ થાય
છે, અને સાહદતગંજથી ચોકમાં બે માઈલ અને સીધા હમીનાબાદમાં
છેદીલાલની ધર્મશાળામાં જવાને માટે ૩ માઈલ થાય છે. ટમટમવાલા ત્રણ
પેસેન્જરો લે છે. અધા દહેરાસરે દર્શન વાસ્તે પુનર્ગરી અગર ભોમીઓ રાખવો
સારો છે. દહેરાસરની વીગત:-

દાદાવાડીના દહેરાસરો:-(૧) આયુ શીખરચંદ્ર ચૌહરીનું વાસુપૂત્ય
સ્વામીનું દહેરાસર છે. (૨) રીખવદેવ ભગવાનનું આયુ ગુલાબરાયજીનું
અંધાવેલું છે. ઉપર ચૌમુખજી પણ છે. (૩) અંગીચામાના દહેરાસરમાં
નીચે દાદાજીના પગલાં તથા ઉપર મુળનાયકજી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમાજી
છે. અને બાજુમાં દાદાજીના ચર્ણો છે. દહેરાસર બેમચંદ હીંદરચંદ શેઠે
અંધાવ્યું છે. (૪) શેઠ મોતીલાલ તલુકચંદનું અંધાવેલું શાંતિનાથ ભગવાનનું
છે. એક બાજુ અલાયદા ગભારામાં પાર્શ્વનાથ ભગવાન અને ખીજ બાજુ
રીખવદેવ ભગવાનની પ્રતિમાજી છે. (૫) વચ્ચરાજ આયુનું અંધાવેલું
મંદીરસ્વામીનું દહેરાસર છે અધા દહેરાસરે નજદીક નજદીકમાં છે. વક્ષી
એક બીજું શીખરઅધી દહેરાસર છે, જેમાં ફક્ત દાદાજીના પગલાં છે.
દરેક દહેરાસરોનો હીસાબ અલાયદો રહે છે. સાધારણ વીગેરેની ટીપ પુનર્ગરીઓ

પાસેજ રહે છે. મુનીમ રહેતો નથી. પુનરીઓને પૈસા ઉપજવતાં અડચણ આવતી હોયતો, અધા દહેરાસરના સાધારણ વિગેરે ખાતાની દીપ, ચોકમાં સુડીવાડી ગલીમાં શેઠ હીરાલાલ ચુનીલાલની પેઢીમાં જઈ મંડાવવી.

સાડદતગંજમાં મધુનાથ પરસાદ ભંડારીજીનું અંધારેજી દહેરાસર છે. મુળનાયકજીની પ્રતિમાં સંભવનાથસ્વામીની છે. અહારના ભાગમાં દાદાજીના પગલાં છે.

ચોકના દહેરાસરોની વીગત:- (૧) શાંતિનાથ ભગવાનનું પંચાયતી દહેરાસર મોહરન તોલામાં આવેલું છે. આજુના ગભારામાં કુંચુનાથસ્વામીની પ્રતિમાજી છે. નીચે મોંયરામાં મુળનાયકજી મહાતીરસ્વામીની પ્રતિમાજી છે, અને દાદાજીના પગલાં છે. ભોંયરાનું દહેરાસર અસાધ્યું ગણાય છે. અત્રે ઉપરના ભાગમાં રત્નની પણ પ્રતિમાજી છે. (૨) સુવર્ણચંદ ભંડારીનું અંધારેજી રીખવદેવ ભગવાનનું દહેરાસર છે. મેડા ઉપર મુળનાયકજી મુનીસુત્રત સ્વામીની પ્રતિમાજી અને એક આજુએ પદમપ્રભુ તથા બીજી આજુએ ચૈામુખજીની પ્રતિમાજી છે. એ દહેરાસર ઉપસા દહેરાસરની આજુમાંજ છે. (૩) કુદવાડી ગલીમાં મુળનાયકજી સંભવનાથ તથા અજીતનાથ ભગવાનનું દહેરાસર છે. અંદર રત્નની અને પન્નાની પણ પ્રતિમાજી છે. (૪) સુઠી તોલામાં મુળનાયકજી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમાજી પંચ ધાતુની છે. (૫) ઉપસા દહેરાસરથી થોડે છેટે સુઠીત્રેલામાં મુળનાયકજી પદમપ્રભુનું દહેરાસર છે. ડાબી આજુએ અજીતનાથ અને જમણી આજુએ રીખવદેવ ભગવાનની પ્રતિમાજી છે, મેડા ઉપર મુળનાયકજી પાર્શ્વનાથસ્વામી તથા ડાબી આજુએ ગભારામાં ચૈામુખજી અને જમણી આજુના ગભારામાં મહાતીર સ્વામીની પ્રતિમાજી છે. ડાબી આજુના ગભારામાં દાદાજીના તથા ચોવીશ ભગવાનના ચર્ણો પણ છે. (૬) ઉપસા દહેરાસરની આજુમાં રીખવદેવ સ્વામીનું દહેરાસર છે. (૭) થોડે છેટે સુઠી તોલામાં મહાતીરસ્વામીનું તથા દહેરાસર છે. ડાબી આજુના ગભારામાં સુમતીનાથ જમણી આજુમાં સંખેશ્વર પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાજી છે. ઉપર પણ પાર્શ્વનાથ

સ્વામીના દર્શન છે. (૮) ઉપસા દહેરાસરની આગુનાં શ્રેયાંસનાથ સ્વામીનું દહેરાસર છે. (૯) ચિંતામણી પાર્શ્વનાથનું દહેરાસર છે, અને એજ ગભારામાં રત્નની પણ પ્રતિમાજી છે, બીજા ગભારામાં ચૌમુખજી તથા મહાવીરસ્વામીની પ્રતિમાજી તથા સામે શાંતિનાથ અને આગુનામાં પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમાજી છે. (૧૦) ઉપસા દહેરાસરની આગુમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દહેરાસર છે. એક આગુના ગભારામાં શ્રીશાંતિનાથ તથા બીજી આગુનામાં શ્રીરીખવદેવ સ્વામીની પ્રતિમાજી છે, તથા સામે દાદાજીના ચણે છે. (૧૧) ચુડીવાલી ગલીમાં હીરાલાલ ચુનીલાલની ધર્મશાળા તથા આદેશ્વર ભગવાનનું ઘર દહેરાસર છે. (૧૨) ચોકમાં બોહરન તોલા ગલીમાં માણેકચંદ આગુનું બંધાવેલું મુનિસુવ્રતસ્વામીનું ઘર દહેરાસર છે.

તા, ૯ નો દીવસ અત્રે રહી તા. ૧૦ ને દીવસે સાંજરે પાંચની ગાડીમાં નીકલી સાડાસાત વાગે કાનપુર આવી પહોંચ્યા. શહેરમાં હમીનાગાદમાં પણ એક ટીકીટ આવીસ છે. આખો દીવસ ખુલ્લી રહે છે.

કાનપુર.

સ્ટેશન મહોટું છે, અને એકજ છે. પરંતુ પાંચ રેલ્વેનું જંકશન છે (૧) એ. એન્ડ આર. (૨) બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. (નાની લાઈન) (૩) ઇ. ઇ. રેલ્વે, (૪) જી. આઈ. પી. રેલ્વે, (૫) બી. એન્ડ ડબલ્યુ. આર. દરેક રેલ્વેમાં જવાની ટીકીટો એક જગ્યાએથી થાય છે. આરીસો જુદી છે, અને દરેકના પ્લેટ ફોર્મ જુદા છે. થર્ડ ક્લાસની ટીકીટ મુસાફર ખાનામાં થાય છે. સ્ટેશન ઉપર થોડાગાડી ટમટમ વિગેરેનું સ્ટેન્ડ છે. પણ રાતના વખતે ઘણી થોડી ગાડીઓ મલે છે. શહેરની અંદર વસતી પણ સારી છે, તેમ હેરોર ઇલેક્ટ્રી સીટીની લાઈટ છે, અને પબ્લીક રસ્તા ઉપર ટ્રામે પણ છે. વેપારનું મથક છે, ખાસ કરીને અનાજનો વેપાર ઘણો સારો ચાલે છે. અત્રે ગરમ કપડાની મીસો પણ છે. ધાનળી, રગ, વિગેરે સાફ મલે છે.

ધર્મશાળા શ્વેતામ્બરી એક છે અને તે પસરી મોહલ્લામાં આપુ સતોકચંદના દહેરાસરની આગુમાં છે, જેમાં લગભગ ૫૦ માણસો સમાઈ શકે છે. વાસણુ વીણેરે સાધારણ મહે છે. આવી પુળ્લરી પાસે રહે છે. ન્હાવાની સોઘ ઘણી સારી છે, નળો આખો દીવસ ખુલ્લા રહે છે. બીજી ધર્મશાળા ત્યાંથી થોડે છેટે પીળા કોડીમાં મારવાડી અનંતરામ વિણ્ણુની છે, જેમાં અદીસોથી ત્રણસો માણસો સમાઈ શકે છે. બીજી ધર્મશાળા આગુમાં દીગમ્બરની પણ છે.

આપુ સતોકચંદનું અંધાવેલું શ્વેતામ્બરી દહેરાસર એક છે. તદ્દન કાચનું વૈકુંઠ સમાન આંધણીનું આંખને અંગને એવું ઉતમ આંધણીનું છે, બહાર ચોકતો દેખાવ પણ તેવોજ છે, દહેરાસર અંદરના હાંડી, ઝુમરો તથા બહાર શોકતા ઝાડપાન તથા ટુવારા ધ્વજેકટ્ટીસીટીથી શણગારવામાં આવે છે. ચોકમાં પુતળાનો પણ સંગ્રહસ્થાન સારો કાંધો છે. દહેરાસરજીમાં મુળનાયકજીની પ્રતિમાજી ધર્મનાથસ્વામીની છે. આગુમાં નીચે સીંહાસનમાં સુપાર્શ્વનાથ સ્વામીની પ્રતિમાજી છે. ગભારાની બહાર જમણી આગુના ગોખમાં માતા ચક્રેશ્વરી અને જગદંબાની મુર્તિ છે, તૃતીયાં ડાબી આગુએ માનભદ્રજીનો ગોખ છે, મંડપની પાછળ ભેરવજીનો ગોખલો છે, વળી ડાબી આગુના ખુણામાં એક કાચના ગોખલામાં શિખરજી પહોડની રચના કાંધેલી છે. અને મુળ નાયકજીનાં આગુના ગભારામાં દાદાજીના પગલાં છે.

તા. ૧૧, ૧૨, ૧૩, મતી ત્રણ દીવસ અમે રહી તા. ૧૪ ને દીવસે બી. બી. એન્ડ સી. આઇ. (નેરોગેજ) રેલ્વેમાં રાત્રે સાડાસાતની ગાડીમાં ચઢી તા. ૧૫ ને દીવસે સાડા અગ્યાર વાગે મથુરા કેન્ટોલમેન્ટ સ્ટેશને ત્યાં તા. ૧૨મીને દીવસે આપુ સતોકચંદજીના દહેરાસરમાં પુળ્લ તથા ગાનવાલા શા. અમીચંદ લગવાનજી તરફથી સંઘ કરવામાં આવ્યો હતો,

કાયમગંજ તથા કપીલાપુરી.

કાયમગંજ સ્ટેશન થઈ કપીલાપુરી જવા માટે કાનપુરથી આર. એમ.

લાહનવાળા અનવારગંજ સ્ટેશનેથી ખેસવું પડે છે. કાયમગંજથી

કંપીલાપુરીનો છ માઇલનો રસ્તો થાય છે. સ્ટેશનથી ગામ ૧ માઇલ થાય છે. કંપીલાપુરી જવા માટે ગાડીઓ ઉટની ગાડીઓ વીગેરે મળે છે. કંપીલાપુરીમાં ૧૦૦ માણસ સમાઈ શકે એવડી ધર્મશાળા છે. અંદર શ્રી વીમળનાથ ભગવાનનું દહેરાસર છે, ગભારાસામે શ્રી વીમળનાથ ભગવાનના કેવળજ્ઞાનના પગલાં છે. તેમજ ચારે બાજુ ચાર દહેરીઓમાં (૧) વ્યવન કલ્યાણુક (૨) દીક્ષા કલ્યાણુક, (૩). જન્મ કલ્યાણુક, (૪) ગણધરના પગલાં છે. અહીંયા દીગમ્બરના મંદિરો ઘણા છે. અને જોઈતો સામાન મળે છે. ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે અત્રે શ્રી વીમળનાથ ભગવાનના ચાર કલ્યાણુક (વ્યવન, જન્મ, દીક્ષા, કેવળજ્ઞાન) થયેલાં છે.

કાયમગંજથી શીકોહાખાદ જવાને માટે ફરકાખાદ જંકશન ઉતરી ઇસ્ટ ઇન્ડિયા રેલ્વેમાંથી જઈ શકાય છે.

શીકોહાખાદ તથા સોરીપુરી.

શીકોહાખાદમાં સ્ટેશનની સામેજ ધર્મશાળા છે, જ્યાં આગળ ભાડું આપવું પડે છે. ત્યાંથી ગામ એક માઇલ થાય છે. ત્યાં જોઈતી ચીજો મળે છે. સ્ટેશનથી સોરીપુરી બાર માઇલ થાય છે. ઘોડાગાડીઓ મળે છે. ત્યાંના દહેરાસરમાં શ્રી નેમનાથ ભગવાનનાં વ્યવન અને કલ્યાણુકનાં પગલાં છે તથા નીચે એક અપુજ્ય પ્રતિમાજી છે. જોડે પુરાણું મંદિર તથા ધર્મશાળા છે.

મથુરા.

હમો સમ્રાજા કંપીલાપુરી તથા સોરીપુરી ન જતાં સીધા મથુરા આવ્યા હતા, અત્રે સ્ટેશન બે છે. મથુરા કેન્ટોલમેન્ટ, અને મથુરા જંકશન, શહેર કેન્ટોલમેન્ટથી લગભગ એક માઇલ થાય છે, અને જંકશનથી બે માઇલ થાય છે. શ્વેતામ્બરી દહેરાસર એક છે. ધર્મશાળા (શ્વેતામ્બરી) ખીલકુલ નથી. દીગમ્બરી ધર્મશાળા છે, અને તે દહેરાસરની પાસેજ છે. વળી વિષ્ણુની ધર્મશાળા ઘણી છે. નવા બજારમાં કલકતાવાલા બાબુની ધર્મશાળા છે, જેમાં ૧૦૦ માણસો સમાઈ શકે છે. અત્રે હાલક વિગેરે કપડાં સારાં મળે

છે. વક્ષી વાંદરાનું જોર પુષ્કલ છે. દહેરાસર ગોડી પાર્શ્વનાથનું છે, અને તે મસજીદની સામે ગલીમાં ધીઆમંડીમાં છે. અત્રેના ગોડીસલા અહુ લુચ્યા હોય છે, લોકોથી પણ સાવચેતી રાખવાની જરૂર પડે છે.

વૃંદાવન.

મથુરાથી વૃંદાવન ૬ માઈલ થાય છે. જી. આર્ચ. પી. લાઇનમાં સ્ટેશન પણ છે, જ્યાંથી ગામ ૦૧ માઈલ થાય છે. શહેર સાધારણ મહોડું છે. બજાર પણ છે. વિષ્ણુના દહેરાસરો ઘણા છે. પરંતુ જેવા જેવા ફક્ત પાંચ છે. મોટું મંદીર લક્ષ્મીચંદ શેઠનું છે, જેમાં એક મહોટો કુંડ છે. વક્ષી મંદીરના ચોકમાં વચ્ચે સાડા આર મણુ સોનાનો થંભ છે. વક્ષી સવારીની બીજી વસ્તુઓ, જેવીકે, પાલખી, સીંહાસન, ગરૂડાસન, મથુરાસન વિગેરે બધી વસ્તુઓ સાડાઆર મણુ સોનાથી મરેલી છે. દરવાજો એકલા ઘંટનો બાંધેલો છે. વક્ષી અહીંઆ આગળ એક ભજનાશ્રમ છે. જેમાં હજારો ગરીબ વૃદ્ધ બાઈઓ, લુલાં લંગડા વિગેરે આખો દિન ભજન કરે છે, અને દરેકને ભોજન પણ આપવામાં આવે છે. વક્ષી લખનૌવાલા બીહારીલાલ અગરવાલાનું મંદીર પણ જેવા લાયક છે. તે ઉપરાંત કુંજગલીમાં પણ મંદીર છે, જ્યાં આગળ કૃષ્ણ ભગવાન ગોપીઓના ચિર લઇ ઝાડ ઉપર ચડી ગયા હતા, વળી જમના નદીનું ઝેરી જળ મણ્ડીધરને વશ કરી અમૃત સામાન બનાવ્યું હતું, વિગેરે દરેક પુરાણા ઇતિહાસ સાખીત થાય છે; રાસમંડપ, શેખનાગની મુર્તિ, પુરાણું ઝાડ, વિગેરે દરેક વસ્તુ હયાત છે.

તા ૧૫, ૧૬ મલી બે દિવસ અત્રે રહી તા. ૧૭ મી ને દિવસે મથુરા જંકશન સ્ટેશનથી જી. આર્ચ. પી. રેલ્વેમાં બપોરે દોઢ વાગે બેસી સાંજે સત વાગે દીલ્હી જંકશન ઉતર્યાં. જી. આર્ચ. પી. રેલ્વેમાં રેક મુંબઈથી ઉપડેલી ગોડી (પંખાય મેલ) આવે છે. વક્ષી અત્રે વાંદરાનું જોર પુષ્કળ હોય છે. અહીં આદમીએ અહુ સાવચેત રહેવાની જરૂર છે.

દીલ્હી.

દીલ્હીના સ્ટેશન એ હોટેલસર દીલ્હી, અને દીલ્હી જંકશન દીલ્હી જંકશનનું સ્ટેશન મ્હોટું છે, તેમ એક્સપ્રેસ પણ ઘણા છે. શહેરની અંદર ટ્રામ, ગાડી ઘોડા વિગેરે ઠેર ઠેર ફરતા રહે છે. મોટો અગર આંદની ચોકનો કહેવાય છે, મકાનો સાધરણ નીચા, પણ કોતરકામમાં ઘણા સારા છે. વડી જેવા લાયકમાં પ્રથમ લાલ કીસ્લો જ્યાં આગળ અસલ મુસલમાન આદશાહનું સંન્યતંત હતું. હાલ ગવર્નમેન્ટને હસ્તક છે. વડી તેની અંદર અસલની ધમારનો, જુની ગાદી, મ્યુઝીઅમ, લડાઇના સામાનનું મ્યુઝીઅમ જેમાં હથીયાર અખતરો વિગેરે છે. તે ઉપરાંત જુમા મસીદ પણ જેવા લાયક છે. વડી અહીંઆથી અગીઆર માઇલ ઉપર કુતબુદ્દીન આદશાહ વખતનો કુતબમીનાર છે, જેની ઉંચાઇ લગભગ ૩૦૦ ફીટની છે. ઉપર પણ જઈ શકાય છે પૃથ્વિરાજ ચૈંદ્રહાણના વખતનો લોહસ્થંભ પણ હયાત છે. વડી નવી દીલ્હી જે હાલ ગવર્નમેન્ટ અધાવે છે, તેના મકાનો પણ જેવા જેવા છે. આંધણી એવી રીતની લીધી છે કે મકાનની નીચેના ભાગમાં ત્રણ માળ અને જમીન ઉપર એ માળ. શ્વેતાંબરની ધર્મશાળા એક છે અને તે ચેલપુરી ગલીમાં આવેલી છે, જેમાં લગભગ ૫૦ માણસો સમાઈ શકે છે. તે શિવાય ખીજ એક દીગમ્બરની ધર્મશાળા “શેઠ્ઠા ધુઆ” નામની ગલીમાં છે, જેમાં લગભગ ૧૫૦ થી ૨૦૦ માણસો સમાઈ શકે છે. વામણ ગોદડાં વિગેરેનું સાધન મળતું નથી. ખીજ એક ધર્મશાળા સ્ટેશન ઉપર અગીઆની પછવાડે લાક્ષા છુનામત્રની છે, જેમાં પણ લગભગ ૩૦૦ થી ૪૦૦ માણસો સમાઈ શકે છે. શહેરમાં દીગમ્બરની વસ્તી લગભગ ૧૫૦૦ ઘરોની છે, જ્યારે શ્વેતાંબરની ફક્ત ૫૦ ઘરોની છે.

દહેરાસર અધા મસી પાંચ છે, જેમાં ત્રણ શીખરઅધી અને એ ઘર દહેરાસર ત્રીગત:-(૧) કોનારી અગર નૌધરા ગનીમાં સુમતીનાથસ્વામીનું દહેરાસર પંચાયત તરફથી અંધાવવામાં આવ્યું છે. જમણી આગુના ગભારામાં વાસુપુજ્યસ્વામી અને ડાબી આગુના ગભારામાં શાંતિનાથ ત્યા મંડપની આગળ

એક જુદા ગભારામાં પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમાજી છે. વક્ષી મંડપ આગળ એક ગોખલામાં રત્નની ૧૨ પ્રતિમાઓ છે. મેડા ઉપર ચૈમુખજી તથા દાદાજીના પગલાં છે. અત્રે નહાવાની પણ સવડ છે. અત્રેનો કારભાર આયુ હીરાલાલ સોહનલાલ ચંદનીચોકવાલા રાખે છે. (૨) ચેલપુરી. ગલીમાં શેઠ હમરીમલના મકાનમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનના ઘર દહેરાસરમાં રત્નની પ્રતિમાજી છે, અને તેની સામે બીજી ઝોરડીમાં રત્નની, પાનાની, તથા કસોટીની પ્રતિમાઓ છે. (૩) ચેલપુરી ગલીમાં સંભવનાથસ્વામીનું દહેરાસર છે. જમણી બાજુના ગભારામાં મહાવીરસ્વામી તથા ડાબી બાજુના ગભારામાં રીખવદેવ-સ્વામીની પ્રતિમાજી છે. વક્ષી બેજનાથ આયુનો અંધાવેલો એક ગોખલો છે, જેમાં દાદાજીના પગલાં છે, તથા આયુ આયુએ એમની તરખીર છે. દહેરાસરની અંદર સોનેરી ચીતરકામ વિગેરે ઘણું સાફ કર્યું છે. (૪) ચીરાખના ગલીમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દહેરાસર છે. એ દહેરાસરનું કામ પણ ઘણું ઉત્તમ અને રળીઆમણું લાગે છે. (૫) એનારકી ગલીમાં આયુ કનુમાઈના મકાનમાં મેડા ઉપર ઘર દહેરાસર છે.

તા. ૧૭, ૧૮, ૧૯ મક્કી દીન ત્રણ અત્રે રહી તા. ૨૦ મીની રાત્રે બેસી તા. ૨૧, મી એ સવારે આઠ વાગે આયા (રાગમડી સ્ટેશને) ઉતર્યા. દીલ્હીથી નવ કલાકનો રસ્તો છે. વક્ષી અત્રે કુતુબખીનાર જવા માટે મોટરો મળે છે. અત્રેથી ૪૧ માઇલ મીરત સ્ટેશને થઇ હસ્તીનાપુર જવું.

હસ્તીનાપુર. (ગજપુર)

મીરત સ્ટેશનથી ૧૧૧ માઇલ દુર ૨૫૦ માણસો સમાઈ શકે એવી ધર્મશાળા છે. અત્રે દીગમ્બરી દહેરાસરો છે, અને ત્યાં ૧૧૧ માઇલ દુર છાવણી હોવાથી ગામમાં જોઇતો સામાન મળે છે. અત્રેથી હસ્તીનાપુરી જઇ શકાય છે. માઇલ ૧૭ થાય છે. ગાડા, મોટર વિગેરે મળે છે. રસ્તામાં બડ-મીયાણા કરી ગામ આવે છે. હસ્તીનાપુરમાં ૨૦૦ માણસો સમાઈ શકે તેવડી ધર્મશાળા વચ્ચે શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું દહેરાસર છે. તેમાં સંપતી રાગની અરાવેલી શ્રીમંદીરસ્વામી અને શ્રીઅબીનંદન ભગવાનની પ્રતિમાઓ તથા જમણી

આગ્નુના ગભારામાં શ્રીકૃત્યુનાથ અને ડાબી આગ્નુના ગભારામાં શ્રીઅરનાથ તેમજ આગ્નુઆગ્નુ પગલાં છે. ધર્મશાળામાં ચાર ખુણે ચાર દહેરીઓ છે. (૧) શ્રીમહાવીરસ્વામી, શ્રીશાંતિનાથ, શ્રીકૃત્યુનાથ અને શ્રીઅરનાથનાં ચરણ છે. (૨) શ્રીશાંતિનાથનાં ચાર કલ્યાણુક (વ્યવન, જન્મ, દીક્ષા, અને કેવળજ્ઞાન) ના પગલાં છે. (૩) શ્રીઅરનાથના ચાર કલ્યાણુક (વ્યવન, જન્મ, દીક્ષા, કેવળજ્ઞાન) ના પગલાં છે.

આગ્રા.

અમો દીલ્હીથી હસ્તીનાપુરન જતા આગ્રા આવ્યા હતા. અત્રેના સ્ટેશન ચાર છે. એક ખી. ખી. એન્ડ સી. આઇ. રેલ્વેનું અને ત્રણ જી. આઇ. પી. રેલ્વેના દીલ્હીથી આવતી વખતે રાજમંડી સ્ટેશને ઉતરવું. સામેજ શે ઉત્તમચંદ્ર ભરોસાલાલની ધર્મશાળા છે. જેમાં ૧૫૦ માણસો સમાઈ શકે છે તેમ અંદર લાયબ્રેરી અને પાઠશાળા પણ ચાલે છે. શહેર અહીંઆથી એક માઇલ દુર થાય છે. શહેરની અંદર મોટી કટલાં ૧૦૦ માણસો સમાઈ શકે એવડી ધર્મશાળા છે. વસ્તીમાં હજાર ઘરો દીગમ્બરના છે, જ્યારે ફક્ત ૫૦ ઘરો શ્વેતામ્બરના છે, મોટો બજાર કીનારી બજાર કહેવાય છે. અહીંની સેતરજી વખણાય છે. જેવા લાયક અહીંઆથી એ માઇલ ઉપર તાજમહેલ ત્યા નૌરોઝા ઘણી ઉત્તમ કોરણીવાલા મકાનો બનાવ્યા છે. વહી શહાજીના વખતનો આગ્રાનો કીલ્લો પણ મોજુદ છે. પાસેજ ખી. ખી. એન્ડ સી. આઇનું સ્ટેશન આગ્રા ફોર્ટ આવી રહેલું છે. શ્વેતામ્બરી દહેરાસરો આ છે. વીગત:-

સ્ટેશન મોહલ્લામાં:- (૧) શ્રીચિંતામણ પાર્શ્વનાથના મહોટા દહેરાસર ખેડેલાં સાંમે ખીજો નાનો ગભારો છે. બહાર દીગમ્બરીની. શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રતિમા છે. વહી ત્યાં નહાવાની સોઘ સારી છે. તેમજ જોડે અપાસરો (૨) શ્રીમંદીરસ્વામીનું દહેરાસર છે. અંદર પાનાની પ્રતિમા છે. નોના મંડીમાં, (૩) ભાઇપુત્રમચંદ ભગવાનદાસનું શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું દહેરાસર

છે. તેમાં ભમતીમાં મોટી પ્રતિમા તથા બાળુમાં ગભારો છે. (૪) હીંગ-મંડીમાં લાભવિજયજી રણુધીર વિજયજીનું મેડા ઉપર શ્રીતેમનાથ ભગવાનનું દહેરાસર છે. મોતી કટલામાં—(૫) ચંદ્રપાલ હંસરાજનું શ્રીગોડીપાર્શ્વનાથનું દહેરાસર છે, તેમાં જમણી બાજુના ગભારામાં શ્રીમંદીરસ્વામી, ડાબી બાજુના ગભારામાં શ્રીમદ્વાવીરસ્વામી તથા ભમતીમાં પણ પ્રતિમાં અને તેના ઉપર શ્રીઆદેશ્વર ભગવાનની પ્રતિમાં અને તેના ઉપર શીખરમાં શ્રીઅનંતનાથ ભગવાનની પ્રતિમા છે, ત્યાંથી આખા ગામનો દેખાવ જોવાય છે, (૬) પુનમચંદ ભગવાનીદાસનું શ્રીવાસુપુજ્યનું દહેરાસર છે. (૭) ઉપલા દહેરાસરની જોડે શ્રીકેસરીઆજીનું દહેરાસર છે. (૮) ગલીમાં અગરલાલ દેવીદાસનું શ્રીસુવિધિનાથનું દહેરાસર છે. (૯) ખેડગંજમાં શ્રીપાર્શ્વનાથનું દહેરાસર છે. ગામથી બે માઇલ છેટે દાદાવાડીના બગીચામાં શ્રીમહાવીરસ્વામીનું દહેરાસર છે, તેમાં ભમતીમાં પગલાં તેમજ દહેરાની પાછળ ભોંયરામાં પ્રતિમાં તથા આગમાં શ્રીહીરવિજયસુરી મહારાજનાં પગલાં છે.

તા. ૨૧ નો દિવસ અત્રે રહી તા. ૨૨ ને દિવસે ચાર વાગ્યાની ગાડીમાં આગ્રા ફોર્ટના સ્ટેશનથી બેસી તા. ૨૨ ને દિવસે રાત્રે ત્રણ વાગ્યે જેપુરના સ્ટેશને ઉતર્યા. રાજમંડીથી આગ્રા ફોર્ટનું સ્ટેશન બે માઇલ થાય છે.

જેપુર.

જેપુર દેશીરાજ છે, તેમ રાજવાનીનું શહેર છે. શહેરની આંધણી ઘણી સારી છે, સ્ટેશનથી શહેર એક માઇલ થાય છે. ધર્મશાળા શહેરમાં સાંગાનેર દરવાજાની પાસે, શેઠ નથમલજીની છે, જેમાં લગભગ ૫૦૦ માણસો સમાઈ શકે છે. અંદર કોઈ કોઈ ચોરડીઓનું ભાંડુ લે છે. અંદર પાણીનો હોજ છે. બીજી શ્વેતામ્બરી ધર્મશાળા ઘીવાલાને રસ્તે શ્રીમાળીની છે, જેમાં લગભગ ૫૦ થી ૭૫ માણસો સમાઈ શકે છે. બજાર સીધો એક લાઇનમાં છે. તેમ જોઈ એકમાં દરેક વસ્તુ મળી શકે છે. અત્રે ઝવેરીઓની પણ ઘણી દુકાનો છે. ઘણો ખરો માલ ઇમીટેશન મળે છે. અત્રેના દહેરાસરની વીગત:-

ધીવાદાકા રસ્તા:- (૧) શ્રીસુમતીનાથ ભગવાનનું દહેરાસર તેમાં જમણી બાજુએ ગભારો છે. ત્યાં ન્હાવાની પણ સોઠ મારી છે. (૨) શ્રીસુપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મ્હોટું દહેરાસર છે તેમાં જમણી ત્યાં ડાબી બાજુએ એ ગભારો ત્યાં બહાર પણ ગભારામાં મોટી પ્રતિમાઓ અને કાકડસગીઆ છે. વડી અત્રે મીનાકારી કામ ઘણું સરસ કીધેલું છે. અત્રે પણ ન્હાવાની સોઠ છે. (૩) શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દહેરાસર તેમાં ડાબી બાજુએ ગભારો છે. (૪) શ્રીત્રેયાસનાથ ભગવાનનું દહેરાસર છે. (૫) શ્રીરીખવદેવ ભગવાનનું દહેરાસર છે, તેમાં જમણી તેમ ડાબી બાજુએ એ ગભારો અને જોડે અપાસરો છે.

કુડંગલીકા રસ્તા:- (૬) અપાસરાનાં મેડા ઉપર દાદાજીના ચરણ છે. (૭) શ્રીનેમનાથ ભગવાનનું દહેરાસર છે. (૮) શ્રીરીખવદેવ ભગવાનનું દહેરાસર છે, તેમાં જમણી તથા ડાબી બાજુએ ગભારો છે. (૯) ચંદાનીકા મોહલ્લામાં આપ્ત હીરાદાસ જગનનાથના ઘરમાં ચાંદીના સમોસરણવાળું શ્રીરીખવદેવ ભગવાનનું ચોમુખવાળું દહેરાસર છે. (૧૦) ચોડા રસ્તા ઉપર શેઠ ગુલાબચંદ દદાના મકાનમાં શ્રીઅજીતનાથ ભગવાનનું ઘર દહેરાસર છે. ધર્મશાળાથી એક માઇલ છેટે દાદાવાડીમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દહેરાસર છે. સામે દાદાજીના પગલાં છે. અત્રે પણ ન્હાવાની સોઠ ઘણી સાદી છે. જેપુરથી સાંગાનેર આઠ માઇલ થાય છે, ત્યાં દરવાજા પાસે શ્રીચંદ્રપ્રભુ ભગવાનનું દહેરાસર છે, અને તેની જોડે શ્રીમહાવીરસ્વામીનું દહેરાસર છે.

“આમેર” જેપુરથી સાત માઇલ થાય છે. ત્યાં મ્હોટી પ્રાતિમાવાળું ચંદ્રપ્રભુનું દહેરાસર છે. દહેરાસરની અંદર મીનાકારી ઘણું સારું કીધું છે, તેમજ ન્હાવાની સોઠ પણ છે. અત્રે આમેરનો જીતો કીડો પાસે અતવવાથી ફક્ત પુરુષોને જ જોવા દેશે. અસલ જેપુરની જીતી રાજધાનીનું શહેર આમેર હતું. સ્ટેશન ઉપર શ્રીરીખવદેવ ભગવાનનું દહેરાસર છે,

તા. ૨૩ નો દીવસ અત્રે રહી તા. ૨૪ ને દીવસે સાંજે પાંચ વાગ્યા ની ગાડીમાં નીકળી તા. ૨૫મીની સવારે ૯ વાગ્યે બીકાનેર પહોંચ્યા. હમારામાંથી ૧૪ ટીકીટો ના માણે અત્રેથી અજમેર થઈ ચીતોડ જંકશને

થઈ કેસરીઆળ તીર્થ કરી રતલામ રહી વડોદરા થઈ ધર તરફ ગયા. અત્રેથી ખીકાનેર જવાને માટે ડુલેરા જંકશનથી ખીકાનેર જોધપુર લાઇનની અંદર મેરતારોડ ગાડી બદલવી પડે છે. ખીકાનેરથી પણ જોધપુર આવી લુની જંકશનથી આયુવાલી લાઇનની અંદર મારવાડ જંકશનથી અમદાવાદ સીધું આવી શકાય છે. કેસરીઆળ જવાને માટે ખીકાનેરથી મેરતારોડ જંકશનથી ડુલેરા થઈ અજમેર આવવું પડે છે, અને અજમેર થઈ કેસરીઆળ તીર્થ જઈ શકાય છે.

જેપુરની અંદર ખીજી જોવા લાયક સાંગાનેરની ધર્મશાળાથી થોડે છેટે એક બગીચો “ રામખાગ ” ને નામે ઓળખાય છે. તે ખાસ જોવા જેવો છે. અંદર દરેક ચીજોનું મ્યુઝીઅમ તેમ જીવતા જાનવરોનું સંગ્રહસ્થાન સારા પ્રમાણમાં કરવામાં આવ્યું છે. વલી રોજ સાંજરે રાજા તરફથી બેન્ડ વગાડવામાં આવે છે. ખીજી કાલ્સો પણ અત્રે જોવા જેવો છે. શહેરની ફરતો કોટ બાંધવામાં આવ્યો છે, તેમ દેરડેર નજો પણ મુકવામાં આવ્યા છે.

ખીકાનેર

સ્ટેશન સાધારણ મોટું છે. ગાડી ફક્ત એક આવ જ કરે છે. સ્ટેશન ઉપર કોરામાલ ઉપર જગત લેવામાં આવે છે. ધર્મશાળા મોટી મોતીલાલની સ્ટેશનની સામે છે. જેમાં ચારસો માણસો સમાઈ શકે છે. દરેક હિંદુઓને વાસ્તે છે. ખીજી શ્વેતાંબરી ધર્મશાળા શહેરમાં કોચરના મોહલ્લામાં રાય બહાદુર મહેતા મહેરચંદની છે, જેમાં લગભગ ૫૦ માણસો સમાઈ શકે છે. સ્ટેશનથી શહેર એક માઇલ છેડું થાય છે. અત્રે દહેરાસર બધા મલી નાના મોટા સાથે ૩૫ ગણાય છે. તેમાં મોટાં શીખરબધી આઠ દહેરાસરો છે. બધા દહેરાસરો શહેરમાં નજદીક નજદીકમાં છે. તેમાં કોચરા મોહલ્લામાં પાંચ દહેરાસરો તથા નાઇટાની ગલીમાં ચાર દહેરાસરો તથા દેધાણી મોહલ્લામાં એક દહેરાસર અને કંભારાના ચોકમાં બાંડાસરજીનું કુંથુનાથજીનું દહેરાસર જરા મોટું છે. અને છેડું પણ છે. પરંતુ પુરાણું દહેરાસર ગણાય છે.

બાબુમાં બીજાં શ્રીનેમનાથનું દહેરાસર છે. તે શીવાય બીજા દહેરાસરો ન્હાના અને ઘર દહેરાસરો ગણાય છે. વળી શહેરની અંદર પાણી મોળું છે. તેમ ઇલેક્ટ્રીસીટી ટેલીફોન વીગેરે પણ શહેરની અંદર છે. બીજાં ખાસ જોવા જેવું કંઈ નથી.

તા. ૨૫-૨-૨૧ નો દીવસ અત્રે રહી તા. ૨૬ને દીવસે સાંજની ગાડીએ સાડા છ વગે બેસી રાત્રે ત્રણ વાગ્યે ફ્લોધી (મેટ્રોરોડ) સ્ટેશને ઉતર્યા.

ફ્લોધી (મેટ્રોરોડ સ્ટેશન)

જોધપુર બીકાનેર લાઇનમાં એક જંકશન છે. ધર્મશાળા સ્ટેશન ઉપર સુગનલાલ ડાગા બીકાનેરવાલાની છે. તેમાં ૫૦ થી ૭૫ માણસો સમાઈ શકે છે. સીધું સામાન બાબુમાં મલે છે. દહેરાસર એક છે, અને ધર્મશાળાથી થોડે દુર આવેલું છે. ન્યાં આગળ પણ એક મહોટી ધર્મશાળામાં ચારસો માણસો સમાઈ શકે છે. સીધું સામાન અંદરજ મલે છે. દહેરાસરની અંદર મુળનાયકજી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાજી છે. ગામ નાનું છે અને સ્ટેશનથી એક માઇલ થાય છે, તા. ૨૭-૨-૨૧ ને દીવસે બપોરે બે વાગ્યાની ગાડીએ બેસી રાત્રે સાત વાગે પ્રુમેરા જંકશને આવી પહોંચ્યા અહીંથી તુરતની બીજી ગાડીમાં બેસી અજમેર રહી ચીતોડ થઈ તા. ૨૮ને દીવસે સવારે દશ વાગ્યે ઉદેપુર આવી પહોંચ્યા.

જોધપુર.

મેરતારોડ જંકશનથી જોધપુર ૬૪ માઇલ થાય છે. ન્યાં શહેરમાં ધર્મશાળા તથા દહેરાસરો છે. તેમાં કેટલાક દહેરાસરમાં પાનાની તથા રત્નની પ્રતિમાઓ છે. અહીંથી લુની જંકશન થઈ બીલીમોરા થઈ જોસલમેર જવું.

જેસલમેર.

જેઘપુરથી ૨૦ માઇલ રેલનો રસ્તો હુતી જંકશનનો થાય છે. અને ત્યાંથી ૫૦ માઇલ ખીલોતરા થઈ ૫૦ માઇલ ઉંટ અગર ગાડામાં જેસલમેર જવાય છે.. શહેરમાં કીલ્લાની અંદર ૮ અને શહેરની બહાર ૩ મળી ૧૧ રમણીય દહેરાસરો છે, તથા શહેરમાં બગીચામાં દાદાજીનું સ્થાન છે, તેમજ ધર્મશાળા અને પ્રાચીન પુસ્તકોનો મોટો ભંડાર છે. અને તે જમીનની અંદર છે. એવું કહેવાય છે. જેસલમેર જવા માટે રસ્તા માટે ખીલોતરાથી જણસ ભાવ ભેવી.

ઉદેપુર.

અમો જેઘપુર જેસલમેર ગયા ન હતા, ચીતોડથી ઉદેપુર સુધી નાની લાઇનનો એક ફાંટો છે, સ્ટેશનથી શહેર દોઢ માઇલ છેડું છે. શહેરમાં જવા માટે ટાંગા ગાડા વીજેરે મલે છે. જૈન શ્વેતાંબરી ધર્મશાળા હાથીપોલમાં છે જેમાં લગભગ ચારસો માણસો સમાઈ શકે છે. વાસણુ ગોદડાં વીજેરેની સારી સોઇ છે. અહીં એક મુનીમ રહે છે. દહેરાસરો બધા મલી ૩૨ છે. અને ઘણે ખરે દહેરે નહાવાની સોઇ પણ છે. શહેર સાધારણ મહેાડું છે. સરાફીની દુકાનો પણ ઘણી છે. વળી અહીંનાં ચલણી સીકકાઓ જુદા હોય છે. અને તે કલદાર રૂપીઆની આની ૧૩ અને આનીનાં ઢીંગલા ૧૨ લેખે ગણાય છે બજારમાં એના ઉપર સટો ચાલે છે તે ઉપરાંત અહીંના રાણુનો કીલો જેવા જેવો છે. એકદમ ઉંચાણમાં ફરતે ઉંચાત્રણ કોટની મધ્યમાં બાંધવામાં આવ્યો છે. ગામની ફરતે પણ કોઠ બાંધવામાં આવ્યો છે, મહેલની નજદીક એક બગીચો છે, જેની અંદર મ્યુઝીઅમ છે. વળી થોડે છેટે એક તલાવ છે જેની વચમાં છે, બગીચો તેની અંદર પણ મહેલ બાંધવામાં આવ્યો છે. તે જેવા માટે હોડીની અંદર જઈ શકાય છે,

ઉદેપુરથી કેસરીઆજી જવા માટે ટાંગાઓ તથા ગાડાઓ મલે છે. ભાડાનો દર જત્રાગુઓ ઉપર આધાર રાખે છે, રસ્તા ઉપર રંગ તરફથી ૯

ચોકીઓ ખેસાડવામાં આવી છે. તેઓને રસ્તે ચાલતા માણસો તથા ખાલી ગાડુ, ભરેલું ગાડુ તથા ટાંગાની દરેકની ચોકી આપવી પડે છે અને તે અહીંના સીકાઓથી પઠસા આપવા પડે છે, ટાંગાની જણુ ઝની તથા ગાડામાં જણુ ૫ ની ચોકી આવતા જતાં રૂા, ખની થાય છે. જત્રાણુઓએ ઉદેપુરથી ત્યાંના સીકા ખરીદી લેલા.

કેસરીઆજી તીર્થ (ધુળેવા)

ઉદેપુરથી ધુળેવા જતાં રસ્તામાં ટીંડી કરી ગામ આવે છે ત્યાં આગળ ગાડાએ જનાર તથા પગે ચાલનાર મુસાફરને એક રાત વાસો કરવો પડે છે, કારણકે રાતે સાત વાગ્યા પછી અને સવારે પાંચ વાગ્યા પહેલાં નીકલવા નથી દેતા. ટાંગાઓ ધણુ ભાગે એક દીવસમાં જઘ શકે છે. ટીંડી ગામ નાનું છે પણ સીધુ સામાન મલી શકે છે. ધર્મશાળા સાધારણ ઝુંપડા જેવી બાંધેલી જગ્ય છે. ઉદેપુરથી કેસરીઆજી ૧૮ ગાઉનો રસ્તો થાય છે. અને ટીંડીથી ૯ ગાઉ રહે છે. કેસરીઆજી જનાર મુસાફરોને રાજ તરફથી હુકમ લેવો પડે છે તેમ ચોકીદારો બીજી ચોકી સુધી સાથે આવે છે, કેસરીઆજીમા વીશાળ ધર્મશાળામાં ૨૦૦૦ માણસો સમાઈ શકે એવી સવડ રાખવામાં આવી છે. રીખવદેવ ભગવાનનું પ્રાચીન જગપ્રસિદ્ધ દહેરાસર ધર્મશાળા ની બહારના ભાગમાં છે. અન્યલોકો પણ કાળીયા બાવાના નામથી ઘણા માને છે. દરરોજ કેસર પુષ્કળ ચંદ્રે છે અહીંનાં કારખાનાનો વહીવટ ઉદેપુર સંઘ તરફથી થાય છે, જણુસ ભાવ સર્વે મલે છે વળીઅહીં ગોડીઓ તથા ડુલવાલા માળીઓ ઘણા રહે છે, અને જત્રાણુઓને વશપદંપરના યજમાન કરી લે છે, તે લોકો શરફાની માફક મોટા મોટા ચોપડાઓ રાખે છે, જેમાંથી વડવાઓના હસ્તાક્ષરો મલી આવે છે.

તારીખ ૧-૩-૨૧ ના દીવસે સવારે આઠ વાગે ઉદેપુરથી નીકલી ચાર વાગે ટીંડીમાં આવી રાત રહી બીજે દીવસે સવારે ટીંડીથી નીકલી સાંજરે તા. ૨-૩-૨૧ ને દીવસે કેસરીઆજી આવી પહોંચ્યા રસ્તો પાકાછે.

પણ ધુળ પુષ્કળ છે. તા. ૩, ૪ મત્રી દીન એ અત્રે રહી તા. ૫ ને દીવસે સવારે નીકલી તા. ૬ ને દીવસે સાંજરે ચાર વાગે ઉદ્દેપુર આવી પહોંચ્યા. તા. ૭ નો દીવસ ઉદ્દેપુર રહી તા. ૮ ને દીવસે સાંજરે ચારની ગાડીમાં કરડા પાર્શ્વનાથ જવાને માટે નીકળ્યા.

કરડા પાર્શ્વનાથ.

ઉદ્દેપુરથી પાંચમું સ્ટેશન કરડા પાર્શ્વનાથનું આવે છે. ભાડુ રૂ. ૦-૨૦-૦ થાય છે. સ્ટેશન નાનું છે પણ જત્રાળુઓ વાસ્તે કારખાના તરફથી ગાડું ત્યાં એક માણસ (પોલીસ) સ્ટેશન ઉપર રાખવામાં આવે છે. ધર્મશાળા સ્ટેશનથી ૧૧ માઇલ છેટી થાય છે. જણસ ભાવ મલે છે. સામળીઆ પાર્શ્વનાથનું દહેરાસર ધર્મશાળાની અંદરજ છે. દહેરાસર પ્રાચીન અને મુર્તિ ચમત્કારીક કહેવાય છે. ધર્મશાળામાં લગભગ ૩૦૦ માણસો સમઘ શકે છે. વસ્તી ખીલકુલ નથી. ગામ છેટું છે.

તા. ૮-૩-૨૧, ને દીવસે રાત્રે સાત વાગ્યે અત્રે આવી પહોંચ્યા. વળી હમારા સંઘમાથી, જેઓ અયોધ્યાથી છુટા પડ્યા હતા, તેઓ ઉદ્દેપુરમાં મેળાપ ગયા હતા. અત્રેથી મેળો વીખરાય જવાનો હતો. સંઘમાથી થોડો ભાગ એટલે ૧૫ ટીકીટો જેપુરથી છુટી થઈ હતી. તેઓનો મેળાપ પણ ઉદ્દેપુરમાં થયો હતો પણ એક દીવસ આગળ નીકલી ગયા હતા. બાકી ફક્ત ૬ ટીકીટો શિવાયના માણસો આજે છુટા પડતા હતા છુટા પડતી વખતે સંઘની અંદર તીર્થો ફરતી વખતનો આનંદ સાચી આવતો હતો, અને તે ફક્ત છુટા પડનારાઓનેજ અનુભવાતો હતો. અત્રેથી ૬ ટીકીટો શિવાયના માણસો ચીતોડ થઈ રતલામ રહી વડોદરા થઈ ધર તરફ ગયા, જ્યારે બાકી રહેલા અજમેર રહી આયુ તરફ ગયા. તા. ૯ ને દીવસે ચીતોડ રહેતું પડતું કારણ કે તે વખતે અજમેરમાં મુસલમાનોનો મેળો હતો એટલે ગાડીમાં જગ્યા મળતી ન હતી.

ચીતોડગઢ.

પબ્લીક ધર્મશાળા સ્ટેશનથી ત્રણ મીનીટ જેટલે રસ્તે છે. અંદર લગભગ ૧૦૦ માણસો સમાઈ શકે છે. શહેર ત્રણ માઈલ દુર છે. યુરનેવાલા જગર જસ્ત કીસ્લાની અંદર નાના સરખા પહાડ ઉપર શહેર વસેલું છે. શહેરમાં દાખલ થવા વાસ્તે પાસ મેળવવી પડે છે. ગાડાઓ ઠેઠ પહાડ ઉપર જઈ શકે છે. દહેરાસર ત્રણ છે. એક પહાડની ઉપર ત્યાં બે નીચેના ભાગમાં, બીજું જોવા લાયક મીરાંબાઇનું દહેરું, તોપખાનું, મીરાંબાઇનું સાત માળનું ઉત્તમ કોતરણીયું મકાન, સતી પદ્મીનીનો ખંડીત મહેલ, વિગેરે પુરાણી વસ્તુઓ છે. વલી અત્રેના કુંડમાં રંગીત માછલાંઓ છે. તા. ૧૦-૩-૨૧, ને દીવસે બપોરે ચીતોડ આવી પહોંચ્યા. તા. ૧૧ ને દીવસે રાત્રે નીકલી તા. ૧૨ ને દીવસે બપોરે ખાર વાગે અજમેર આવી પહોંચ્યા. પેસેન્જર ટ્રેનમાં જગ્યા મક્કી નહીં એટલે ગુડસનો ડબ્બો લેવો પડ્યો હતો અને તે ગુડસ ટ્રેનમાંજ જોડાઈને કરવામાં આવ્યો હતો.

અજમેર.

ધર્મશાળા સ્ટેશનની સામે શેઠ ગુલાબચંદ હીરાચંદની છે. અંદર બસોથી અઢીસો માણસો સમાઈ શકે છે. મુનીમ પણ રહે છે. વાસણુ ગોદાંની પણ જોગવાઈ છે. અત્રે દહેરાસર બે છે અને એક શેઠ બુધીકરણના મકાનમાં ઘર દહેરાસર છે, જેમાં રતનની પણ પ્રતિમા છે. વલી અજમેરમાં આગ, અઢાઇ દીનકી ઝુંપડી, દરગા, તથા રાવ ખટાદુર મુળચંદ સોનીનું દહેરાસર દીગમ્પરી છે અને તે ગામને નાકે છે. અત્રેનો ખગર ઘણો મ્હોટો છે, અને સ્ટેશનથી લગભગ ૧૦ માઈલ છેટે છે.

તા. ૧૨ ને દીવસે રાત્રેની ગાડીમાં બેસી તા. ૧૩ને દીવસે આયુરોડ ખરડી આવી પહોંચ્યા, વલી અજમેરમાં મહારાજ શ્રીવલ્લભવિજયજીના દર્શનનો પણ લાભ થયો હતો. અત્રે પંચતીર્થની જગ્યા કરવા વચમાં રાણીગામ ઉતરવું.

રાણી ગામ

અજમેરથી રાણીગામ ૧૦૦ માઈલ થાય છે, સ્ટેશનથી થોડે છેટે ૧૨૫ માણસો સમાઈ શકે તેવડી ધર્મશાળા તથા દહેરાસર છે. પંચતીર્થ કરવા વાસ્તે ગાડાઓ મલી શકે છે. અહીંથી ગાઉ ૧૫ વરકાણાજી જવું.

વરકાણાજી.

મોટી ધર્મશાળા તથા મ્હોટા એ દહેરાસરો છે, તેમાં શ્રી વરકાણાજી પાર્શ્વનાથના નામથી જગત પ્રસિદ્ધ દહેરાસર છે, જણસ ભાવ મલી શકે છે. વળી એ દહેરાસરમાં ૧ શીલાલેખ ધામાપર છે, પણ ઉક્લતો નથી પોત વદ ૧૦ની અન્ને જત્રા ભરાય છે. અહીંથી ગાઉ ૨ નાંદોલ જવું.

નાંદોલ.

દહેરાસર સાત તથા ધર્મશાળા છે, જણસ ભાવ મલ છે. અહીંથી રાણી સ્ટેશન આઠ માઈલ થાય છે, અહીંથી ગાઉ એ નાંદલાઈ જવું.

નાંદલાઈ.

અહીંથી ગામને છેટે ૧૦૦ માણસો સમાઈ શકે એવડી ધર્મશાળા છે. ગામમાં નવ દહેરાસરો તથા ગામની ભાગોળમાં એ છે. અન્ને બાળુએ અડધા અડધા ગાઉના ચઢાવની ડુંગરની ટેકરીઓ છે, તેમાં એક સિદ્ધગિરિજની અન્ને એક શ્રી ગીરનારજીની ટેકડી કહેવાય છે, તે એ ટેકરીઓ ઉપર એ દહેરાસરો છે, તે મળી અહીં અગીઆર દહેરાસરો છે, જણસ ભાવ મલે છે, અહીંથી ગાઉ ત્રણ ધાણેરા જવું.

ધાણેરા.

દહેરાસરો દશ તથા ધર્મશાળા છે, સર્વ ચીજ મલે છે. વળી અહીંઆ સુકવણી સારી મલે છે. અહીંથી એ ગાઉ ઉપર જંગલમાં ડુંગરની સપાટી

પર જતાં મુછાળા મહાવીરનું દહેરાસર છે, ત્યાં સરસામાન ગામમાં મુકી જરૂરીઆત ચીજ તથા પુઝરીને સાથે રાખી ચોકી પહેરા સાથે જવું, બેઝગાડી જઈ શકે છે.

મુછાલા મહાવીર

અહીં ધર્મશાળા તથા કુંડ છે સંપ્રતિ રાજ્યએ બંધાવેલ એ મુછાલા મહાવીર સ્વામીની ચમત્કારી પ્રતિભાજનું ભવ્ય દહેરાસર તીર્થરૂપ ગણાય છે, રાત રહેવું હોય તો રહી શકાય છે, પણ નજીકમાં પહાડ છે, તેથી હીંસક પ્રાણીનો ભય રહે છે માટે રાત રહેનારે ચોકી પહેરા સહીત રાતે ધર્મશાળા માંજ રહેવું, બહાર નીકળવું નહીં. અહીંથી પાછા ધાણેરા આવવું અને ધાણેરાથી ગાઉ ત્રણ સાદડી જવું.

સાદડી

રાણી ગામથી સાદડી આઠ ગાઉ થાય છે તેમ અહીંથી ફાલના સ્ટેશન પણ આઠ ગાઉ થાય છે અહીં ચાર દહેરાસરો છે, તથા બે ધર્મશાળાઓ છે. વલી શ્રીરાણકપુરતીર્થનો ભંડાર અહીંઆજ રહે છે. કારખાનાની પેટી છે, અને જૈનશાળા પણ છે સર્વ ચીજ ભાવ મળે છે. અહીં સરસામાન મુકી જોઈતી ચીજ સાથે લઘ કારખાના મારફત ચોકી પહેરા સાથે લઘ ત્રણ ગાઉ પર ડુંગરની તલેટીમાં શ્રી રાણકપુરજી તીર્થ છે ત્યાં જવું, ગાડાં પણ જઈ શકે છે.

રાણકપુર તીર્થ.

જંગલમાં મોટા પહાડની તલાટી ઉપર આ જગત પ્રસિદ્ધ તીર્થ છે. વલી અત્રે મોટી વિશાળ ધર્મશાળા વચ્ચે કુવો છે, અને તેની જોડે બીજી નાની ધર્મશાળા છે. વલી તેની જોડે ૧૪૪૪ થાંભલા તથા ૮૪ ભોંયરાવાડું ધનાશા પોરવાલનું બંધાવેલું ત્રણ માળ સુધી શ્રીરીખવદેવ ભગવાનનાં ચોમ્બ-ખવાડું અતિ વિશાળ દહેરાસર છે. તેમાં થોડું કાતરકામ કરેલું છે. ચારે તરફ

ભામતી છે. થોડા વર્ષ ઉપર આઠ દશ ભોંયરાં સંઘ આવે ત્યારે અને હર-હમેશ બે ત્રણ ભોંયરા ઉઘાડવાનો રીવાજ હતો. પરંતુ હાલ થોડો વખત થયાં ભોંયરાં ખોલવાથી આશાતનાનો સંભવ ધારવામાં આવ્યાથી ભોંયરા ઉઘાડવામાં આવતાં નથી. મોટો સંઘ આવે અને ઉઘાડવા બંધ કરવાનો ખરચ કરે અને સંઘની અનુમતી મળે તો ઉઘાડી શકાય છે. એ દહેરાસર બંધાવવામાં દંતકથા નવાણુ કરેડ રૂપીઆ ખરચ્યાની છે, અને ફેટલીક નવાણુ લાખની છે. રાત રહી શકાય છે. અને રાત રહેવું હોય તેમણે સીધું સામાન સાથે લઈ જવું. અહીંથી પાછા સાદડી આવી આઠ ગાઉ રાણી રોશને જવું, અગર ફાલના રોશને જવું.

એ પ્રમાણે પંચતીર્થની યાત્રા ૧૫૫ ગાઉની થાય છે, રાણી રોશનથી પણ જઈ શકાય છે, તેમ ફાલના રોશનેથી પણ જઈ શકાય છે. રાણી રોશનેથી ગાડાની સવડ સારી મળે છે. વળી અહીંથી પીંડવાડા રોશને થઈ આમનવાડા જવું. ગાઉ ૪ થાય છે.

આમનવાડા,

ગામથી અરધો ગાઉ ધર્મશાળા અને પ્રાચીન દહેરાસર છે, ચમત્કારી ચોવીસમા ભગવાનની વાણુની મૂર્તિ રાતા મહાવીરના નામથી પ્રસિદ્ધ છે. દહેરાસરની બહારની બાજુએ પગલાં છે. ગામમાં ફક્ત સીધા શીવાય બીજા કાંઈ મલતું નથી. દર વર્ષે ચૈત્રી પુનમ ઉપર મ્હોટો મેળો ભરાય છે, આખી મારવાડના શ્રદ્ધાળુ લોકો અહીં તીર્થરાજના દર્શન કરવા આવે છે. આ ગામની આસપાસ મહાવીરસ્વામી મહારાજને ચાર ઉપસર્ગ થયેલા હતા એમ કહેવાય છે. ત્યાંથી નજીક પડાલ છે, તેની બાજુમાં વીકટ રરતો છે, પણ ગાડી જઈ શકે છે. ચોકી પહેરા સાથે અહીંથી બે ગાઉ નાદીઆ ગામ છે ત્યાં જવું.

નાદીઆ.

અગાઉ નંદપુર નામે અહીં શહેર હતું, હાલ નાદીઆ નાનું ગામડું છે, કાંઈ મળી શકતું નથી દહેરાસર ત્રણ છે. તેમાં વીર ભગવાનના જીવતા

ભરાવેલાં ખીંચ છે. તે જીવિત સ્વામીના નામથી પ્રસિદ્ધ તીર્થમૂર્તિ છે. ધર્મ-
શાળા છે. આ ગામની નજીક નંદન નામે વનમાં ભગવાન કાકિસ્સગ ધ્યાને
રહ્યા હતા, ત્યાં ચંડકોશીક નામના નાગે પ્રભુના જમણા પગના અંગુઠે
ડાંખ માર્યો હતો, તેને પ્રતિબોધ પમાડવાથી તે નિર્વીર્ય જોવો થઈ અતે
મરણ પામી દેવગતી પામ્યો. તે સ્થાનકે પ્રભુના ચરણની સ્થાપના છે (આ-
ઉપસર્ગ ૧)

વળી આમનવાડા તીર્થની નજીક ભગવાન ધ્યાનરૂઢ થયેલા તે વખતે
ગોવાળીઆઓ ભગવાનને ન જાણતાં ગાયો સાચવવાનું કહી ગયેલા, ગાયો
વગડામાં ચરવા ગઈ, ગોવાળીઆઓએ આવી જોવું તો ગાયો ત્યાં નહીં જોવાથી તેની
શોધ માટે ગયા, પણ પતો લાગ્યો નહીં, ફરી આવી ભગવાન પાસે જોવું તો
ગાયો આવેલી દીડી, તેથી રીસે ભરાયા ભગવાન કાકિસ્સગ ધ્યાને ઉભા હતા,
તેમના બે ચરણ વચ્ચે ચુસો સલગાવી, હાંડલી ચઢાવી ખીર રાંધી, પરંતુ
ભગવાનનાં પુન્ય પ્રભાવથી ખેંચાઈ તે ગાયો ત્યાં આવેલી, તે મુખ જોવાળી-
આને સમજવામાં ન આવ્યું (આ ઉપસર્ગ ૨)

વળી ભગવાન તેથી પણ માત્ર ચલાયમાન થયા નહીં, ત્યારે ગોવા-
લીએ ભગવાનનાં બે કાનમાં એક ખીંજને સામસામે છેડો અડે એવી રીતે
ખીલાઓ ઢોઢી એસાડયા (આ ઉપસર્ગ ૩)

ત્યાર પછી સીધારથ નામના શ્રાવકે મધ્યાને ખરક વૈદ્યને જંગલમાં
લઈ જઈ ભગવાનના કાનમાંથી ખીલા તાણી કહડાવ્યા. આ મોટો ઉપસર્ગ
ભગવાનનો થયો, તે વખતની ભગવાનની અકસ્માત ચીસથી નાદીઆ ગામની
પાસેનો ટુંગર ફાટી બે ભાગ થઈ ગયો એમ કહેવાય છે, આ ટુંગરના બે
ભાગ થયેલા હાલ પણ પ્રત્યક્ષ જણાય છે. (આ ઉપસર્ગ ૪) નાદીઆ ગા-
મથી પાછું આમનવાડા આવવું. ત્યાંથી આયુરોડ, ખરેડી જવું.

આયુરોડ ખરાડી.

રોશનથી થોડે છેડે આયુ બુધ્ધીસીંગણ બીસનચંદ્રની ધર્મશાળા ૫૦૦ માણસો સમાઈ શકે એવડી છે. અંદર દહેરાસર છે, તેમ કારખાનામાં એક મુનીમ તથા જમાદાર રહે છે. વાસણ ગોદડા તથા ન્હાવાની પણ સોંપ સારી છે. સીંધુ સામાન વિગેરે જણસ ભાવ નજદીકજ મલે છે. રોશન ઉપર કેરા માલ ઉપર જગાત લેવામાં આવે છે. આયુ જવા માટે મોટર તથા ગાડોનો ફેંકો રોશન ઉપર છે. મોટરનું ભાડું માણસ દીઠ રૂ. ૨-૬-૦ થડે કલાસનું અને રૂ. ૪, સેન્ડ કલાસનું ભાડું લેવામાં આવે છે. ગાડાનું ભાડું જણ ૪ ના રૂ. ૫ લે છે. અને એક દીવસે પહેંચાડે છે. ઉપર જવા માટે ભાડાની પાસ લીધા પહેલાં ડાકતર વીઝીટ કરે છે. આયુ ઉપર કેમ્પમાં જવા માટે પણ નીચે રોશન ઉપરથી પાસ મેળવવી પડે છે. વડી ઉપર જતાં પહેલાં માર્ગમાં શીરોહી દરબાર સાહેબ તરફથી મુંડકું માથા દીઠ રૂ. ૧-૩-૬ લેવામાં આવે છે, પણ જોગી સાધુ, સાધવી, સેવક, બીશુક, બ્રાહ્મણ, રજપુત, મુસલમાન, ચકર, સીપાઈ, એટલાનું માફ કરે છે. માઉન્ટ આયુની ૧૮ માલિકની પાકી સડક છે.

માઉન્ટ આયુ (દેલવાડા.)

આયુરોડ રોશનથી ઠેક ઉપર જવાને માટે પાકી સડક આંધવામાં આવી છે. અસલ કહેવાય છે કે એ પહાડ ઉપર જવાના બે રસ્તાઓ હતા, જેમાં હાલમાં ત્રણ રસ્તે અંગ્રેજો સડક બાંધી છે. એ આયુરોડ ખરાડીથી જવાય છે, અને ત્રીજી સડક ગામ અણાદરથી જવાય છે. આયુરોડ રોશનથી ઉપર જતી વખતે લગભગ અઢવચે આરણા કરી ગામ આવે છે, જ્યાં આગળ ધર્મશાળા તથા દહેરાસર છે, અને ગાડાની મુસાફરીવાલાને તથા પગે ચાલતા ગત્રાગુઓને ભાથુ આપવામાં આવે છે. ઉપર બમ્બર કેમ્પમાં છે. કેમ્પથી ડાબે હાથે નખી તળાવ છે, જ્યાં આગળ નવ ગામના લોકો પાણી પીતા હતા એવું કહેવાય છે. વળી કેમ્પથી જમણા હાથ તરફથી દેલવાડાના

દહેરાસરો તરફ જવા માટે મોટી પાટી સડક છે, તે રસ્તે જતાં જમણા હાથ તરફ અધરદેવીનું સ્થાન છે. દહેરાસરો પાંચ છે. જેમાં મુળનાયકજી આદેશ્વર ભગવાનના દહેરાસરની કોરણી એવી છે, કે તેના વખાણ કરવા મુશ્કેલ થઈ પડે. એ દહેરાસર શેઠ વીમળશાહનું અંધાવેલું છે, જેમાં અઢાર કરોડ ત્રેપન લાખનો ખર્ચ થયો છે. એ દહેરાસરની પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૦૮૮ ની સાલમાં થઈ છે. કહેવાય છે કે પંદરસો કારીગરો મલી ત્રણ વરસમાં એ દહેર પુરું કર્યું હતું. મળુરીની ગણતરી થઈ નથી. એનું દ્રદાંત એમ ખતાવ્યું છે કે આરસના પથ્થર આર ગાઉથી એટલે તીર્થેથી આવતા હતા, અને હાથ લીધું ચાલ્યું આવતું એટલા મળુરો રહેતા હતા. શ્રીનેમીશ્વર મહારાજનું દહેરાસર વસ્તુપાળ તેજપાળનું અંધાવેલું છે. જેમાં કોરણીનું કામ વધારે છે, અને ખર્ચ આર કરોડ ત્રેપન લાખનો થયો છે. અંદર ગભારાની બહારના ભાગમાં દેરાણી જેઠાણીના બે ગોખલા ફરાવ્યા છે. જેમાં એક લાખ ને અઢાર હજાર રૂપિયાનો ખર્ચ થયો છે. વળી બીજા દહેરાસરો પણ સારા અને અધાગ ખર્ચ કરી બંધાવ્યા છે. કારખાનું મુળનાયકજીના દહેરાસરની પાસેજ છે. ધર્મશાળા પણ નજદીક છે. સીંધુ સામાન વાસણુ ગોદરાં વિગેરે બધી બેગવાઈ ઘણી સારી છે. અત્રેથી ત્રણ માઈલ ઉપર અવચળગઢ જવું. ગાડા બંધા શકે છે.

અવચળગઢ.

રસ્તો પહાડી હોવાને લીધે કારખાના તરફથી હથીઆરવાલા માણસો આવે છે. ત્યાં આગળ ધર્મશાળા પણ છે. આગળ જતાં અચલેશ્વર મહાદેવના મંદીર પાસે એક તલાવ આવે છે. જેના કીનારા ઉપર ભેંસાસુર દમ્બતના ત્રણ પાડા છે, તેમાંથી અરજીને જગન્ય વખતે એક બાણુ માર્યું નેથી એક પાડો ગંગા નદીને કીનારે જઈ પડ્યો છે. વળી અહીંયા પાર્વતીનું ત્રિશુળ ઘડાવતાં લોહનો એક કટકો પડ્યો છે, તે ભીમની ગદા તરીકે ઓળખાય છે. ત્રિશુળ મહાદેવના મંદીરમાં છે. દહેરાસરજીમાં પ્રતિમ જી સપ્ત ધાતુની મેળવેલી છે. એને વાસ્તે એવું કહેવાય છે કે, કુંભારાણાના મરણ પછી તેની બે રાણી

ઓએ મલી આપત્તિનો કાળ વીચારી, ખળનામાંનું સધળું દ્રવ્ય ગણાવી સવ ધાતુના બાર બીંબ કરાવ્યા, જેનું વજન ૧૪૪૪ મણનું થયું, છેવટે મુળનાયકજીની પ્રતિષ્ઠા ૧૫૬૬ ની સાક્ષમાં થઇ છે. વળી આ દહેરાસરજીમાં પેસતાં એક બાળુ તેમનાથનું તથા બીજી બાળુ શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મલી બે દહેરાસરો છે. દહેરાસરની બહાર નીકલી જમણા હાથપર ચોમુખજી જતાં ૩૫-વિજયજી મહારાજની છત્રી છે, ત્યાંથી નીચે ઉતરતાં જમણા હાથપર એક નવું કરાવેલું નગારખાનું છે. વળી તેની પાસે શાંતીદાસ શેઠનું કરાવેલું શ્રી૩૫-ભનાથજી મહારાજનું એક દહેરું છે. ત્યાંથી બહાર નીકલતાં બારણા પાસે હનુમાનજીની ચોકી છે, ત્યાંથી નવી ધર્મશાળાના દરવાજા બહાર નીકળ્યા પછી જમણે હાથે વાવ પાસે ઉચા માગે જતાં શ્રાવણ ભાદરવો નામના તળાવ છે, એને વાસ્તે કહેવાય છે કે આપુના રાગ મરણ પામ્યા તે વખતે રાણી-ઓના રૂદનના આંસુઓથી ભરાયેલાં છે. ૩૫વિજયજીની છત્રીવાલું દહેરાસર શ્રીસંઘની મદદથી થયેલું છે. પ્રથમ રાગના બે દીવાન સાસા અને સુલતાન જૈન ધર્મી હતા, તેમણે એ દહેરું અંધાવવું શરૂ કર્યું પણ અંધાવતાં રાગના ભયથી છોડી ચાલ્યા ગયા, ત્યાર પછી થોડી મુદતે ૧૫૬૬ની સાલમાં મુળનાયકજીની પ્રતિષ્ઠા કરી સઘે પુરું કર્યું, અને મોટો રંગમડપ તથા બહારની છત્રી શ્રી૩૫વિજયજી મહારાજને કરાવી છે.

અત્રેથી દેવવાટે જઈ નીચે ખરેડી જવું, મોરર અગર ગાડાની સવડ કારખાના તરફથી કરી આપવામાં આવે છે. દેવવાડાના તીર્થ ઉપર જત્રાળુ એક દીવસ અગર પાંચ સાત દીવસ રહે તો પણ રાતે ચોકીનો જળુ એક-નો આનો બા લઈ પહોંચ આપે છે. ખરેડીથી અંબાજી થઈ કુંભારીઆજી તીર્થ જવું.

શ્રી અંબાજી.

ખરેડીથી શ્રીઅંબાજી જવા માટે રસ્તો પહાડમાં આંધિસો છે. અને સરકાર તરફથી ગાડાઓ તથા ઘોડા વીગેરે વાહનોના ડેકો આંધિસો છે. ગાડાનું ભાડું જળુ ચારનું રૂ. ૭-૮-૦ તથા ઘોડાનું રૂ. ૨-૪-૦ જવાનું થાય છે, તથા

એટલુંજ આવવાનું પડે છે. રસ્તે ચોટ્ટીઓ આપવી પડે છે. ખરેડીથી નીકલતાં પહેલી ચોટ્ટીએ મરહના રૂ. ૦-૪-૦ અને સ્ત્રીના રૂ. ૦-૨-૦ લે છે. આગળ બે જગ્યાએ માંધા દીઠ રૂ. ૦-૧-૦ લે છે. અંબાજી ગામમાં જતાં દાંતાના રાણા તરફથી મુંડકું માણસ દીઠ રૂ. ૧-૧૫-૬ અને આયુજી જમ આગ્યા હોય અગર જવાના હોય તો રૂ. ૦-૬-૯ બીજા તથા સ્ત્રીના રૂ. ૦-૧૪-૩ અને આયુજી જમ આગ્યા હોય અગર જવાના હોય તો રૂ. ૦-૬-૯ જુદા એવી રીતે લેવામાં આવે છે. ચોટ્ટી દરેક ત્રણ ત્રણ ગાઉ ઉપર છે, દરેક જગ્યાએ પાણીની જોગવાઈ રાખી છે. એકંદર અંબાજી ભાર ગાઉ થાય છે. ખરેડીથી નીકલતાં ત્રણ ગાઉ પર એક નદી આવે છે, જેના કીનારા ઉપર હોટલ છે. બીજી ૬ ગાઉની ચોટ્ટી ઉપર હોટલ છે. ધર્મશાળા અંબાજીમાં આશરે ૧૫ થી ૨૦ છે. રહેવાની સોઠ ઘણી સારી છે. સીધું સામાન વિગેરે મલે છે. અહીંઆથી, કુંભારીઆજી તીર્થ ગા માફલ થાય છે.

કુંભારીઆજી.

દહેરાસરો પાંચ તથા એક ધર્મશાળા છે. વાસણુ ગોદડાં વિગેરે મલે છે. એ દહેરાસરો શેઠ વીમલશાના બંધાવેલાં છે. ઘણા રમણીય અને આરસના પથ્થરોની ઉત્તમ કારણીવાલા છે. મુળનાયકજીનું દહેરાસર શ્રીનેમીશ્વર મહારાજનું ગણાય છે. અત્રે ન્હાવાની સોઠ સારી છે. તેમ કારખાનું પણ છે. એ દહેરાસરો હાલ વગડામાં છે. બીજી કોઈ જાતની વસ્તી નથી. આગળ ત્યાં કુંભલમેર નામની નગરી થઈ હતી, જ્યાં આગળ કુંભારાણાનું રાજ હતું તેથી દહેરાસરો કુંભારીઆજી તીર્થ તરીકે જોળખાય છે. અહીંથી પાછું અંબાજી આવી ખરેડી આવવું. આવતી વખતે ચોટ્ટી તથા મુંડકું કંઈ આપવું પડતું નથી.

હમારી યાત્રાનો અંત.

તા. ૧૩-૩-૨૧. ને દીવસે આપુ ઉપર જઈ તા ૧૪ ને દીવસે અવચળગદની જત્રા કરી તા. ૧૫ ને દીવસે ખરેડી આવી પહોંચ્યા. ખીજ દીવસે તા. ૧૬ ને દીવસે અંબાજીનું ગાડું ભાડે કરી તા. ૧૭ ને દીવસે ત્યાં રહી કુંભારીઆજના દહેરાસરો દર્શન કરી તા. ૧૮ ને દીવસે ખરેડી આવી પહોંચ્યા. અત્રેથી એજ દીવસે રાત્રે નીકલી અમદાવાદ સવારે આવી, રહેલો મેળો પણ ખત્તાસ થઈ ગયો.

પ્રિય વાંચક, શિખરજીની યત્રાએ જવાનો વિચાર, નીકળતી વખતનો દીવસ, અને તીર્થોએ ફરતી વખતનો આનંદ, એ સંધાળુ સાથે ફરનારાજ કદખી શકે. આહા ! છુટા પડતી વખતે રમત ગમત, મુસાફરી, જત્રા તેમજ સંઘની સેવા જગત્ની એ ચીંતાથી સ્નેહઅંધનથી છુટા પડતી વખતે કોને ન સાડ્યું હોય ? દેશ દેશના દહેરાસરો, લોકોની રીતભાતો, ત્યાંના દેખાવો, તથા સંઘની મોજ મગલ વિગેરે આપતો માટે, અનુભવી, પોતાના મીત્રો સ્નેહીઓ તેમજ સગા વહાલાં આગળ ઉદ્ગારો કાઢી સંતોષ માને તો પ્રિય વાંચકજી, તને માલમ તો હશે કે આ દોરંગી દુનીઆ પાખંડીનો મેળો છે, તેમાં હજારો બેઠે લાખો જણ આવી, એકાએક ઉડી જાય છે, તો તને પ્રભુએ યથાપોગ્ય જે લક્ષ્મી બક્ષી હોય તેનો સફળપ્રયોગ કરી એ અનુભવ લેવા ચુકીશ નહીં એવી મારી નમ્ર વિનંતી છે.

મેસાણા.

અત્રે દહેરાસરો બધા મલી ૧૧ તથા ધર્મશાળા અને જૈન પાઠશાળા પણ છે. સર્વે ચીજ ભાવ મજે છે. અહીંઆથી ૧ રૈલ પાટણ તરફ જાય છે, ખીજ વીસનગર તારંગાજી જાય છે, ત્રીજ અમદાવાદ તરફ અને ચોથી આપુજી મરવાડ તરફ જાય છે. સ્ટેશનની સામે વીશીઓ પણ છે. દહેરાસરોની વીગત:-

(૧) સ્ટેશનથી થોડે છેટે શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું અને (૨) શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું આવન જિનાલય દહેરાસર છે. (૩) સંઘવી પોદમાં શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનનું અને (૪) શ્રીપદ્મપ્રભુ ભગવાનનું, (૫) મોચી વાડામાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું, (૬) મોતી જડીયાતી ખડકીમાં શ્રીસંભવનાથ ભગવાનનું, (૭) જોશીના માડમાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું, (૮) પીવાપોળમાં શ્રીશાંતિનાથ મહારાજનું, (૯) ઘેલાભાઈ કરમચંદની હવેલી પાસે શ્રીવિમળનાથ ભગવાનનું અને (૧૦) શ્રીસુમતીનાથ ભગવાનનું અને છેલ્લું (૧૧) સરમાળી વાડામાં શ્રીકૃષ્ણનાથ ભગવાનનું ઘર દહેરાસર છે. અત્રેથી ખેરાળુ ખાંસ વાલી ગાડીમાં શ્રીતારંગાળ જવું.

તારંગાળ.

મેસાણાથી ખેરાળુવાલી રેલે તારંગાળ જવું, ત્યાં સ્ટેશન ઉપર કારખાનાનું માણસ હાજર રહે છે. તે માણસ સાથે એક માધ્યમ તારંગાળ પર્વત ઉપર ચઢવું પડે છે. એ તીર્થ પહાડ ઉપર છે. ગામ નીચે છે. ઉપર ધર્મશાળા તથા કારખાનું છે, અત્રે દહેરાસર નવ છે. ઉપર રાત રહેવું હોય તો રાહી શકાય છે. પણ કંઈ જાણસ મળતી નથી. અત્રે શ્રીકુમારપાળ ભૂપાળનો બનાવેલો અતી ઉતુંગ અને અદ્ભુત પ્રાસાદ છે, તેમાં એવા પ્રદારનું કાંઈ વાપરવામાં આવ્યું છે, કે તે અગ્નિ સંયોગે બળવાને બદલે તેમાંથી પાણી છુટે છે. દહેરાસર ધણુંજ ઉંચું અને વિશાળ છે, જેમાં બીજા તીર્થંકર અજીતનાથ ભગવાન ખીરાજે છે. અહીંઆથી મેસાણા જમ્મ વીરમગામ તરફ જતી ગાડીમાં ઘેલડા જવું ત્યાંથી ભોયણી જવું.

ભોયણી.

ભોયણી જવાના રેલ્વેના બે રસ્તા છે. મુંબઈ, સુરત અને અમદાવાદ તરફના લોકો કલોલ થઈ ભોયણી સ્ટેશને ઉતરે છે, કાઠિયાવાડના લોકો વીરમગામ થઈ, તેમજ મારવાડ તરફના લોકો મેસાણા થઈ ઘેલડા સ્ટેશને ઉતરે છે. અને સ્ટેશનથી ગામ લગભગ બે માધ્યમ થાય છે. એક ગાડી સ્ટેશન

ઉપર બાંહે મલે છે. અત્રે ત્રણ ધર્મશાળા છે. ત્યાં કારખાનાની પેદીમાંથી વાસણ ગોઠડાં વિગેરે બાંહે મલે છે. અત્રેથી પગ રસ્તે બે માઇલ બોયણી સ્ટેશનેથી કડી તરફ જતી ગાડીમાં કલોલ થઇ પાનસર જવાય છે. ઓગણીસમાં તીર્થંકરનું ભવ્ય હહેરાસર મુખ્ય ધર્મશાળા છે. મસ્તીનાથ મહારાજનો જન્મ દીવસ આવણ સુદ ૧૫ નો છે. તે ઉપર હજારો માણસો આવે છે, તથા મોટો ઓગણવ થાય છે. કાર્તિકી અને ચૈત્રી એ બે પુનમોએ મોટો મેળો ભરાય છે. એક લાખ રૂપીઆ ખર્ચી ભવ્ય હહેરાસર બનાવી તેમાં મસ્તીનાથ મહારાજની મહા સુદ ૧૦ ના રોજ પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી છે, અને તે તીર્થીએ પણ ઓગણવ કરવામાં આવે છે, અને અમદાવાદના શેઠ મનસુખભાઈ બચુભાઈ તરફથી તેજ દીવસે વરસગાંઠ તીર્થોત્સવે શ્રીસંધને જમાડવામાં આવે છે. અહીંઆથી સંખેશ્વર જવું.

શ્રી સંખેશ્વર.

બોયણીથી સંખેશ્વર ૨૦ ગાઉ એક ગાડીએ જવાય છે, વચમાં ફશ ગાઉ પર સંખેલ ગામમાં પ્રાચીન હહેરાસર તથા ઉતરવાની જગા છે. ત્યાંથી ફશ ગાઉ સંખેશ્વર જવું. વળી વીરમગામથી પાટડીની ગાડીમાં બેસી ઝુંડ સ્ટેશને ઉતરવું ત્યાં ગાડા રસ્તે માંડલ થઇ સંખેશ્વર જવાય છે. રસ્તો બાર ગાઉનો થાય છે. અત્રે વિશાળ ધર્મશાળા છે, તથા હહેરાસરમાં ત્રેવીસમા ભગવાન પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા છે. તીર્થ સુપ્રસિદ્ધ છે. અત્રેના કારખાનામાં સર્વે ચીજ મળે છે. કાર્તિકી તથા ચૈત્રી પુનમે મોટો બે મેળો ભરાય છે. ગઇ ચોવીશીના નવમા તીર્થંકરના વખતમાં અશાહી નામના આવકે આ સંખેશ્વરની પ્રતિમા બરાવેલી હતી. તે સ્વર્ગ મૃત્યુ અને પાતાળ ભોકમાં પૂજતાં શ્રીકૃષ્ણ, વાસુદેવ, અને જરાસંધના દારણ યુધ્ધ વખતે, જહવોના નિર્વાણાર્થે, અહમ તમ શ્રીકૃષ્ણએ કરવાથી પ્રગટ થઇ હતી, ત્યારથી અહીં પૂજાય છે.

પાનસર.

અમદાવાદથી મેસાણા લાઇનમાં ક્લોલ સ્ટેશન મુકી પાનસર સ્ટેશન આવે છે. સ્ટેશનથી પાનસર ગામ ૦૧ માઇલ દુર છે, અને શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારના તાબાનું ગામ છે. અત્રેથી ચોવીસમાં તીર્થ કર મહાવીરસ્વામી, રાવળ જાલા તેજના ધરમાં સં. ૧૯૬૬ ના શ્રાવણ સુદ ૯ ને દીવસે પ્રગટ થયા હતા. દર પુનમે ઘણા યાત્રાળુઓ દર્શન કરવા આવે છે. ગામની બહાર એક ભવ્ય દહેરાસર તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. જાત્રાળુઓ માટે ધર્મશાળા, વાસણ ગોદડાં, વિગેરેની કારખાના તરફથી પુરતી સગવડ છે.

ઉજ્જન.

મુંબઈથી મગસીજી જવાને માટે રસ્તો ૧ થો-આનંદ, રતલામ, ઉજ્જન, અને મગસીજી. રસ્તો ૨ જો-ભુસાવળ-ખંડવા-ફતહાબાદ-ઉજ્જન અને મગસીજી. અત્રે ઉજ્જન શહેરમાં સરાફ બજારમાં ધર્મશાળા તથા દહેરા-સરો બધા મલી ૩૨ છે. વળી એ તેવીસમાં ભગવાનનું એવંતીજી નામથી પ્રખ્યાત પ્રાચીન તીર્થ છે. શ્રીઆચાર્ય મહારાજે કલ્યાણ મંદિર સ્તોત્રની નવીન રચના કરી જમીનમાંથી મુર્તિ પ્રગટ કરી અઢાર રાજાઓ સહીત વિક્રમ-દિત્ય રાજાને અમત્કાર બતાવી પ્રતિબોધ દઇ જૈની કર્યા હતા. સર્વે જણુસ ભાવ મહે છે. આ શહેરને શાસ્ત્રમાં પ્રાચીન એવંતી નગરી કહે છે. અહીં-આથી મગસીજી જવું

શ્રી મગસીજી તીર્થ.

ઉજ્જનથી ૨૫ માઇલનો રેલ્વેનો રસ્તો છે. સ્ટેશનથી ૦૧ ગાઉ શહેર છે. સ્ટેશન ઉપર ધર્મશાળા છે, રાત્રે એકલા શહેરમાં જવાની મનાઇ છે, માટે ધર્મશાળામાંથી સીપાઇ સાથે રાખી જવું તેવીસમા ભગવાન પાર્શ્વનાથનું મગસીજી પ્રાચીન અમત્કારી તીર્થ છે. ખ્રીષ્ટુ દહેરાસર ૧ સંવત ૧૯૨૬ નાં ગોડીજી મહારાજ પ્રગટ થયેલાં ત્યાં બંધાવેલું છે. ધર્મશાળા તથા કારખાનું છે સર્વે જણુસ ભાવ મહે છે.

શ્રી પંચતીર્થની નગરીઓ.

શ્રીપાવાપુરી પંચતીર્થ:-૧. શુણ્ઠીઆળ ૨. પાવાપુરી, ૩. કુંડલપુર,
૪. ખીહાર (વીસાલા નગરી,) ૫. રાજગીરી,

શ્રીશીખરળ પંચતીર્થ:-૧. મમેત શીખરળ, ૨. ચંપાપુરી, ૩.
રઘુવાડકી નદી, ૪. કાકંદી, ૫. (લછવાડ) કાત્રીકુંડ,

શ્રીરાણકપુર પંચતીર્થ:-૧. રાણકપુર (સાદડી,) ૨. ધાણેરા, ૩.
નાંદલાઈ, ૪. નાંદોલ, ૫. વરકાણાળ,

બાણીતા તીર્થનું બાડું અને બીજી નોંધ.

અમલસાડથી સુરત થઇ જુસાવળથી આંકોલા રૂ. ૫-૨-૦ [આંકો-
લાથી અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથ (સીરપુરળ.) ગાડાનું બાડું જળ ૫ સામન સાથે
માઇલ ૪૦ રૂ. ૧૨-૦-૦ ત્યાં મોટરનું બાડું માણસ દીઠ માલેગામ સુધી
રૂ. ૩-૨-૦]

આંકોલાથી નાગપુર ... ૨-૮-૦ નાગપુરથી ગીરીડી ... ૧૧-૧-૦
[ગીરીડીથી મધુવન મોટરનું બાડું જળ ૧ નું રૂ. ૨-૦-૦ માઇલ ૨૫.
મધુવનથી ઇસીરીના ગાડાનું બાડું જળ ૪ રૂ. ૨-૧-૬ માઇલ ૧૨] ઇસીરીથી
કલકતા ... ૩-૨-૦ [શ્યામાબાઈની ગલીથી દાદાવાડીના દહેરાસરે માઇલ
૩] કલકતાથી અજમગંજ ... ૨-૨-૩ [અજમગંજથી મહીમાપુર થઇ
કટગોલા તથા બાલુચર સુધી આવવા જવાનું હોડી ૧ નું બાડુ જળ ૯ નું
રૂ. ૨-૪-૦ માઇલ ૩] [અજમગંજથી બાલુચર થઇ કાસર બજાર મુર્શી-
દાબાદ આવવા જવાનું ટાંગાનું બાડુ જળ ૫ નું રૂ. ૫-૦-૦ માઇલ ૧૪]
અજમગંજથી ભાગલપુર ... ૨-૨-૩ [ભાગલપુરથી નાથનગર થઇ
ચંપાપુરી જળ ૬ નું ટાંગાનું આવવા જવાનું બાડુ રૂ. ૨-૦-૦ માઇલ ૪]
ભાગલપુરથી લખેસરાઇ ... ૦-૧૫-૬ [લખેસરાઇથી કાકંદી ૧૨ માઇલ,
કાકંદીથી લછવાડ ૨૦ માઇલ, લછવાડથી લખેસરાઇ સીધા ૨૦ માઇલ, લખે-

સરાધથી કીચલ ૧ માધલ જળુ ૫ રોજના શ. ૧-૪-૦] કીચલથી નવાડા
 ... ૦-૧૧-૦ [નવાડાથી ગુણીઆજી ૨ માધલ, ગુણીઆજીથી પાવાપુરી
 ૧૪ માધલ, પાવાપુરીથી ખીહાર આઠ માધલ, ખીહારથી કુંડલપુર ૬ માધલ,
 કુંડલપુરથી રાજગીરી ૧૦ માધલ, જળુ ૫ ગાડાનું બાકું શ. ૮-૨-૦]
 રાજગીરીથી અખતીઆરપુર જંકશન થઈ પટના સીટી ૧-૧-૦ પટના
 સીટીથી ગયાજી ... ૧-૦-૦ પટના સીટીથી મોગલસરાધ જંકશન ...
 ૨-૨-૬ મોગલસરાધથી કાશી (બનારસ કન્ટોલમેન્ટ) ... ૦-૨-૯ [કાશી
 અગ્રેજી કોઠીથી બેલુપુર થઈ બહેતી આવવા જવાનું ગાડીનું જળુ ૬ તું બાકુ
 શ. ૧-૦-૦ માધલ. ૨] [અગ્રેજી કોઠીથી સીંહપુરી ૬ માધલ, સીંહપુ-
 રીથી અંદ્રાવતી ૮ માધલ આવવા જવાનું જળુ ૬ તું ગાડીનું બાકુ શ.
 ૬-૦-૦] કાશીથી અન્નેધ્યા ... ૧-૧૪-૦ [અન્નેધ્યાથી ફૈઝાબાદ
 માધલ ૫, ફૈઝાબાદથી રત્નપુરી (નવરાહી) ૧૧ માધલ, નવરાહીથી સોહાવાલ
 ૨ માધલ જળુ ૫ તું ગાડાનું બાકું શ. ૩-૦-૦] સોહાવાલથી લખનૌ ...
 ૧-૨-૦ [લખનૌ છેદીલાલની ધર્મશાળાથી ચોકમાં ૧૧ માધલ, ચોકમાંથી
 દાદાવાડી ૨ માધલ, દાદાવાડીથી સાહલતગંજ ૨ માધલ, સાહલતગંજથી છેદી-
 લાલની ધર્મશાળા ૩ માધલ] લખનૌથી કાનપુર ... ૦-૧૧-૦ કાનપુરથી
 મથુરા ... ૩-૭-૦ [મથુરાથી જંદાવન માધલ, ૬ જળુ ૧ તું બાકું શ.
 ૦-૬-૦ જ. આધ. પી. રેલ્વેમાં બીજી સ્ટેશન જંદાવનનું છે. સ્ટેશનથી
 ગામ ૧ માધલ. [મથુરાથી દોહી ... ૧-૭-૦ [દોહીથી કુતુબમીનાર
 માધલ ૭. મોટર પણ મોટર પણ જઈ શકે છે. બાકુ જળુ ૧ ના શ.
 ૦-૬-૦] દોહીથી આગ્રા ... ૧-૧૪-૦ [આગ્રાથી (શહેરમાંથી)
 તાજ મહેલ ૨ માધલ] આગ્રાથી જોપુર ... ૨-૬-૦ જોપુરથી બીકાનેર
 (*કુલેરા, મેરતારોડ જંકશન થઈ) ૩-૧૧-૦ બીકાનેરથી ફોધી (મેરતા
 રોડ સ્ટેશન) શ. ૧-૧૦-૯ ફોધીથી અજમેર ... ૨-૪-૦ અજમેરથી
 ચીતોડગઢ ... ૧-૧૩-૦ ચીતોડથી ઉદેપુર ... ૧-૧-૩ [ઉદેપુ-
 રથી કેસરીઆજી (ધુલેવા) ૩૬ માધલ બેલગાડી તથા ઘોરાગાડી જઈ શકે

છે.] ઉદેપુરથી કરેડા પાર્શ્વનાથ ... ૦-૧૦-૦ કરેડાથી ચીતોડ ... ૦-૭-૩ ચીતોડગાદથી અજમેર ... ૧-૧૩-૦ અજમેરથી આયુ ... ૩-૦-૦ [ખરેડીથી માઉન્ટ આયુ ૧૮ માઈલ, મોટરનું ભાડુ જણુ ૧ નું રૂ. ૨-૬-૦ ખરેડીથી અંબાજી ૧૨ ગાઉ ગાડાનું ભાડુ જણુ ૪ નું રૂ. ૭-૮-૦] આયુથી અમદાવાદ ... અમદાવાદથી અમલસાડ ...

મોટા તીર્થના એડ્રેસો.

- (૧) આંકોલા:-શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા મુ. આંકોલા. જિલ્લા વરાડ પોષ્ટ (વાયા) આંકોલા જી. આઈ. પી. રેલ્વે.
- (૨) અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથ (સીરપુર)-શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા મુ. સીરપુર (અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથ) વાયા આંકોલા (જિલ્લા વરાડ) જી. આઈ. પી. રેલ્વે.
- (૩) નાગપુર:-શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા મુ. નાગપુર ટે. આદીત્ત-વારી પેઠ પોષ્ટ (વાયા) નાગપુર જી. આઈ. પી. રેલ્વે.
- (૪) ગીરીડી:-શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા મુ. ગીરીડી પોષ્ટ (વાયા) ગીરીડી ઇ. ઇ. રેલ્વે. (આંચ)
- (૫) મધુવન:-શ્રી જૈન શ્વેતામ્બરી કોઠી મુ. મધુવન (સમેત શીખરજી) પોષ્ટ (વાયા) ગીરીડી ઇ. ઇ. રેલ્વે. (આંચ)
- (૬) કલકતા:-શ્રી જૈન શ્વેતામ્બરી ધર્મશાળા ટે. શ્યામાબાઈ ગલી નં. ૪ હેરીસન રોડ, કલકતા પોષ્ટ નં. ૪
- (૭) અજમગંજ:-શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા મુ. અજમગંજ સ્ટેશન (પોષ્ટ) અજમગંજ જિલ્લા મુર્શીદાબાદ ઇ. ઇ. રેલ્વે.
- (૮) ભાગલપુર:-શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા મુ. ભાગલપુર જિલ્લા ભાગલપુર ઇ. ઇ. રેલ્વે.
- (૯) ચંપાપુરી:-શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા મુ. ચંપાપુરી જિલ્લા

ભાગલપુર પોષ્ટ (વાયા) નાથનગર ઈ. ઇ. રેલ્વે.

(૧૦) શીવનારાયણ રામનારાયણ ધર્મશાળા મુ. લખેસરાઈ ડે. પુરાના બજાર જલ્લા મુગેર પરગણા સલેમાખાઈ ઈ. ઈ. રેલ્વે.

(૧૧) કાકંડી:-અત્રેના દહેરાસર ખાતાનો હીસાખ લજવાડ કારખાનામાં રહે છે. માટે ટપાલ વિગેરે ત્યાંજ મંગાવવું.

(૧૨) લજવાડ:-શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા મુ. લજવાડ જલ્લા મુગેર પોષ્ટ સીકન્દરા સ્ટેશન કીચુલ ઈ. ઈ. રેલ્વે.

(૧૩) ગુણીઆજ:-શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા મુ. ગુણીઆજ જલ્લા ગયા પોષ્ટ (વાયા) નવાડા. ઈ. ઇ. રેલ્વે.

(૧૪) પાવાપુરી:-શ્રીજૈન શ્વેતામ્બર કારખાના મુ. પાવાપુરી (પોષ્ટ) થના ગીરીયડ સ્ટેશન, ખીહાર શરીફ જલ્લા પટના ખી. ખી. લાઈટ રેલ્વે.

(૧૫) ખીહાર:-શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા મુ. સુબે ખીહાર જલ્લા પટના સ્ટેશન ખીહાર શરીફ ખી. ખી. લાઈટ રેલ્વે.

(૧૬) કુંડલપુર:-શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર મંદીર મુ. કુંડલપુર પોષ્ટ મીરયા-છગિંજ સ્ટેશન નાળંડા, જલ્લા પટના ખી. ખી. લાઈટ રેલ્વે.

(૧૭) રાજગીરી:-શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા મુ. રાજગીરી પોસ્ટ સીલાઉરાજગીરી સ્ટેશન રાજગીરી, જલ્લા પટના ખી. ખી. લાઈટ રેલ્વે. રાજગીરી તારતું એડ્રેસ:-શ્વેતામ્બર કોહી સીલાઉ રાજગીરી પટના.

(૧૮) પટના:-સીટી અનંતલાલ અગરવાલાની ધર્મશાળા પોસ્ટ (વાયા) પટના જલ્લ. પટના ઈ. ઈ. રેલ્વે.

નદુરામ મારવાડીની ધર્મશાળા ડે. પટના સ્ટેશન ઉપર પોસ્ટ (વાયા) પટના જલ્લા પટના ઈ. ઇ. રેલ્વે.

(પટના) ગુલઝાર બાગ:-કીશોરીલાલ ચૌધરીની ધર્મશાળા ડે. ગુલઝાર બાગ સ્ટેશન પર જલ્લા (વાયા) પટના ઈ. ઇ. રેલ્વે.

(૧૯) કાશી (બનારસ) સીટી:—યશોવિજયજી જૈન સંસ્કૃત પાઠશાળા ઠે. અગ્રેજી કોઠી કાશી (બનારસ સીટી) ઈ. ઇ. રેલ્વે.

(કાશી) લેલુપુર:—શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા ઠે. લેલુપુર સ્ટેશન, બનારસ કેન્ટોનમેન્ટ ઈ. ઇ. રેલ્વે.

(૨૦) અન્નેઘ્યા:—શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા ઠે. અન્નેઘ્યા જીલ્લા ફ્રેન્ચાઇઝ ઓ. એન્ડ આર. રેલ્વે.

(૨૧) રત્નપુરી (નવરાહી):—શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા ઠે. નવરાહી (રત્નપુરી) જીલ્લા ફ્રેન્ચાઇઝ પોસ્ટ નવરાહી ઓ. એન્ડ આર. રેલ્વે.

(૨૨) લખનૌ:—છેદીલાલ વિષ્ણુની ધર્મશાળા ઠે. હમીનાબાદ લખનૌ ઓ. એન્ડ આર. રેલ્વે.

લક્ષ્મીચંદ ઝવેરીની ધર્મશાળા ઠે. ગોલકુવા ચોકમાં લખનૌ ઓ. એન્ડ આર રેલ્વે.

હીરાલાલ યુનીલાલની ધર્મશાળા પેઢીમાં ઠે. યુડીવાલી ગલી, ચોકમાં લખનૌ ઓ. એન્ડ આર. રેલ્વે.

(૨૩) કાનપુર:—શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા ઠે. મેસરી મોહલ્લો કાચના દહેરાસરની સામે કાનપુર.

બાબુ સંતોકચંદ ભંડારીની પેઢી ઠે. ચોકમાં કાનપુર.

હરસાધમસજી સુખદેવદાસની વિષ્ણુની ધર્મશાળા ઠે. પીલી કોઠી કાનપુર.

(૨૪) મથુરાજી:—શ્રી જૈન શ્વેતામ્બરી મંદીર ઠે. ઘીઆમંડી મથુરાજી જી. આઇ. પી રેલ્વે.

હરદયાલ બીસનદયાલ કલકતાવાલાની ધર્મશાળા ઠે. નયા બગ્ગર મથુરાજી. જી. આઇ. પી. રેલ્વે.

હરમુખરાય બીસનદયાલ હાથરસવાલા ઠે. નયા બગ્ગર મથુરાજી

જી. આઇ. પી. રેલ્વે.

(૨૫) દીલ્હી:—શ્રીજૈન દીગમ્બરી ધર્મશાળા બડાબજાર ઠે. શેઠનો કુચો દીલ્હી
શ્રીજૈન શ્વેતામ્બરી ધર્મશાળા ઠે બડાબજાર ચેલપુરી ગલી દીલ્હી

(૨૬) આગ્રા:—ઉત્તમચંદ બરોસાલાલની ધર્મશાળા ઠે. રાજમંડી સ્ટેશનની
સામે રાજમંડી (આગ્રા) આગ્રા.

શ્રીચિંતામણુ પાર્શ્વનાથનું શ્વેતામ્બરી મંદીર ઠે. રાશન મોહોલ્લો
કાનારી બજાર આગ્રા.

(૨૭) જોધપુર:—શેઠ નથમલજીની ધર્મશાળા ઠે. સાંગાનેર દરવાજા જોધપુર.

શ્રીજૈન શ્વેતામ્બર શ્રીમાળીની ધર્મશાળા, ઠે. ઘીવાલાને રસ્તે જોધપુર

(૨૮) બીકાનેર:—લક્ષ્મીચંદ ગોવરધનદાસની ધર્મશાળા મા. બીકાનેર
ઠે. સ્ટેશનની સામે જોધપુર બીકાનેર રેલ્વે.

રાયબહાદુર મહેતા મહેરચંદની ધર્મશાળા મા. બીકાનેર ઠે.
કાચરાના મોહોલ્લો જોધપુર બીકાનેર રેલ્વે.

(૨૯) ફલોધી:—સુગનલાલ ડાગા બીકાનેરવાલાની ધર્મશાળા મા. ફલોધી
સ્ટેશન મેરતારોડ જે. બી. રેલ્વે.

શ્રીજૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા મા. ફલોધી ઠે. પાર્શ્વનાથ દહેરા-
સર, સ્ટેશન મેરતારોડ જે. બી. રેલ્વે.

(૩૦) ઉદેપુર:—શ્રીજૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા મા. ઉદેપુર(મેવાડ) જિલ્લા ઉદેપુર

(૩૧) કેશરીઆજી:—શ્રીજૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા મા. રીખવદેવ ધુલેવા
જિલ્લા ઉદેપુર (મેવાડ)

(૩૨) કરેડા પાર્શ્વનાથ:—શ્રીજૈન શ્વેતામ્બર ધર્મશાળા ઠે. કરેડા પાર્શ્વનાથ
સ્ટેશન કરેડા રોડ ચીતોડ ઉદેપુર રેલ્વે.

(૩૩) શેઠ હીરાલાલ ગુલામચંદની ધર્મશાળા ઠે. સ્ટેશન ઉપર અજમર.
બી. બી. એન્ડ સી. આઇ. રેલ્વે.

(૩૪) આયુરોડ (ખરેડી)—રાય ભુલ્લિસાગરજી બીસનચંદ્રજીની ધર્મશાળા
હેં આયુરોડ સ્ટેશન આયુરોડ ખરેડી, જીલ્લા આયુ. બી. બી.
એન્ડ સી. આઇ રેલવે.

શ્રી જૈન શ્વેતામ્બરી ધર્મશાળા ઠ. દલવાડા માફિન્ટ આયુ સ્ટેશન
આયુરોડ. બી. બી. એન્ડ સી. આઇ. રેલવે.

(૩૫) અંબાજી—શ્રી અંબાજી માતાની કોડી હે. અંબાજી સ્ટેશન આયુરોડ
ખરેડી. બી. બી. એન્ડ સી. આઇ. રેલવે,

તા. ૬.—કિપરના એડરેસો જે શિખરજી તરફના છે, એટલે નાં. ૨૬
સુધીના, તેનું શીરનામું બાલબોધમાં અગર અગ્રેજીમાં કરવું વળી જે જગ્યાએ
કાગળ મંગાવવો હોય ત્યાં આગળ પ્રથમ લખી જણાવવું અને તે પછી
અગ્રેજીમાં અગર હિંદુસ્તાનીમાં લખવું, અને ગુજરાતી લખવું તોપણ એડડમ
છુટા અક્ષરે લખવું જેથી કાગળ રખડવાનો સંભવ ન આવે.

ધી ન્યુ લક્ષ્મી પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ

માંડવી શાકગલી—મુંબઈ ૩.

અમારા પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં દરેક પ્રકારનું સંસ્કૃત
હિંદી મરાઠી ગુજરાતી ઇંગ્લીશ છાપવાના
કામ સફાઈદાર અને કીકાયતથી કરી
આપવામાં આવે છે.
તે ઉપરાંત

છાપાવનાર મહાશયોને ખાસ સગવડ એ છે કે
ગમે તેવું અશુદ્ધ અને કડીન લખાણ હોય
તો પણ અમો જાતેજ પ્રુફ વાંચી
તદન શુદ્ધ કરી આપીએ છીએ.

વધુ થાટે લખો—
મેનેજર ન્યુ લક્ષ્મી પ્રેસ,
માંડવી શાકગલી મુંબઈ ૩

શ્રી પાર્શ્વનાથાય નમઃ

દ્વિતીય ખંડ.

ભક્તિમાળા.

મંગળાચરણ

રાગદ્વેષવિજેતારં, મેતારં કર્મભૂમૃતાં;
જ્ઞાતારં વિશ્વતત્વાનાં, વંદે તદ્ગુણલબ્ધયે.

* ભાવાર્થ:-રાગ અને દ્વેષાદિક આત્માના શત્રુઓ જેણે છ-
ત્યા છે, અને કર્ણરૂપી પર્વતો જેણે ભેદી નાખ્યા છે, જગતના
તત્વો જેણે બાણ્યા છે, તેવા શ્રીસર્વજ્ઞ ભગવાનને હું નમસ્કાર
કરું છું. તે એટલાજ માટે કે તેમના ગુણોની પ્રાપ્તિ અમોને પ-
ણ થાય.

શ્રી પંચપરમેષ્ઠિ નમસ્કાર.

સ્તુતિ.

શાર્દૂલવિકીરિત.

અહંતો ભગવંત ઇંદ્ર મહિતાઃ
સિદ્ધાશ્ચ સિદ્ધિં સ્થિતાઃ,

આચાર્યા જિનશાસનોત્તતિકરાઃ
 પૂજ્યા ઉપાધ્યાયકાઃ,
 શ્રીસિદ્ધાંતસુપાઠકાઃ
 મુનિવરા રત્નત્રયારાધકાઃ,
 પંચૈતે પરમેષ્ઠિનઃ
 પ્રતિદિનં કુર્વન્તુ ચો મંગલં ॥ ૧ ॥

દર્શન ભાવના.

સરસ શાંતિ સુધારસ સાગરં,
 શુચિતરં ગુણ રત્ન મહાગરં;
 ભવિક પંકજ બોધ દિવાકરં,
 પ્રતિદિનં પ્રણમામિ જિનેશ્વરં.

શ્રી જિનરાજ પ્રાર્થના.

દાહરા.

પ્રભુ દર્શન સુખ સંપદા, પ્રભુ દર્શન નવ નિધિ;	
પ્રભુ દર્શનથી પામીએ, સકળ પદાર્થ સિદ્ધ.	૧
ભાવે જિનવર પુજીયે, ભાવે દીજે દાન,	
ભાવે ભાવના ભાવીયે, ભાવે કેવળજ્ઞાન.	૨
જીવરા જિનવર પુજીયે, જિન પુજે સુખ થાય,	
દુઃખ દાહણ દુરે રળે, મનવંછિત સુખ થાય.	૩
કુલન કેરા બાણમાં, બેઠા શ્રી જિનરાજ,	
તારામાં જેમ ચંદ્રમા, તેમ શોભો મહારાજ.	૪
ચોવીશે જિનરાજ છે, મોક્ષતણા દાતાર,	
ભક્તિ કરે તુમ સેવકો, દીનાનાથ દયાળ.	૫

દેવાધિદેવા ચરણ સેવા, નિત્ય મેવા આપીએ,
 નિજ દાસ બાણી દયા આણી, આપ સમોવડ સ્થાપીએ.
 જિને ભક્તિ, જિને ભક્તિ, જિને ભક્તિ દિને દિને,
 સદા મેસ્તુ: સદા મેસ્તુ: સદા મેસ્તુ: ભવે ભવે.
 દર્શનં દેવ દેવસ્ય, દર્શનં પાપ નાશનં,
 દર્શનં સ્વર્ગ સોપાનં, દર્શનં મોક્ષ સાધનં.

આણુ અષ્ટાપદ ગીરનાર, સમેત શીખર શેત્રુંજે સાર,
 પંચ તીર્થ એ ઉત્તમ ધામ, મોક્ષે ગયા એને કરૂં પ્રણામ.

જગત્રાધાર કૃપાવતાર
 દુર્વાર સંસાર વિકાર વૈદ્ય,
 શ્રીવીતરાગ ત્વયિ મુગ્ધ ભાવત,
 વિજ પ્રભુ વિજપયામિ કિંચિત.

આવ્યો શરણુ તુમારે જિનવર કરજે આશાપુરી હુમારી,
 નાવ્યો ભવપાર મારો તુમ વીણુ જગમાં સાર લે કોણુ મારી,
 ગયા જિનરાજ આજે હર્ષ આધકથી પરમ આનંદકારી,
 પાવો તુમ દર્શનાશે ભવ ભય ભ્રમણા નાથ સર્વે હુમારી.

પ્રભાતીઉં.

નમન કરૂં હું ભવી, પ્રહર ઉઠી સવી;
 મોક્ષના મોતીને પ્રથમ વંદી;

છે રશ્મી ચંદ્ર તારા થકી શોભતા,
 અધિક ઉદ્ભટ ભરે આત્મ નંદી.

મનોહર મુક્તિના, મુંદરી શીવ વર્યા,
 દેખીયે દીપતા દૃઢ ભાવે,

છો કદી કોડ આવે શરણી શોભતા,

તોય પણ તેહના તુલ્ય નાવે.

પ્રાણી આધાર છે, અવનીમાં એકલા,

૧

૨

પણ વસ્યા વેગળા દૂર દૂરે,
 તુમ વિના દાસનું દુઃખ કાપી કહો,
 કોણ અનાથની આશ પુરે. ૩

સર્વને સ્નેહથી સુખકર સાહીબા,
 શાંતિ મંગળ કરી ભય વિદારી,
 દાસની દૂરથી દીન અરજ સુણી
 સંઘ લે જે હવે તું સ્વીકારી. ૪

જન જહાં, ખીંચસ્થળ, જળ વિષે,
 દશ દીશે, હોય આકાશ પાતાળ માંડી
 વંદના ક્ષેમ ધરી પ્યાર હોજો સદા,
 કોડીલા કેવલી જગત માંડી. ૫

પુજા પ્રકરણ.

કોઈ સજ્જન પુરૂષને પોતાના માત પિતા કે ગુરૂની છબી જોઈને આનંદ થાય છે. તથા તેમના ગુણ અને ઉપકારની યાદી આવે છે. તેથી તેમને મન, વચન અને કાયાએ કરીને નમસ્કાર કરે છે. સ્ત્રીને પોતાના પતિની અને પુરૂષને પોતાની સ્ત્રીની છબી જોઈને પરસ્પર દંપતિ રહસ્ય ઉત્પન્ન થાય છે. વળી હાલમાં ઠંકાણે ઠંકાણે મહાન પુરૂષોના આવલાં ઉભાં કરવાનો તથા ફોટો-ગ્રાફ (છબી) ટાંગવાનો રીવાજ પડેલો છે, તે પણ એટલાજ માટે કે તેમના ગુણની અને પરાક્રમની આપણને વારંવાર સ્મૃતિ આપી તેવા સદગુણોનું આપણે અનુકરણ કરતાં શીખીએ, તેને માટે તે પ્રત્યક્ષ દૃષ્ટાંત (પ્રદર્શન) રૂપે થઈ પડે છે. તેમજ અવ્યાખ્યાય અને અક્ષય સુખના ભોક્તા મોક્ષગામી નિરંજન નિરાકાર સચ્ચિદાનંદ અરિહંત પરમાત્મા શ્રી જીનેશ્વર ભગવાનની શાંત મુદ્રાવાળી પ્રતિમાને જોઈને આપણને આનંદ ઉત્પન્ન થાય છે,

એટલુંજ નહીં પણ તેમના સદ્ગુણાનું અનુકરણ કરવાનું મન થાય છે. વળી વધારે વધારે ભાવથી નીરખીએ છીએ તથા સ્તુતિ, નમસ્કારને પુજા આદિ પ્રકારથી તેનું બહુ માન કરીએ છીએ તેમ તેમ આપણાં અત્મામાં ચાલીને ભોક્ષ સુખ મેળવવાનાં અંકુરે પ્રગટ થાય છે. પ્રતિમાના દર્શન કરવાથી, તેની પુજા કરવાથી તથા જે ઉત્તમ જીવનું તે પ્રતિબિંબ છે, તેના ગુણાનું મનન કરવાથી આપણી જીંદગી પણ તેના જેવી ધર્મદૃષ્ટ, દયાળુ અને પરોપકારી થાય, અને આપણે પણ તેની પેઠે ભોક્ષના અનંત સુખ મેળવીએ, એવી ભાવના ભાવવાથી આપણનું કલ્યાણ થાય છે, અને પરંપરાએ તેના જેવી સ્થિતિએ પહોંચવાને ભાયક થઈએ છીએ. કદાપિ કોઈ એમ ધારે કે અરિહંત પરમાત્માની એકાંત સ્થળમાં મનને વિષે યાદી કરવાથી પણ ભાવના ભાવી શકાય છે. તે વાત સત્ય છે. પણ કારણ વિના કાર્ય નીપજતું નથી, માટે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કરવાની આવશ્યકતા છે.

પુજના બે પ્રકાર છે. ૧, દ્રવ્યપુજા ૨, ભાવપુજા.

૧ દ્રવ્યપુજા.

દ્રવ્યપુજામાં અષ્ટપ્રકારી પુજાનો સમાવેશ થાય છે. પ્રથમ સૂર્યોદય થયા પછી શુદ્ધ ગાળેલાં પાણીથી સ્નાન કરી, આખું શરીર લુછીને પુજા કરવાના જીદા સ્વચ્છ કપડાં રાખેલાં હોય તે પહેરવાં. એકવડું સાંધા વિનાનું સળંગ અખંડ ઉત્તરાસંગ રાખવું એને આઠ પડ વાળું વસ્ત્ર કરી મુખકોશ બાંધવો. એ ત્રણ વસ્ત્રો ઉજળાં તથા આખાં હોવા જોઈએ. પછી કપાળે કેસરના ચાંદસા કરી, પુજા કરવાની કેશરની વાટકી લઈ પ્રતિમાજી સમીપ ઉભાં રહી નીચેના દહા બોલવા.

અષ્ટ પ્રકારી પૂજના દુહા.

પ્રણમી પાસ જીલુંદ, આણી હર્ષ અપાર,
ભવિક હિત કરણ રચું, પુજા અષ્ટ પ્રકાર, ૧
જલ ચંદન કુસમની, ધૂપ દીપ મનોહર,
અક્ષત નેવેદ્ય ફળ તણી, પૂજા અષ્ટ પ્રકાર. ૨
ભાવ વૃદ્ધિને કારણે, દ્રવ્ય સ્તવ અધિકાર,
હેતુ અર્થ સમજી કરો, શીવ મુખ ફળ દાતાર ૩
દ્રવ્ય ભાવ દાય પુજના, કારણ કાર્ય સંબંધ,
ભાવસ્તવ પુષ્ટિ ભણી, કરૂં રચના આણી ઉમંગ ૪

પ્રથમ શ્રીજળપુજ.

પ્રથમ દીપ અને ધુપ કરવો. પછી ગાયનું દુધ, દહીં કેશર સાકર અને જળ એ પંચામૃતથી પ્રક્ષાલન કરવું, અને મુખથી નીચેના દુહા બોલવા.

દુધના નહવણનો દુહો.

મેરૂ શીખર નવરાવે હો, સુરપતિ મેરૂશીખર નવરાવે.
જન્મ કાળ જનવરકો જાણી, પંચરૂપ કરી આવે.

પાણીના નહવણનો દુહો.

જ્ઞાન ફળશ ભરી આતમા, સમતા રસ ભરપુર,
શ્રી જિનને નવરાવતાં, મેલ થયા ચક્રચૂર.
જળ પુજા જીગને કરો, તેથી અનાદિ વિનાશ,
જળપુજા ફળ મુજ હજો, માગું એમ પ્રભુ પાશ.

શ્રી જનને નહવણ કર્યા પછી કોરાં પવિત્ર ત્રણ અંગલુચ્છા ને ધુપ દહ તે વડે ત્રણવાર જીરેદ્ધર ભગવાનનું અંગ લુછવું,

તેમાં ઉપયોગ રાખવો કે કમરમાં તથા કાંડા નીચે ભીનું રહી ન જાય, તે માટે અંગ લુછણાની શેડ કરીને ઘસવું.

બીજી શ્રી ચંદન પૂજા.

શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનને અત્તર તથા ખરાસનું વિલેપન કરી ઉંચા પ્રકારના મુગંધી કેસરની વાટકીને ધુપ દધ નીચેનો દાહરો બોલવો.

કેસર ચંદન ઘસી કરી, ભરી કચોળાં સાર,
જિનવર અંગે ચરચતાં, પાપ કર્યો પરિહાર.
કેસર ચંદન દ્રવ્ય થકી ભાવ થકી બહુ પાન,
જિનવર અંગે ચરચતાં, પ્રગટે આતમજ્ઞાન.

પછી જમણા હાથની ટચડી આંગળીની પાસેની આંગળીનું ટેરવું (નખને કેસર અડે નહીં એવી રીતે) બોળોને નીચે પ્રમાણે પ્રભુજીના નવે અંગે નિર્મળ ચિત્તે પુજા કરવી.

૧ જમણા પગનો અંગુઠો, પછી ડાબા પગનો અંગુઠો.

૨ જમણા પગનું ઢીંચણ, પછી ડાબા પગનું ઢીંચણ.

૩ જમણા હાથનું કાંડું, પછી ડાબા હાથનું કાંડું.

૪ જમણો ખંભો, પછી ડાબો ખંભો.

૫ શીખા-મસ્તક. ૬ કપાળે.

૭ કોટે (કંઠે) ૮ છાતી. ૯ નાભી (કુટી)

એ રીતે કમવાર નવે અંગે પુજા કરવી. તેમાં ઉપયોગ એ રાખવો કે ચાદલાં કરતાં જિનખિંખને જરા પણ ધકો ન લાગે તેમ ધીમેથી પુજા કરવી. કદાપિ પોતાના આત્માની સ્થિરતા ન હોય તો માત્ર એકજખિંખની, પણ તેમના નવ અંગની મહત્વતાની ભાવના ભાવતાં સ્થિર ચિત્તથી પુજા કરવી.

શ્રી જિન નવ અંગ પુજના દોહા.

અંગુઠે પુજ કરતાં:—

જળ ભરી સંપુટ પત્રમાં, યુગલિક નર પુજંત,
રૂપલ ચરણ અંગુઠો, દાયક ભવ જળ અંત.

દીંચણે—જનુ બળે કાઠિસંગ રહ્યા, વિચર્યા દેશ વિદેશ,
ખડા ખડા કેવળ લલ્હું, પુજે જનુ નરેશ.

કાંડે—લોકાંતિક વચને કરી, વરસ્યા વરસીદાન,
કર કાંડે પ્રભુ પુજના, પુજે ભવિ બહુ માન.

ખાંભે—માન ગણુ દાય અંશથી, દેખી વીર્ય અનંત,
ભુજ બળે ભવજળ તર્યા, પુજે ખંધ મહંત.

મસ્તકે—સિદ્ધ શિલ્લા ગુણ ઉજવલી, લોકાંતે ભગવંત,
ત્રિભુવનતિલક સમા પ્રભુ, ભાલ તિલક જયવંત.

કપાળે—તીર્થંકર પદ પુણ્યથી, ત્રિભુવન જન સેવંત;
ત્રિભુવન તિલક સમા પ્રભુ, ભાલ તિલક જયવંત.

ગળે—સોળ પહોર પ્રભુ દેશના, કંઠે વિવર વર તુલ;
મધુર ધ્વની સુર નર મુણે, તેણે ગળે તિલક અમુલ્ય.

હૃદયે—હૃદય કમળ ઉપશમ બળે, બાળ્યા રાગ ને રોષ;
હીમ દહે વન ખંડને, હૃદય તિલક સંતોષ.

નાભિ—રત્નમયી ગુણ ઉજવલી, સકળ સુગુણ વિશ્રામ,
નાભી કમળની પુજના, કરતાં અવિચળ ધામ.

હાથ જોડી—ઉપદેશક નવ તત્વના. તિણે નવ અંગ જિણુંદ
પુજે બહુવિધ રાગથી, કહે શુભ વીર મુણીંદ.

એ રીતે નવ અંગ પૂજવા, તેમાં પ્રથમ જમણું અંગ
પુજ્યા પછી ડાબું અંગ પુજવું.

વળી સિદ્ધચક્રમાં અરિહંતાદિક નવ પદની અનુક્રમે પુજા કરવી તે આ પ્રમાણે:-

૧ અરિહંત. ૨ સિદ્ધ. ૩ આચાર્ય. ૪ ઉપાધ્યાય, ૫ સાધુ. ૬ દર્શન. ૭ જ્ઞાન. ૮ ચારિત્ર. ૯ તપ.

ત્રીજી શ્રી પુષ્પ પૂજા.

મુગંધી સારાં ઉઘડલાં અને પવિત્ર જળથી ઘોઝેલાં, વાસી ન હોય તેવાં અખંડ કુલની સુતરના દારા વતી ગાંઠ દબને ગુથેલી માળા પ્રભુના કંઠે આરોપવી. અને બીજા અંગ પર કુલ ચઢાવવાં તે વખતે નીચેના દાહો બોલવો.

શતપત્રી વર મોગરો, અંપક જામ ગુલાબ;
કેતકી ડમરો બોલ સીરી, પુજે જિન ભરી છાબ.

ચોથી શ્રી ધુપ પૂજા.

પાવક શ્રુદ્ધ મુગંધકુ, ધુપ કહાવત સોય;
ઉમેવત ધુપ જીલુંદકું, કર્મ દહન સખ હોય. ૧
ધુપ ઉમેવત જે જના, પ્રભુ આગળ બહુ માન;
દુર્ગંધતા દૂરે કરે, પામે અમર વિમાન. ૨
હુતાશનસેં કાષ્ટ જપું, તેમ ધ્યાનાનલ કર્મ,
તેણે વિષે ધુપપૂજા કરો, જિમ પામે શિવ શર્મ. ૩

પાંચમી શ્રી દીપ પૂજા.

દ્રવ્ય દીપક જ્ઞાનસ કરી, ભાવ દીપકને કાજ;
કેવળજ્ઞાન પ્રગટ કરી, લઇએ શિવપુર રાજ.

છઠી શ્રી અક્ષત પૂજા.

પાંચમી દીપકની પૂજા થઇ રહ્યા બાદ જિન ભુવનમાંથી બહાર આવી મંડપમાં પ્રભુ સન્મુખ બેસી સ્વસ્તિક (સાથીઓ)

અક્ષતથી (ચોખા) પુરવો. તેમાં પ્રથમ ત્રણ ઢગલી અને સિદ્ધ-
શિલા કરતી વખતે નીચેનો દાહો બોલવો.

દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રના, આરાધનથી સાર,
સિદ્ધશિલ્લાની ઉપરે, હો મુજ વાસ સ્વીકાર.

પછીથી સાથીઓ પુરતી વખતે નીચેનો દાહો બોલવો.

અક્ષત પૂજા કરતાં થકાં, સફળ કરી અવતાર,
ફળ માંગુ પ્રભુ આગળે, તાર તાર મુજ તાર.
અખંડ અક્ષત ઉજવલયે, નંદાવર્ત વિસ્તાર,
ચક્રગતી ચુરણ સાથીઓ, અક્ષય ફળ દાતાર.

સ્વસ્તિક (સાથીઓ) નો ભાવાર્થ.

ઉપરના અર્થ અંદકાર ચિન્હ તે સિદ્ધ શિલ્લા એટલે મુક્તિ-
સ્થાનનું સૂચક સમજવું અને નીચે ત્રણ ઢગલીઓ તે ત્રણ રત્ન
(દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર) સમજવાં.

સાથીઓના ચાર પાંખડાં તે ચાર ગતી (મનુષ્ય, દેવ,
તિર્થંચ, નારડા) ના સૂચક સમજવા.

એ પ્રમાણે સ્વસ્તિક પુરી માંગવાનું કે હે ! ત્રિલોકના નાથ
આ ચાર ગતીમાંથી મને મુક્તિ દઈ મોક્ષસ્થાન (અજરામર)
પામવા શક્તિમાન કર.

સાતમી શ્રી નૈવેદ્ય પૂજા.

છઠી અક્ષત પૂજા કર્યા પછી નૈવેદ્ય મૂકવું અને નીચેનો
દાહો બોલવો.

વિવિધ જાતિ પક્ષવાનશુ, ભરી અગ્નિપદ થાળ,
અણહારી પદ પામવા, પુણ્યે ત્રિભુવન પાળ.

આઠમી શ્રી ફળ પૂજા.

નૈવેદ્ય મુકયા પછી ફળ મુકવું અને નીચેનો દાહો બોલવો.

ફળ પૂજા કરી આઠમી, સફળ કરે અવતાર,

ફળ માંગો પ્રભુ આગળે, તાર તાર મુજ તાર.

મનોહર ઉત્તમ વૃક્ષના, ફળ લઈ નર નાર.

પ્રભુજી આગળ જે ધરે, સફળો તસ અવતાર.

એ પ્રમાણે સંક્ષેપથી જળ ચંદન, ફુલ, ધુપ, દીપ, અક્ષત, નૈવેદ્ય અને ફળ એ પુજા યથાશક્તિ પ્રમાણે હાથેશાં શ્રાવકને કરવાની આવશ્યકતા છે.

૨ ભાવ પુજા.

ભાવ પૂજામાં પ્રથમ વિધિપુર્વક એક ચિત્તે ચૈત્યવંદન કરી પ્રભુના ગુણોની સ્તુતિ મનોહર સ્તવન સ્તોત્રથી કરવી, અને ઉત્તમ પ્રકારની શુદ્ધ મનોવૃત્તિ વડે ભાવના ભાવવી. ચૈત્યવંદન કરતી વખતે કહેલું છે કે પુરૂષે જમણી બાજુએ અને સ્ત્રીએ ડાબી બાજુએ ઝાઝામાં ઝાઝા પ્રભુથી નવ હાથ અને વધારેમાં વધારે સાઠ હાથ છોડે એમવું.

અથ ચૈત્યવંદન વિધિ.

ધમ્મજામિ ખમાસમણા વંદિઉં જવણિજ્જનએ નિસીહિયાએ, મધ્યએણ વંદામિ.

આ પ્રમાણે ત્રણ ખમાસમણા દેવા પછી એસીને ડાબુ દીંચણ ભોંય ઉપર સ્થાપી એ હાથ નેડી “ ધમ્મજાકારેણ સંદિસહ ભગવાન ચૈત્ય વંદન કરે! ધમ્મજા. ” એમ કહી પછી ચૈત્યવંદન બોલવું.

અથ ચૈત્યવંદન.

ખાર ગુણ અરિહંત દેવ, પ્રણમીજે ભાવે,
 સિદ્ધ આઠ ગુણ સમરતાં, દુઃખ દોહગ જાવે.
 આચારજ ગુણ છત્રીશ, પચવીશ ઉવજ્ઞાય,
 સત્યાવીશ ગુણ સાધુના, જપતાં સુખ થાય.
 અષ્ટોતર શત ગુણ મલી એ, એમ સમરો નવકાર,
 ધીર વિમળ પંડિત તણે, નય પ્રણમે નિત્ય સાર.

આ સીવાય બીજા ચૈત્યવંદનોમાંથી જેને જે આવડે તે બોલી શકાયછે.

અથ જંકિંચિ.

જંકિંચિ નામ તિથ્યાં, સજ્જે પાયાલી માણસે લોએ,
 જાઈ જિણ બિંબાઈ, તાઈ સવ્વાઈ વંદામિ.

પછી એ હાથ જેડી નાશીકા સુધી ઉંચા રાખી નમુશ્યુણું કહેવું.

નમુશ્યુણું (શકસ્તવ)

નમુશ્યુણું અરિહંતાણું ભગવંતાણું આઈગરાણું તિથ્યરાણું
 સયંસખુદ્ધાણું પુરિસુત્તમાણું પુરિસસીહાણું પુરિસવરપુંડરીઆણું
 પુરિસવરગધહૃથીણું લોગુત્તમાણું લોગનાહાણું લોગહિયાણું
 લોગપદ્મવાણું લોગપન્નજેઅગરાણું અભયદયાણું ચખખુદયાણું
 મગ્ગદયાણું સરણુદયાણું બોહિદયાણું ધમ્મદયાણું ધમ્મદેસીયાણું
 ધમ્મનાયગાણું ધમ્મસારહીણું ધમ્મવરચ્ચાઉરંત ચક્કવટ્ટીણું અ-
 પ્પરિહયવરનાણુંદંસણુંધરાણું વિયટ્ઠઉમાણું જિણાણું જવયાણું
 તિન્નાણું તારયાણું બુદ્ધાણું બોહયાણું સુત્તાણું મોઅગાણું
 સવ્વનૂણું સવ્વદરિસીણું સિવ મયલ મરૂઅ મણુંત મખખય
 મવ્વાખ્યાહ મપુણરાવત્તિ સિદ્ધિ ગધ નામધેયં હાણું સપત્તાણું

નમો જિજ્ઞાસુ જિયલવાસુ જેઘ્ય અધ્યામા સિદ્ધા જેઘ્ય ભવિસ્સં-
તિ જ્ઞાગ્યે કાલે, સંપદ્ય વટમાણા સવ્વે તિવિહેણ વંદામિ.

અથ જવંતિ ચેઢ્યાઈ.

જવંતિ ચેઢ્યાઈ, ઉદ્દેઘ્ય અહેઘ્ય તિરિયલોઘ્ય અ,
સન્વાઈ તાઈ વંદે, ઈહ સંતો તથ્ય સંતાઈ.

અથ ખમાસમણો.

ધન્ધામિ ખમાસમણો, વંદિઉં જવણિજ્જન્યે, નિસીહી-
યાએ મથ્યએણ વંદામિ.

અથ જવંત કેવિ સાહુ.

જવંતિ કેવિ સાહુ, ભરહેરવયમહાવિદહે અ,
સવ્વેસિં તેસિં યણ્યો, તિવિહેણ નિદંડ વિરયાણં,

અથ નમસ્કાર.

નમોહર્ત સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય સર્વ સાધુબ્યઃ

અથ સ્તવન.

અંતરજામી સુણ અલવેસર, મહિમા ત્રિજગ તુમારો,
સાંભળીને આવ્યો હું તીરે, જન્મ મરણ દુઃખ વારો.
સેવક અરજ કરેછે રાજ, અમને શિવસુખ આપો

એ આંકણી.

સહુકોના મનવચિત પુરો, ચિંતા સહુની ચૂરો.

એવું ખિરદ છે રાજ તમારું, કેમ રાખો છો દુર—સેવક ૨૦

સેવકને ઢળવળતો દેખી, મનમાં મહેર ન ધરશો.

કહણાસાગર કેમ કહેવાશો, જો ઉપકાર ન કરશો—સેવક ૨૧.

લટપટનું હવે કામ નહીં છે, પ્રત્યક્ષ દરિશણ દીજે,
 હુંઆડે ધીંજી નહીં સાહેબ, પટે પડ્યા પતી જે—સેવક ડ.
 શ્રીશંખેશ્વર મંડલ સાહેબ, વિનતડી અવધારો,
 કહે જિન હર્ષ મયા કરી મુજને, ભવસાગરથી તારો—સે.

અથ જયવિયરાય.

(જે હાથ જોડી માથા મુઠી ઉંચા રાખી જયવીયરાય આભવમખંડા
 મુઠી કહી હાથ જરા નીચા ઉતારી બાકી રહેલા જયવીયરાય પૂરા કરવા.)

જયવીયરાય જગ ગુરુ, હોઉ મમં તુહ પભાવઓ ભયવં
 ભવનિવેઓ મગ્ગાણુસારિઓ ધકુ ફલ સિદ્ધિ,
 લોગ વિરુદ્ધ ચ્ચાઓ, ગુરુજણ પુચ્ચા પરશ્ચ કરણંચ,
 મુહુગુરુ જોગો તવયણ, સેવણા આભવમખંડા.
 વારિજજ જયવિનિઆણ, બંધણં વીઅરાય તુહ સમએ,
 તહાવિ મમ હુજજ સેવા, ભવે ભવે તુમહ ચલણાણં.
 દુખખખખઓ કમખખઓ, સમાહિમણં ચ યોહાહલાભોઅ.
 સંપજજઓ મહ એ અં તુહ નાહ પણામ કરણેણં.
 સર્વ મંગલ માંગલ્યં, સર્વ કલ્યાણ કરણં
 પ્રધાનં સર્વ ધર્માણાં, જનં જયતિ શાસનં.

અથ અરિહંત ચેઢયાણં.

(પકડી ઉભા થઈ અરિહંતચેઢયાણં કરેલું.)

અરિહંત ચેઢયાણં કરેમિ કાઉરસંગ્ગં,
 વંદણ વત્તિઆએ, પુચ્ચણ વત્તિઆએ,
 સક્કાર વત્તિઆએ, સમ્માણ વત્તિઆએ,
 યોહિલાભ વત્તિઆએ, નિરવસંગ્ગ વત્તિઆએ.
 સદ્ધાએ, મેહાએ, ધિદ્ધાએ, ધારણાએ,
 આણુપ્પહાએ, વઢ્ઢમાણીએ, ઠામિ કાઉરસંગ્ગં.

અથ અન્નથ ઉત્સસિએણું

અન્નથ ઉત્સસિએણું, નિસસિએણું ખાસિએણું છીએણું
જંભાએણું ઉડુએણું વાયનિસએણું ભમલિએ પિત્તમુચ્છાએ
સુહુમેહિ અંગસંચાલેહિ સુહુમેહિ ખેલસંચાલેહિ સુહુમેહિ
દિહિસંચાલેહિ એવમાદએહિ આગારેહિ, અભગ્ગો અવિશ હિઆ,
હુજજ મે કાઉત્સગ્ગો જાવ અરિહંતાણું ભગવંતાણું નમુક્કારેણું
નપારેમિ તાવકાયં ઠાણેણું મોણેણું ઝાણેણું અપ્પાણું વોસિસરામિ.

ત્યારપછી એક નવકારનો કાઉત્સગ્ગ કરી “ નમોઅરિહંતાણું ”
બોલી “ નમોહર્લતસિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય સર્વ સાધુબ્યઃ ” કહી એક
ગ્રોથ કરેલી.

અથ થોય.

શ્રી શત્રુંજય તીર્થ સાર ગિરિવરમાં જેમ મેરૂ ઉદાર,
ઠાકુર રામ અપાર ॥
મંત્ર માંહિ નવકારજ જાણું, તારામાં જેમ ચંદ્ર વખાણું,
જળધર જળમાં જાણું ॥
પંખીમાં જેમ ઉત્તમ હંસ કુળ માંહિ જેમ કપલનો વંશ,
નાભિ તણે એ અંશ ॥
ક્ષમાવંતમાં શ્રી અરિહંત, તપશ્વરામાં મહા મુનિવંત,
શત્રુંજય ગિરિ ગુણવંત ॥

શ્રી ચૈત્યવંદનો.

(૧)

શ્રી ચૌવીસ તીર્થકરનું ચૈત્યવંદન.

- પ્રહસમે ભાવ ધરી ઘણા, પ્રણમું મનરે આનંદ,
ધન્ય વેળા ધન્ય તે ઘડી, નિરખું પ્રભુ મુખ ચંદ. ૧
- રિખવ અજિત સંભવ ભલા, અભિનંદન વંદું,
સુમતિ પદ્મપ્રભુ જિનવરા, શ્રી સુપાર્થ જિનેન્દ. ૨
- ચંદ્રપ્રભુ સુવિધિ નમું, શીતલ ને શ્રેયાંસ,
વાસુપુન્ય વિમલ પ્રભુ, અનંત ધર્મ જિનેશ. ૩
- શાંતિ કુંથુ અર જિનવરા, એ ત્રણ ચક્રી કહીજે,
મલિ મુનિ સુવ્રત પ્રભુ, નમિ નેમ નમીજે. ૪
- પાર્થ વીર નિત્ય વંદીએ, એહવા જિન ચૌવીશ,
જ્ઞાનવિમલ સૂરિ પ્રણમતું, નિત્ય હોય જગીશ. ૫

(૨)

શ્રી અરિહંતનાં લંછનનું ચૈત્યવંદન.

- વૃપભ લંછન રીખવ દેવ, અજિત લંછન હાથી,
સંભવ લંછન ઘોડસો, શિવપુરનો સાથી. ૧
- અભિનંદન લંછન કપિ, કૌંચ લંછન સુમતિ,
પદ્મ લંછન પદ્મ પ્રભુ, વિદ્યદેવ સુમતિ. ૨
- સુપાર્થ લંછન સાથીઓ, ચંદ્રપ્રભુ લંછન ચંદ્ર,
મગર લંછન સુવિધિપ્રભુ, શ્રીવચ્છ લંછન શિતલજિણેન્દ ૩
- લંછન ખડગી શ્રેયાંસને, વાસુપુન્યને મહિષ,
વરાહ લંછન પામે વિમળદેવ, ભવિયા તે નમો શીપ, ૪

સિંચાણો જિન અનંતનો એ, વજ્ર લંછન શ્રી ધર્મ.
 શાંતિ લંછન મૃગલો, રાખે ધરમનો ભર્મ. ૫
 કુંથુ લંછન યોકડો, અર જિન નંદાવર્ત,
 ઘટ લંછન મલ્લિ પ્રભુ, કાચ્યો મુનિસુવ્રત. ૬
 નમિ જિનને નીલો કમલ, પામીએ પાંકજ માંડી,
 શંખ લંછન પ્રભુ નેમજી, દીસે ઉંચે આંહિ. ૭
 પારસનાથજીને ચરણ સર્પ, નીલવર્ણ શોભિત,
 સિંહ લંછન કંચન તણું, વર્ધમાન વિખ્યાત. ૮
 ઘણી પરે લંછન ચિનવીએ, એલખીએ જિનરાય,
 જ્ઞાનવિમલ પ્રભુ સેવતાં, લક્ષ્મીરત્ન સૂરિરાય. ૯

(૩)

શ્રી પ્રભુના ભવનું ચૈત્યવંદન.

પ્રથમ તીર્થંકર તણા હુવા, ભવ તેર કહીજે,
 શાંતિ તણા ભવ ખાર સાર, નવ ભવ નેમ લડી જે. ૧
 દશ ભવ પાસ જિણુંદને, સત્યાવીશ શ્રી વીર,
 એવ તીર્થંકર ત્રિહું ભવે, પામ્યા ભવજળ તીર. ૨
 જ્યાંથી સમકિત ફરસીયું ત્યાંથી ગણીએ તેહ,
 ધીર વિમળ પંડિત તણો, જ્ઞાન વિમળ ગુણ ગેહ. ૩

(૪)

શ્રી પ્રભુના વર્ણનું ચૈત્યવંદન.

પદ્મપ્રભુ ને વાસુપુજ્ય, દાય રાતા કહીએ,
 ચંદ્રપ્રભુ ને સુવિધિનાથ, દાય ઉજ્જલ લહીએ.
 મલ્લિનાથ ને પાર્શ્વનાથ, દો નીલા નિરખા,
 મુનિસુવ્રત ને નેમનાથ, દો અંજન સરખા.

સોળે જિન કંચન સમા એ, એવા જિન ચોવીશ,
ધીરવિમળ પંડિત તણે, જ્ઞાન વિમળ કહે શીખ્ય.

જગચિંતામણિ ચૈત્યવંદન.

જગચિંતામણિ જગનાહ, જગ ગુરુ જગ રાજાણુ,
જગખંધવ જગ સશ્વચાહ, જગ ભાવ વિચ્છાજાણુ.

અકુવય સંઠવિચ્ચ, રૂવ કમ્મકુ વિણાસણુ,

ચઉવિસંપિ જિણુવર, જ્યંતુ અપ્પહિલય સાસણુ.

૧

કમ્મ ભૂમિહિં કમ્મ ભૂમિહિં, પઠમ સંઘયણી,

ઉક્કોસય સત્તરિસય, જિણુવરાણુ વિહરંત લખ્ખમ્મ,

નવ કોડિહિં કેવલિણુ, કોડિ સહસ્સ નવ સાહુ ગમ્મમ્મ,

સંપન્ન જિણુવર વીસમુણિ, બિહું કોડિહિં વરનાણુ,

સમણહ કોડી સહસ દુચ્ચ, થુણિ જિચ્ચ નિચ્ચ વિહાણિ,

૨

જયઉ સામી જયઉ સામી, રિસહ સત્તંજિ,

ઉજ્જિજંત પહુનેમિજિણુ, જયઉ વીર સચ્ચઉરિ મંડણુ,

ભરૂચ્ચચ્છહિં મુણિસુવયં, મુહરિપાસ દુહદુરિચ્ચ ખંડણુ.

અવર વિદેહિં તિશ્ચયરા, ચિહુંદિસિ વિદિસિ જિકેવિ,

તિચ્ચાણાગય સંપન્નચ્ચ, વંદું જિણુ સવ્વેવિ.

૩

સત્તાણુવચ્ચ સહસ્સા, લખ્ખા છંપન્ન અકુ કોડિચ્ચો,

બત્તિસ બાસિચ્ચાઈ, તિચ્ચ લોચ્ચે ચેમ્મચ્ચે વંદે,

૪

પનરસ કોડિ સયાઈ, કોડિ બાયાલ લખ્ખ અરવત્તા,

છત્તીસ સહસ ચ્ચસિચ્ચાઈ, સાસયબિંબાઈ પાણુમામિ.

૫

સ્તવનો

(૧)

શ્રી મહાવીરસ્વામીનું સ્તવન.

વીર પ્રભુને ચિત્ત ધારજે, સદારે જીવ, વીર પ્રભુને ચિત્ત ધારજે,
કાળ અનાદિના મોહ અરિ જે, વિવેક અસીથી તું મારજે,
સદા રે૦ ॥ ૧ ॥

આર્ત ને રૌદ્ર ધ્યાન કહ્યાં છે, ધર્મથી તેને નિવારજે,
સદા રે૦ ॥ ૨ ॥

ચોરાશી લક્ષ યોની માંહે ફેરા ફરતાં, અશાતી જીવને તારજે
સદા રે૦ ॥ ૩ ॥

કુદેવ કુધર્મી ચિત્ત વિષેથી, સ્વરૂપ જાણી વિસારજે
સદા રે. ॥ ૪ ॥

દીન જનોનાં દુઃખ જોઈને, રહેમ ધરીને ઉધારજે
સદા રે. ॥ ૫ ॥

પરોપકારી જીવ થયા જે, ગુણો તેના તું સંભારજે
સદા રે. ॥ ૬ ॥

(૨)

શ્રી નેમનાથનું સ્તવન.

હારે કીને દેખા હમારા સ્વામી;
સ્વામીજી અંતર જામી રે, કીને. ૨૬

આઠ ભવકી પ્રીતિ પ્રકાશી,
નવમે ગયા શિવ ગામીરે કીને. ॥ ૧ ॥

સહસાવનકી કુંજ ગલનમે;
મળ્યા મુને અંતરજામીરે, કીને. ॥ ૨ ॥

આપ ચલે ગીરનારકી ઉપર;
નારી તમારી કેવળ પામીરે, કીને. ॥ ૩ ॥

ઠહે કરતુર પ્રભુ નેમ નગીને,
કહું છું આજ શિર નામીરે, કીને. ॥ ૪ ॥

(૩)

શ્રી મહિનાથસ્વામીનું સ્તવન

(કસુંબી કસુંબી કસુંબી રંગ હો ગયે—એરાગ)

મઘીજી મઘીજી મઘીજી, મઘીજી પ્રભુ મીલ ગયે— (૨)

સફળ હુઓ અવતાર, આજે મઘીજી ॥ ૧ ॥

એકતો મેં દર્શન મેં દર્શન, મેં દર્શનકું આયો— (૨)

મુખ દેખી દુખ હુઓ દુર, આજે મઘીજી. ॥ ૨ ॥

એકતો મન મોહું મન મોહું, મન મોહું તારા રૂપને— (૨)

ભુલ્યા કરૂપ સંસાર, આજે મઘીજી. ॥ ૩ ॥

એકતો મેં પાપી મેં પાપી, મેં પાપીએ પાપ ધોયું— (૨)

પ્રભુ ગુણ સરોવર પાજ, આજે મઘીજી. ॥ ૪ ॥

એકતો તું ત્રાતા તું ત્રાતા તું ત્રાતા તું બ્રાતા— (૨)

અવર ન તુજ વિના કોય, આજે મઘીજી. ॥ ૫ ॥

એકતો ગુણ ગાયા ગુણ ગાયા, ગુણ ગાયા તેરા મિત્ર મંડળે—(૨)

પ્રાણકે તુમ ઓધાર, આજે મઘીજી. ॥ ૬ ॥

(૪)

॥ શ્રી વીર પ્રભુનું સ્તવન ॥

(આવો સખી આવો, માને મોતીડ વધાવો એ રાગ)
 ગાવો ભવિ ગાવો, મહાવીર ગુણ ગાવો. (૨)
 વીર ગુણ ગાવો, મહાવીર ગુણ ગાવો. ગાવો. (૨)
 ચિર મળ ટાળી પ્રભુ, અંગ પખાળી,
 કેસર ચંદન ઘન ઘસી પ્રભુ ધ્યાવો. ગાવો. ॥૧॥
 આલમ ગંધ અનાદિની ટાળી
 માલતી મોગર શુભ પુષ્પ ચડાવો. ગાવો. ॥૨॥
 અષ્ટ પ્રકારી સ્નાત્રપુજા કરી,
 ભાવના ભાવી શુભ આંગી રચાવો. ગાવો. ॥૩॥
 ભક્તિ સ્તુતિ શાસનપતિની કરી
 જ્ઞાન ધ્યાન એકતાન લગાવો. ગાવો ॥ ૪ ॥
 ધૈ ધૈ નૃત્ય કરી કૃષ્ણનૈવેદ્ય ધરી,
 થાળ ભરી ભરી મોતીડ વધાવો. ગાવો ॥ ૫ ॥
 અમલસાડની મહાવીર મંડળી,
 આવાગમન નયનથી ન પાવો. ગાવો ॥ ૬ ॥

(૫)

મિથ્યા સંસાર.

(કામ છે દુષ્ટ વિકારી—એ રાગ)

દાસત દુનિયા હારી, જાવું જીવ દાસત દુનિયા હારી.
 જનમ્યો તે જવાનો નકી (૨) કેાધ રહું નહીં ભરી;
 પલની ખખર નહીં પ્રાણીને, કાળ ભમે શીરડાલી,—જાવું. ॥૧॥

પાંડવ કૌરવ રામ ગજનન કંસ ગથોરે મોરારી;
 રાવણુ યોધો રણમાં હાર્યો, કાષ્ટની કીધી પથારી—જનું. ॥૨॥
 સત્યવાદી હરિશ્ચંદ્ર ગયા, વળી હાકેમ ને અધિકારી,
 વીર ગયા ને ધીર ગયા કોઇ, અમીર ગયા નીરધારી—જનું. ॥૩॥
 મહામલ યોદ્ધા ગત પામ્યા, રણમાં યશ વિસ્તારી,
 ચક્રવર્તી નિજ વૈભવ મૂકી, ચાલ્યા એકલા હારી—જનું. ॥૪॥
 માત પિતા મૃત નૌતમ નારી, પ્રીત પલકમાં વિસારી;
 પાપ પુણ્યની પાળો બાંધી, જય ખલક જો વિચારી—જનું ॥૫॥
 પાપ પ્રયોગે પુંજ વધારી, અધિક કરી રખવાળી,
 કોડી એક ન સાથે આવે, હસ્ત ચોર જનારી— જનું ॥૬॥
 અંત સમે સૌ વૈભવ ફોગર, સત્ય ધર્મ સુખકારી,
 સાકરચંદ્ર સદા પ્રભુ ધ્યાને, દુર્ગતિ દૂર નિવારી,—જનું. ॥૮॥

(૬)

॥ અમે મેમાન ॥

રાગ કાફી

અમે તો આજ તમારા બે દિનના મેમાન;
 સફળ કરો આ સહજ સંભાગમ, સુખનું એજ નિદાન અમે. ૧
 આપ્યા જેમ જશું તે રીતે, સર્વે એમ સમાન
 પાછા કોઇ દિને નહીં મળીએ, કયાં કરશે સન્માન અમે. ૨
 સાચવજો સંબંધ પરસ્પર, ધર્મે રાખી ધ્યાન,
 સંપી સદ્ગુણ લેજો દેજો, દૂર કરી અભિમાન અમે. ૩ ॥
 લેશ નથી અમને અંતરમાં, માન અને અપમાન,
 હોય કશી કડવાશ અમારી, તો પ્રિય કરજો પાન અમે. ૪ ॥

અથ શ્રી થોયો.

(૧)

॥ બીજની થોય. ॥

દિન સકળ મનોહર, બીજ દિવસ સુવિશેષ,
રાય રાણા પ્રણમે, ચંદ્ર તણી જિહ્વાં રેખ;
તિહાં ચંદ્ર વિમાને, શાશ્વતા જિનવર જેહ,
હું બીજ તણે દિને, પ્રણમું આણી નેહ.

(૨)

॥ પાંચમની થોય. ॥

આવણુ શુદ્ધિ દિન પંચમીએ, જન્મ્યા નેમ જિણુંદતો,
શ્યામ વરણુ તનુ શોભતુંએ બ્રહ્મચારી ભગવંતતો;
સહસ વરસ પ્રભુ આઉંખુંએ, બ્રહ્મચારી ભગવંતતો,
અષ્ટ કરમ હેલે હણીએ, પહોતા મુક્તિ મહંતતો.

(૩)

॥ આઠમની થોય ॥

મંગળ આઠ કરી જસ આગળ, ભાવ ધરી સુર રાજણ,
આઠ જાતીના કળશ કરીને, નવરાવે જિનરાજણ;
વીર જિનેશ્વર જન્મ મહોત્સવ, કરતાં શિવસુખ સાધેણ.
આઠમનું તપ કરતાં અમઘર, મંગળ કમળા વાધેણ.

(૪)

॥ એકાદશીની થોય. ॥

એકાદશી આતિ રૂઝડી, ગોવિંદ પુછે નેમ,
કોણુ કારણુ એ પર્વ મોટું, કહો મુજશું તેમ;

જિનવર કલ્યાણક અતિ ઘણાં, એકસોને પચાસ,
તેણે કારણ એ પર્વ મોટું, કરે માન ઉપવાસ.

(૫)

॥ સિદ્ધચક્રની થાય. ॥

જિન શાસન વંછિત, પૂરણ દેવ રસાળ,
ભાવે ભવિ ભણીએ, સિદ્ધચક્ર ગુણમાળ;
ત્રિહું કાળે એહની, પૂજા કરે ઉજમાળ,
તે અજર અમરપદ, સુખ પામે સુવિશાળ

(૬)

॥ નિત્ય સ્તુતિ ॥

સકળ કરમ વારી, મોક્ષ માર્ગાધિકારા,
ત્રિભુવન ઉપકારી, કેવલ જ્ઞાન ધારી;
ભવિયણ નિત્ય સેવો, દેવ એ ભક્તિ ભાવે,
એ જિન ભજતાં, સર્વ સંપત્તિ આવે.

(૭)

॥ શ્રી જિન પંચક થાય ॥

(હરિગીત છંદ)

શ્રીઆદિ શાંતિ નેમિ પાસ, વીર શાસન પતિ વંદી
નમો વર્તમાન અતીત અનાગત, ચોવીશે જિન મન મળી;
જિનવરની વાણી ગુણની આણી, પ્રેમે પ્રાણી સાંભળી,
થયા સમકિત ધારી, ભવનિહારી, સેવે સુરવર લળી લળી.

(૮)

॥ સીમંધર સ્વામીની થોય ॥

શ્રી સીમંધર જિનવર, સુખકર સાહિબ દેવ,
અરિહંત સકળની, ભાવ ધરી કરૂં સેવ;
સકળ આગમ ધારક, ગણધર ભાખિત વાણી.
જયવંતી આણી, જ્ઞાનવિભળ ગુણ ખાણી.

(૯)

॥ શ્રી પંચતીર્થ થોય ॥

અષ્ટાપદ શ્રી આદિ જિનવર, વીર પાવાપુરી વરૂં;
વાસુપુજ્ય ચંપાનથેર સિદ્ધા, નેમ રેવા ગિરિવરૂં;
સમેત શીખરે વીસ જિનવર, મોક્ષ પહોત્યા મુનિવરૂં,
ચોવીસ જિનવર નિત્ય વંદે, સમય સંઘ સુહૃંકરૂં.

(૧૦)

॥ શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનની થોય ॥

ભાવે કરીને પુજ્ય, શ્રી જિનેશ્વર દેવા,
નમું નિત્ય નેહે, આપણે તુમ સેવા.
તુજ મુખડું દીડે, થાય આનંદ ભારી,
કેવળી મોક્ષ રાયા, વિશ્વ કીર્તિ વધારી.

અથ શ્રી સજ્જાય.

(૧)

॥ વૈરાગ્યની સજ્જાય ॥

ઉંચા મંદિર માળીયાં, સોડ વાળીને સુતો ॥
 કહાડો કહાડો એને સહુ કહે, જાણે જન્મ્યોજ ન હોતો ॥
 એકરે દિવસ એવો આવશે, મને સખલોજ સાલે ॥ ૧ ॥
 મંત્રી મળ્યા સર્વે કારીમા, તેનું કાંઈ નવ ચાલે ॥ એક૦ ॥ ૨ ॥
 સાવ સોનાનાંરે સાંકળાં પહેરણુ નવનવ વાઘા ॥
 ઘોળુંરે વસ્તર એના કર્મનું, તે તો શોધવા લાગ્યાં ॥ એક૦ ॥ ૩ ॥
 ચર કઠાઈ અતિઘણાં, બીજનું નહીં લેખું ॥
 ખોખરી હાંડી એના કર્મની, તે તો આગળ દેખું ॥ એક૦ ॥ ૪ ॥
 કેનાં છોડ ને કેનાં વાછર, કેનાં મા ને બાપ ॥
 અંતકાળે જવું જીવને એકલાં, સાથે પુણ્ય ને પાપ ॥ એક૦ ॥ ૫ ॥
 સગીરે નારી એની કામિની, ઉભી ટગમગ જુએ ॥
 તેનું પણ કાંઈ ચાલે નહીં, બેઠી દુસરે રૂએ ॥ એક૦ ॥ ૬ ॥
 વહાલાં તે વહાલાં શું કરે, વહાલાં વોળાવી વળશે ॥
 વહાલાં તે વનનાં લાકડાં, તે તો સાથેજ બળશે ॥ એક૦ ॥ ૭ ॥
 નહીં તાર્પી નહીં તુંબડી, નથી તરવાનો આરો ॥
 ઉદયરત્ન પ્રભુ ધ્રમ ભણે, મને પાર ઉતારો ॥ એક૦ ॥ ૮ ॥

(૨)

॥ માનની સજ્જાય ॥

રે જીવ માન ન કીજીએ, માને વિનય ન આવે રે,

વિનય વિના વિદ્યા નહીં, તો કિમ સમકિત પાવેરે ॥ રેણવ૦ ॥ ૧ ॥
 સમકિત વિણ ચારિત્ર નહીં, ચારિત્ર વિણ નહીં મુક્તિરે ॥
 મુક્તિના મુખ છે શાશ્વતાં, તે કેમ લહીએ જીવિતરે ॥ રેણવ૦ ॥ ૨ ॥
 વિનય વડો સંસારમાં, ગુણમાં અધિકારીરે ॥
 માને ગુણ જાયે ગળી, પ્રાણી જોજો વિચારીરે ॥ રેણવ૦ ॥ ૩ ॥
 માન કર્યું જો રાવણે, તે તો રામે માર્યોરે ॥
 દુર્યોધન ગર્વે કરી, અંતે સવિ હાર્યોરે ॥ રેણવ૦ ॥ ૪ ॥
 સૂકાં લાકડાં સારિખો, દુઃખદાયી એ ખોટરે ॥
 ઉદયરત્ન કહો માનને, દેજો દેશ વટારે ॥ રેણવ૦ ॥ ૫ ॥

હોરી.

રંગ મચ્યો જિન દ્વારે, ચાલો ખેલીએ હોરી ॥ પાસજીકે
 દરબારે ॥ ચાલો ॥ કાગનકે દિન ચારે ॥ ચાલો આંકણી ॥
 કનક કચોળી કેસર ઘોળી, પુજો વિવિધ પ્રકારે ॥ ચાલો ॥ ૧ ॥
 કૃષ્ણાગરકો ધુપ ઘટત હૈ, પરિમળ બહુકે અપારે ॥ ચાલો ॥
 ૨ ॥ લાલ ગુલાલ અખીલ ઉડાયત, પાસજીકે દરબારે ॥ ચાલો ॥
 ૩ ॥ ભરી ખીચકારી ગુલાલકી છીરકો, વામાદેવી કુમારે ॥
 ચાલો ॥ ૪ ॥ તાલ મૃદંગ વેણુડકે બાજે, ભેરી ભુંગળ રણકારે ॥
 ચાલો ॥ ૫ ॥ સખ સખીયન મીલી ધુવાર સુનાવત, ગાવત
 મંગળ સારે ॥ ચાલો ॥ ૬ ॥ રત્નસાગર પ્રભુ ભાવના ભાવે,
 મુખ ખોલે જયકારે ॥ ચાલો ખેલીએ હોરી ॥ ૭ ॥

લાવણીઓ.

(૧)

॥ વસંત ॥

વસંત પંચમીને નૌતમ ક્ષેત્ર, લગન લીયો નિરંધાર લલના ॥
 સઉ સાજન મળી તોરણે આપે, પશુડે માંડયો પોકાર ॥
 વસંત વિવાહ આદર્યો હો ॥ ૧ ॥

લીલા પીળા વાંસ રંગાવો, ચોરી ચિતરાવો ચાર લલના
 ભાવે તે દેવતા વેદ ભણે છે, મંગળ ગાવે સખીયાં ચાર ॥
 વસંત વિવાહ આદર્યો હો ॥ ૨ ॥

આઠ ભવની હું નારી તમારી, સ્યોરે હમારો વાંક લલના ॥
 ભવો ભવની હું દાસી તમારી, કાળો છે કામણુગારો ॥
 વસંત વિવાહ આદર્યો હો ॥ ૩ ॥

નેમળ હૈયામાં ક્રોધે ભરાણા, સંસારમાં નહિં સાર લલના ॥
 રથ વાળી નેમ ગિરનારે આલ્યા, રોતી રહે રાણુલ નાર ॥
 વસંત વિવાહ આદર્યો હો ॥ ૪ ॥

રાણુલ આલ્યાં સંજમ લેવા, જઈ ચઢ્યાં ગઢ ગિરનાર લલના ॥
 કર જોડી ગૌતમ પાપે લાગું, સાચો છે દીન દયાળ ॥
 વસંત વિવાહ આદર્યો હો ॥ ૫ ॥

(૨)

॥ શાંતિનાથની લાવણી. ॥

સુણુ શાંતિ શાંતિ દાતાર, જગત આધાર, અચળ જિનવરણ, અચળ
 જિનવરણ, કિંકર શિર નામી તને સુણાવે અરણ ॥ એ આંકણી ॥ કૈવલ્યદ
 જિન તુજ નામ, સુણી ગુણુ ધામ, હરખ ધરી મનમાં, હરખ ધરી મનમાં

આવ્યો હું તારે શરણુ ભમી ભવવનમાં ॥ ક્રોધાદિક વૈરી ચાર દિએ બહુ માર,
પડ્યા મુજ કેડે, પડ્યા મુજ કેડે વળી અર્જિત પુન્ય કદંબકને ફેરે ॥
મુજ દુઃખદારનો અંત, લાવી ભગવંત, તુમ સમ કરજી, તુમ સમ કરજી, કિંકર
શિર નામી તને સુણાવે અરજી ॥ ૧ ॥ મુજ અવગુણને જિનરાજ, માફ કર
આજ, કહું કર જોડી કહું કર જોડી, ભવકુપથી તાર કર્મને તોડી ॥ મેં
પૂરણ કર્યાં કુકર્મ, ધર્યો નહીં ધર્મ, મર્ત્ય ભવ પામી, મર્ત્ય ભવ પામી;
વળી અમર તણે અવતાર થયો બહુ કામી ॥ હવે તુજ વિના જિનનાથ, જોડું
નહીં હાથ, હરીને હરજી, હરીને હરજી; કિંકર શિર નામી તને સુણાવે અરજી
॥૨॥ વાસવ સેવિત ભગવાન, કંઈ ગુણમાન, દર્શ દો જિનજી, દર્શ દો જિનજી;
તુજ દરિસણમાં જગદીશ, મુજ મન લીનજી ॥ તુમ ચરણ જલજની સેવ,
આપજો દેવ, જગત ઉપગારી, જગત ઉપગારી; પદ પંકજ સેવી, તુર્ત વરં
શિવનારી ॥ માણિક વદે તુમ પાય, વિભુ જિનરાય, પાપચય હરજી, પાપ
ચય હરજી, કિંકર શિરનામી તને સુણાવે અરજી ॥૩॥

મહાવીરસ્વામીનું પારણું.

માતા ત્રિશક્તા બ્રહ્માવે પુત્ર પારણે, ॥ ગાવો હલો હલો હાલરવાંનાં
ગીત ॥ સોના રૂપાને વળી રત્ને જડયું પારણું રેશમ દોરી ધુધરી વાગે હુમ
હુમ રીત ॥ હાલો હાલો હાલો હાલો મારા નંદને ॥ ૧ ॥ જિનજી પાસ
પ્રભુથી વરસ અઢીસે અંતરે, હોશે ચોવીશમે તીર્થંકર જિન પરિમાણ ॥
કેશીસ્વામી મુખથી એહવી વાણી સાંભળી, સાચી સાચી હુધ તે મારે અમૃત
વાણ ॥ હાલો ॥ ૨ ॥ ચૌદે સ્વપ્ને હોવો ચક્રી કે જિનરાજજી, વીત્યા આરે
ચક્રી નહીં હવે ચક્રી રાજ ॥ જિનજી પાસ પ્રભુના શ્રીકેશી ગણધાર, તેહને
વચને જાણ્યા ચોવીશમા જિનરાજ ॥ મારી કુખે આવ્યા ત્રણ ભુવન શિરતાજ,
મારી કુખે આવ્યા તરણ તારણ જિનરાજ ॥ હું તો પુન્ય પનોતી ઇંદ્રાણી
થઈ આજ ॥ હાલો ॥ ૩ ॥ મુજને દોહલો ઉપન્યો બેસું ગજઅંબાડીએ,
સિંહાસનપર બેસું ચામર છત્ર ધરાય ॥ એ સહુ લક્ષણ મુજને નંદન તારા
તેજનાં, તે દિન સંભારે ને આનંદ અંગ ન માય ॥ હાલો ॥ ૪ ॥ કરતલ

પગતલ લક્ષણ એક હજારને આદ છે, તેહથી નિશ્ચય જાણ્યા જિનવર શ્રી
 જગદીશ ॥ નંદન જમણી જઘે લાંછન સિંહ બિરાજતો, મેતો પહેલે સ્વપ્ને
 દોડો વિશવાવિશ ॥ હાલો ॥ ૫ ॥ નંદન નવલા બધવ નંદિવર્ધનના તમે,
 નંદન ભોગ્યધ્યોના દેવર છો સુકુમાળ ॥ હસશે ભોગ્યધ્યો કહી લાડકા દીપર
 માહરા, હસશે રમશે ને વળી ચુટી ખલુશે ગાલ ॥ હસશે રમશે ને વળી
 હુંસા દેશે ગાલ ॥ હાલો ॥ ૬ ॥ નંદન નવલા ચેડા રાગના ભાણેજ છો,
 નંદન નવલી પાંચસે મામીના ભાણેજ છો ॥ નંદન મામલીઆના ભાણેજ
 સુકુમાળ, હસશે હાથે ઉછાળી કહીને નાના ભાણેજ, આંખો આંજીને વળી
 ટપકું કરશે ગાલ ॥ હાલો ॥ ૭ ॥ નંદન મામા મામી લાવશે ટોપી આંગલાં,
 રતને જડીયાં બુલડો મોતી કસખી કેર ॥ નીત્રાં પીળાં ને વળી રાતાં સરવે
 જાતનાં, પહેરાવશે મામી મારા નંદ કીશોર ॥ હાલો ॥ ૮ ॥ નંદન મામા મામી
 સુખડલી બહુ લાવશે, નંદન ગજવે ભરશે લાડુ મોતીચુર ॥ નંદન સુખડા
 જોઈને લેશે મામી ભામણાં, નંદન મામી કહેશે જીવો સુખ ભરપૂર ॥ હાલો ॥ ૯ ॥
 નંદન નવલા ચેડા મામીના સાતે સતી, મારી ભત્રીજીને બેન તમારી નંદ ॥
 તે પણ ગુંજે ભરવા લાખણુ સાંઝ લાવશે, તુમને જોઈ જોઈ હોશે અધિકો
 પરમાનંદ ॥ હાલો ॥ ૧૦ ॥ રમવા કાળે લાવશે લાખ ટકાનો ધુધરો, વળી
 સૂડા મેના પોપટને ગજરાજ ॥ સારસ હંસ કોયલ તીતરને વળી મોરજી,
 મામી લાવશે નંદ તમારે કાજ ॥ હાલો ॥ ૧૧ ॥ છપ્પન કુમરી અમરી જળ
 કળશે નવરાવીઆ, નંદન તમને અમને કેલીધરની માંહે ॥ પુલની વૃષ્ટિ કીધી
 યોજન એકને માંડલે, બહુ ચિરંજીવો આશીષ દીધી તુમને ત્યાંહ ॥ હાલો ॥
 ૧૨ ॥ તમને મેઙ્ગિરિપર સુરપતિએ નવરાવીઆ, નિરખી નિરખી હરખી
 સુકૃત લાભ કમાય ॥ સુખડા ઉપર વાઝ કોટી કોટી ચંદ્રમા, વળી તનપર વાઝ
 ગોરી ગુણસમુદાય ॥ હાલો ॥ ૧૩ ॥ નંદન નવલા ભણુવા નિશાળે પણ મૂકશું,
 ગજપરે અંબાડી બેસાડી મોટો સાજ ॥ પસલી ભરશું શ્રીફળ ફોફળ નાગર
 વેલશું, સુખલડી લેશું નિશાળીઆને કાજ ॥ હાલો ॥ ૧૪ ॥ નંદન નવલા
 મોટા થાશે ને પરણાવશું, વહુ વર સરખી જોડી લાવશું રાજકુમાર ॥

સરખા વેવાઇ વેવાણો પધરાવશું, વર વહુ પોંખી લેશું જોઇ જોઇને દેદાર
 ॥ હાલો ॥ ૧૫ ॥ સાસરે પીયર મારાં બેહુ પખ નંદન ઉજળા, મારી
 કુખે આવ્યા તાત પનોતા નંદ ॥ માહરે આંગણુ વુઠ્યા અમૃત દુધ મેહુલા,
 માહરે આંગણુ ડૂળીયા સુરતર સુખના કંદ ॥ હાલો ॥ ૧૬ ॥ એણી પરે
 ગાયું માતા ત્રિશલા સુતનું પારણું, જે કોઇ ગારી મેશે પુત્ર તણા સમાજ
 ॥ બીલીમોરા વરણ્યું વીરનું હાલરું, જય જય મંગળ હોજો દિપવિજય
 કવિરાજ ॥ હાલો ॥

॥ ગુરુવંદન ॥

ગુરની સન્મુખ ઉભા રહી એ ખમાસમણ દેવા, પછી ઇચ્છાકારનો
 પાઠ બોલવો.

ઇચ્છાકાર સુહરાઇ સુહદેવસિ ॥

સુખ તપ શરીર નિરાપાધ ॥

સુખ સંજમ જાત્રા નિર્વાહોછોજી ॥

સ્વામી શાતા છેજી ॥

ભાત પાણીનો લાભ દેજોજી ॥

પછી જમણો હાથ જોડી ઉપર સ્થાપી ને તે ઉપર મસ્તક રાખી અ-
 ખુટ્ટિઓનો પાઠ બોલવો.

ઇચ્છાકારેણ સંદ્વિસહ જગવન્ ॥ અખુટ્ટિઓમિ, અર્ચિતર દેવસિઅ

(અપોર પહેલાં ગુરને વંદન કરતી વખતે રાઇઅં બોલવું અને
 અપોર પછી વંદન કરતી વખતે દેવસિઅં બોલવું.)

જક્રિયિ અપત્તિઅં પરપત્તિઅં ॥

ભત્તે પાણે વિણુએ વેઆવચ્ચે ॥

આલાવે સંભાવે ઉચ્ચાસણે ॥

સમાસણે અંતર ભાસાએ ॥

ઉવરિ ભાસાએ જંદિયિ ॥

મઝ વિણુય પરિ હીણું ॥

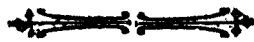
સુહુમં વા આયારં વા ॥

તુષ્ઠે બાણુહ, અહ ન યાણામિ ॥

તરસ મિચ્છામિ દુક્કં. ॥

છેવટ એક ખમાસમણો દેવું.

ધમ્મામિ ખમાસમણો, વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞએ; નિસીહિઆએ, મથ્યએણું વંદામિ.

અથ સામાયક લેવાની વીધી.

પ્રથમ ઉચે આસને પુસ્તક પ્રમુખ મુકવું; શ્રાવક શ્રાવિકાએ કઠાસણું. મુહપત્તિ, ચરવળો લઈ શુદ્ધ વસ્ત્રે જગ્યા પુંજ કઠાસણા ઉપર ખેસવું, મુહપત્તિ, ડાબા હાથમાં મુખ પાસે રાખી જમણો હાથ થાપનાજી સન્મુખ રાખી એક નવકાર ગણવો, પછી પંચિંદિયનો પાઠ ભણવો.

અથ પંચિંદિય.

પંચિંદિય સંવરણો, તહ નવ વિહ ખંભચેર ગુત્તિ ધરો; ચઉવિહ કસાય મુકો, ઇન્ન અટ્ટારસ ગુણેહિં સંજુત્તો ૧. પંચ મહાવય જુત્તો, પંચવિહાયાર પાત્રણુ સમથ્યો; પંચ સમિઓ તિજુત્તો, છત્તીસ ગુણો ગુરૂ મજ્ઞ—૨૦ (ત્યાર પછી ખમાસમણુ દેવું)

ધમ્મામિ ખમાસમણો વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞએ નિસીહિઆએ મથ્યએણું વંદામિ
(ત્યાર પછી ઇરેયા વહિઆનો પાઠ ભણવો)

અથ ધરિયા વહિયા.

ધચ્છાકારેણું સંદિસહ ભગવન્, ધરિયા વહિયાં પડિક્કમામિ, ધચ્છાં ધચ્છામિ પડિક્કમિઉં ધરિયા વહિયાએ વિરાહણાએ ગમણાગમણે પાણુક્રમણે ખિયક્રમણે હરિયક્રમણે ઉસાઉત્તિંગ પણુગદગ મટ્ટી મક્કડા સંતાણા સંક્રમણે ને મે જીવા વિરાહિયા, એગિંદિયા એધંદિયા તેધંદિયા ચઉરિંદિયા પંચિંદિયા, અભિહયા વત્તિયા લેસિયા, સંઘાધયા સંઘટ્ટિયા પરિયાવિયા કિલામિયા ઉદવિયા ઠાણાએઠાણું સંક્રામિયા, જીવિયાએ વવરોવિયા તરસ મિચ્છામિ દુક્કડં.

(ત્યાર પછી તરસ ઉત્તરીનો પાઠ ભણુવો.)

અથ તરસ ઉત્તરી

તરસ ઉત્તરી કરણેણું, પાયચ્છિત કરણેણું વિસોહી કરણેણું વિસક્ષિ-
કરણેણું પાવાણું કમ્માણું નિગ્ધાયણું કૂએ ઠામિ કાઉરસગ્ગં.

(ત્યાર પછી અનત્થ ઉરસસિએણુંનો પાઠ ભણુવો)

અથ અનત્થ ઉસસિએણું

અનત્થ ઉસસિએણું નીસસિએણું ખાસિએણું ધીએણું જંભાધએણું
ઉકુએણું વાયનિસગ્ગેણું ભમલિએ પિત્તમુચ્છાએ સુહુમેહિ અંગ સંચાલેહિ
સુહુમેહિં ખેલ સંચાલેહિં સુહુમેહિં દિટ્ઠિ સંચાલેહિં, એવ માધએહિં આગા-
રેહિં અભગ્ગો અવિરાહિઓ, હુજ્જ મે કાઉરસગ્ગો નવ અરિહંતાણું ભગવંતાણું
નમુક્કારેણું ન પારેમિ, તાવકાયં ઠાણેણું મેણેણું જાણેણું અપ્પાણું વોસિરામિ.

(ત્યાર બાદ એક લોગ્ગસનો અથવા ચાર નવકારનો કાઉરસ કરી

પારી પ્રગટ લોગરસ કહેવો.)

અથ લોગરસ.

લોગરસ ઉજ્જતેઅગરે, ધમ્મ તિથ્થયરે જિણે, અરિહંતે કિત્તધરસં ચઉ-
વિસંપિ કેવલી, ઉસભ મજ્જિયાં ચ વદે સંભવ મભિણુંદણું ચ સુમઘં ચ,

પહુમપહં સુપાસં જિણું ચ ચંદ્રપહં વદે. સુવિહિં ચ પુષ્કદંતં, સીઅલ
સિજ્જસં વાસુપુજ્જં ચ, વિમલ મણુંતં ચ જિણું ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ,
કુથું અરં ચ મલ્લિં વદે મુણિસુવ્વયં નમિ જિણું ચ, વંદમિ રિક્કેતેમિં પાસં
તહ વદ્ધમાણું ચ. એવં મએ અભિયુઆ વિહુય રમલા પહીણુ જરમરણા,
ચઉવીસંપિ જિણુવરા તિથ્યરા મે પસીયંતું કિત્તિયં બંદિય મહિયા જે એ
લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા, આરુગ્ગ ઓહિલાભં સમાહિવર મુત્તમં દિંતું ચંદેસુ
નિમ્મસયરા આધચ્ચેસુ અહિયં પયાસયરા સાગર વર યંભિરા, સિદ્ધા સિદ્ધિં
મમ દિસંતુ.

(પછી ખમાસમણુ દઇ, ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સામાયિક મુહ-
પત્તિ પડિલેહું ઇચ્છં ” એમ કહેવું પછી મુહપત્તિ તથા અંગની પડિલેહણના
પચાશ બોલ કહી મુહપત્તિ પડિલેહવી. પછી ખમાસમણુ દેઇ “ ઇચ્છાકારેણ
સંદિસહ ભગવન્ સામાયિક સંદિસાહુ ઇચ્છં ” વળી ખમાસમણુ દઇ “ ઇચ્છા-
કારેણ સંદિસહ ભગવન્ સામાયિક ઠાઉં ઇચ્છં ” એમ કહી બે હાથ જોડી
એક નવકાર ગણી પછી “ ઇચ્છાકારી ભગવન્ પસાય કરી સામાયિક દંડક
ઉચ્ચરાવોજી ” તે વારે વડીલ કરેમિભંતે કહે. વડીલ ન હોય તો જાતે
પાઠ ભણવો)

અથ કરેમિભંતે.

કરેમિભંતે સામાધયં, સાવજ્જં જ્ઞેગં પચ્ચપ્પામિ, જ્ઞવનિયમં પજ્જનુ-
વાસામિ, દુવિહં તિવિહેણું મણેણું વાયાએ કાએણું, ન કરેમિ ન કારવેમિ
તસ્સ ભંતે પડિક્કમામિ નિંદામિ ગરિહામિ, અપ્પાણું વેસિરામિ.

(પછી ખમાસમણુ દઇ “ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સજ્જાય સંદિસાહુ
ઇચ્છં” વળી પાછું ખમાસમણુ દઇ “ઇચ્છા કારેણ સંદિસહ ભગવન્ સજ્જાય
કરં ઇચ્છં” એમ કહી ત્રણ નવકાર ગણવા પછી બે ધ્રડી ધર્મ ધ્યાન કરવું.

મુહુર્તના પચીશ બોલ.

સુત અર્થ તત્વ કરી સદહું ૧, સમકિન મોહની ૨, મીઞ મોહની ૩, મિથ્યાત્વ મોહની પરીહરં ૪, કામરાગ ૫, રોહરાગ ૬, દષ્ટિરાગ પરીહરં ૭, સુદેવ ૮, સુગુર, ૯, સુધર્મ આદરં, ૧૦, કુદેવ ૧૧, કુગુર ૧૨ કુધર્મ પરીહરં ૧૩, જ્ઞાન ૧૪, દર્શન ૧૫, ચારિત્ર આદરં ૧૬, જ્ઞાન ૧૭, દર્શન ૧૮, ચારિત્ર વિરાધના પરીહરં ૧૯, મનયુષ્મિ ૨૦, વચનયુષ્મિ ૨૧, કામયુષ્મિ આદરં ૨૨, મનદંડ ૨૩, વચનદંડ ૨૪, કાયદંડ પરીહરં ૨૫.

અંગના પચીશ બોલ.

હાસ્ય ૧ રતી ૨ અરતી ૩ પરીહરં, ડામે હાથે પડીલેવા, ભય ૪ સોગ ૫ દુઃખા ૬ પરીહરં, જમણે હાથે પડીલેવા, કૃષ્ણ લેશ્યા ૭, નીલ લેશ્યા ૮ કાપોત લેશ્યા ૯ પરીહરં, માયા ઉપર પડીલેવા, રસગારવ ૧૦, રિદ્ધિગારવ ૧૧, સાતા ગારવ ૧૨ પરીહરં, મોઢે, પડીલેવા, માયા શલ્ય ૧૩, નીયાણુ શલ્ય ૧૪, મિથ્યાત્વ શલ્ય ૧૭ પરીહરં, છાતી આગળ પડીલેવા, ક્રોધ ૧૬ માન ૧૭ પરીહરં, પુઠે ડામે ખમે પડીલેવા. માયા ૧૮ લોભ ૧૯, જમણે ખમે પડી લેવા, પૃથ્વીકાય ૨૦ અપકાય ૨૧ તેઉકાય ૨૨ ની જયણા કરં, ડામે ખમે પડીલેવા વાઉકાય ૨૩ વનસ્પતીકાય ૨૪ ત્રસકાય ની રક્ષા કરં, જમણે પગે પડીલેવા. (તે મધો સાધુ શ્રાવકને બોલ ૫૦ કહેવા અને લેશ્યા ૩ શલ્ય ૩ કપાય ૪, એ દશ શિવાય ૪૦ બોલ સાધ્વી શ્રાવીકાને કહેવા.

સામાયિક પારવાની વિધિ.

૧ ખમાસમણુ દેવું, ૨ ઇરિયાવહીઆ, ૩ તસ્સઉત્તરી ૪ અન્નતથ ઉસ-સિએણું, કહી પછી એક લોગસ્સનો અથવા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી લોગસ્સ પ્રગટ કહેવો. પછી ખમાસમણુ દધ ઇચ્છાકારેણુ સંદ્ધિસહ ભગવન્ મુહુર્ત પડી લેહું ” એમ કહી મુહુર્ત પડી લેહી, ખમાસમણુ દધ, ઇચ્છા,

કારેણ સંદિસહ ભગવન્ સામાયક પાઠં યથા શક્તિ ” વક્ષી ખમાસમણુ દ્વઃ
 “ ઇચ્છા કારેણ સંદિસહ ભગવન્ સામાયિક પાઠં તદ્દતિ ” કહી પછી જમણો
 હાથ ચરવળા ઉપર અથવા કટાસણા ઉપર સ્થાપી એક નવકાર ગણી સામધય
 વય જુતો કહીએ.

અથ સામાધયવયજુતો.

સામાધય વયજુતો, જનવ મણે હોઈ નિયમ સંજુતો છિત્તઃ અસુહં
 કમ્ભં સામાધય જતિચ્ચાવારા. સામાધયં મિઉકએ, સમણો ધવ સાવએ
 હવઃ જમહા, એએણુ કારણેણુ, યહસે સામાધયં કુજ્જન. સામાયક વિધિ
 લીધું વિધિ પાર્યું, વિધિ કરતાં જે કાઈ અવિધિ હુએ હોય તે સચિ હું
 મન, વચન, કાયાએ કરી, તરસ મિચ્છામિ દુક્કડં. દશ મનના, દશ વચનના,
 બાર કાયાના એવં બત્રીશ દોષમાં જે કાઈ દોષ લાગ્યો હોય તે સાવ હું
 મન વચન કાયાએ કરી તરસ મિચ્છામિ દુક્કડં.

(ત્યાર પછી જમણો હાથ થાપના સન્મુખ સવળો રાખીને
 એક નવકાર ગણીએ.)

અથ પચખખાણુ વિધિ.

પ્રભાતના પચખખાણુ.

॥ અથ નમુક્કાર અહિચં મુકુ સહિચં ॥

ઉગ્ગએસૂરે નમુક્કાર અહિચં મુકુ સહિચં, પચખખાણ, ચઉવિહંપિ
 આહારં, અસણુ, પાણુ ખાઈમં, સાઈમં અન્નતથણા ભોગેણુ, સહસા ગારેણુ
 મહત્તરા ગારેણુ સવ્વ સમાહિય વત્તિયા ગારેણુ વોસિરે.

અથ પોરસિં સાઠ પો સિંનં

ઉગ્ગએસૂરે નમુક્કાર સહિચં, પોરસિં, સાઠપોરસિં મુકુ સહિચં,

પચ્ચખખાઠ, ઉગ્ગએસૂરે, ચઉવિહંપિ આહારં અસણું પાણું ખાઠમં સાઠમં
અન્નતથણા ભોગેણું સહસા ગારેણું પચ્છન્નકલેણું દિસામોહેણું સાહુવયણેણું
મહત્તરાગારેણું સવ્વ સમાહિ વત્તિયાગારેણું વોસિરે. (ઘતિ)

અથ બેઆસણા તથા એકાસણાનું

ઉગ્ગએસૂરે નમુક્કાર સહિયં પોરિસિં સાદ્દુપોરિસિં પુરીમદ્દું મુકુસહિયં
પચ્ચખખાઠ ઉગ્ગએસૂરે ચઉવિહંપિ આહારં અસણું પાણું ખાઠમં સાઠમં
અન્નતથણા ભોગેણું સહસાગારેણું પચ્છન્નકલેણું દિસામોહેણું સાહુવયણેણું
મહત્તરાગારેણું સવ્વસમાહિવત્તિયા ગારેણું એકાસણું બે આસણું પચ્ચખખાઠ
તિવિહંપિ આહારં અસણું ખાઠમં સાઠમં અન્નતથણા ભોગેણું સહસાગારેણું
સાગારિયાગારેણું આઉટણ પસારેણું ગુરૂ અપલુકાણેણું પારિક્કાવણિયાગારેણું
મહત્તરાગારેણું સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણું પાણુસ લેવેણુવા અલેવેણુવા અ-
ચ્છેણુવા બહુલેવેણુવા સાસિથ્થેણુવા અસિથ્થેણુવા વોસિરે. (ઘતિ)

અથ આયખિલનું

ઉગ્ગએસૂરે નમુક્કાર સહિયં પોરિસિં સાદ્દુપોરિસિં મુકુસહિયં પચ્ચખખાઠ
ઉગ્ગએસૂરે ચઉવિહંપિ આહારં અસણું પાણું ખાઠમં સાઠમં અન્નતથણા
ભોગેણું સહસાગારેણું પચ્છન્નકલેણું દિસામોહેણું સાહુવયણેણું મહત્તરાગારેણું
સવ્વસમાહિ વત્તિયાગારેણું એકાસણું પચ્ચખખાઠ તિવિહંપિ આહારં અસણું
ખાઠમં સાઠમં અન્નતથણા ભોગેણું સહસાગારેણું સાગારિયાગારેણું આ-
ઉટણ પસારેણું ગુરૂઅપલુકાણેણું પારિક્કાવણિયાગારેણું મહત્તરાગારેણું સવ્વ-
સમાહિવત્તિયાગારેણું પાણુસ લેવેણુવા અલેવેણુવા અથ્થેણુવા બહુલેવેણુવા
સસિથ્થેણુવા અસિથ્થેણુવા વોસિરે.

અથ ચઉવિહાર ઉપવાસનું

સૂરે ઉગ્ગએ અભત્તકું પચ્ચખખાઠ ચઉવિહંપિ આહારં અસણું પાણું
ખાઠમં સાઠમં અન્નતથણા ભોગેણું સહસાગારેણું પારિક્કાવણિયાગારેણું
મહત્તરાગારેણું સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણું વોસિરે.

અથ તિવિહાર ઉપવાસનું.

સૂરેઉગ્ગમે અભત્તૃં પચ્ચખ્ખાઠ તિવિહપિ આહારં અસણું પાણું ખાઠમં સાઠમં અન્નથથણા ભોગેણું સહસાગારેણું પારિક્કાવણિઆ ગારેણું મહત્તરાગારેણું સવ્વસમાહિવત્તિઆગારેણું પાણુહાર પોરસિં સાહુપોરસિં મુક-સહિઅં ધરસહિઅં પચ્ચખ્ખાઠ ઉગ્ગમેસૂરે પુરિમટ્ટું અવટ્ટું પચ્ચખ્ખાઠ અન્નથથણા ભોગેણું સહસાગારેણું પચ્છન્નકાલેણું દિસામોહેણું સાહુવણેયણું મહત્તરાગારેણું સવ્વ સમાહિવત્તિઆ ગારેણું પાણુરસ લેવેણુવા અલેવેણુવા અથ્થેણુવા બહુલેવેણુવા સસિથ્થેણુવા અસિથ્થેણુવા વોસિરે.

સાંજના પચ્ચખાણુ.

અથ પાણુહાર દિવસ ચારિત્રનું.

પાણુહાર દિવસ ચરિમં પચ્ચખ્ખાઠ અન્નથથણાભોગેણું સહસાગારેણું સવ્વ સમાહિ વત્તિઆ ગારેણું વોસિરે.

અથ ચઉવિહારનું

દિવસ ચરિમં પચ્ચખ્ખાઠ ચઉવિહપિ આહારં અસણું પાણું ખાઠમં સાઠમં અન્નથથણા ભોગેણું સહસાગારેણું મહત્તરાગારેણું સવ્વસમાહિ વત્તિઆગારેણું વોસિરે.

અથ તિવિહારનું

દિવસ ચરિયં પચ્ચખ્ખાઠ તિવિહપિ આહારં અસણું ખાઠમં સાઠમં અન્નથથણાભોગેણું સહસાગારેણું મહત્તરાગારેણું સવ્વસમાહિવત્તિઆગારેણું વોસિરે.

અથ દુવિહારનું

દિવસ ચરિયં પચ્ચખ્ખાઠ દુવિહપિ આહારં અસણું ખાઠમં અન્ન-થથાણા ભોગેણું સહસાગારેણું મહત્તરાગારેણું સવ્વસમાહિવત્તિઆગારેણું વોસિરે.

આરતીઓ.

(૧)

અપ્સરા કરતી આરતી જિન આગે, હારે જિન આગેરે જિન આગે ॥
હારે એતો અવિચળ સુખડાં માગે, હારે નાભિનંદન પાસ ॥ અપ્સરા કરતી
આરતી જિન આગે ॥ ૧ ॥ તાયેછ નાટક નાચતી પાય ઠમકે, હારે દોય
ચરણે ઝાંઝર ઝમકે ॥ હારે સોવન ધુધરડી ધમકે, હારે લેતી કુદડી બાળ ॥
અપ્સરા ॥ ૨ ॥ તાલ મૃદંગને વાંસળી ડકવેણાં, હારે રૂડા ગાવંતી સ્વર
ઝીણા ॥ હારે મધુર સુરાસુર નયણાં, હારે જોતી મુખડું નીહાળ ॥ અપ્સરા ॥
૩ ॥ ધન્ય મરદેવા માતને પ્રભુ જ્યા હારે તોરી કંચન વરણી કાયા ॥
હારે મેતો પૂરવ પુન્યે પાયા, હારે દેખ્યો તોરો દેદાર ॥ અપ્સરા ॥ ૪ ॥
પ્રાણજીવન પરમેશ્વર પ્રભુ પ્યારો, હારે પ્રભુ સેવક હું છું તારો ॥ હારે
ભવોભવના દુઃખડાં વારો, હારે તુમે દીન દયાળ ॥ અપ્સરા ॥ ૫ ॥
સેવક જાણી આપણો ચિત્ત ધરજો, હારે મોરી આપદા સઘળી હરજો ॥
હારે મુનિ માણેક સુખીઓ કરજો, હારે જાણી પોતાનો બાળ ॥ અપ્સરા ॥ ૬ ॥

(૨)

જે જે આરતી આદિ જિણુંદા, નાભિરાયા મરદેવીકા નંદા ॥ જે જે
આરતી ॥ ૧ ॥ પહેલી આરતી પુજા કરીજે, નરભવ પામીને દહાવો
લીજે ॥ જે જે આરતી ॥ ૨ ॥ દુસરી આરતી દીન દયાળા, ધુળેવ
મંડન પ્રભુ જગ અજવાળ્યાં ॥ જે જે આરતી ॥ ૩ ॥ ત્રીસરી આરતી
ત્રિભુવન દેવા, સુર નર ઈંદ્ર કરે તોરી સેવા ॥ જે જે આરતી ॥ ૪ ॥
ચોથી આરતી ચઢગતિ ચૂરે, મનવંછિત રૂળ શિવસુખ પૂરે ॥ જે જે આરતી
॥ ૫ ॥ પંચમી આરતી પુજ્ય ઉપાયા, મૂળચંદ રિષભ ગુણ ગાયા ॥ જે જે
આરતી ॥ ૬ ॥

(૩)

મહાવીર સ્વામીની આરતી.

જય દેવ, જય દેવ, જય સુખના સ્વામી ॥ (પ્રભુ.) તુજને વંદન

કરીએ, (૨) ભવ ભવના ભામી ॥ જયદેવ ॥ ૧ ॥ સિદ્ધારથના સુત
ત્રિશલાના બાપા ॥ પ્રભુ ॥ જસોદાના છો કંથઈ (૨) ત્રિભુવન જગરાયા
॥ જયદેવ ॥ ૨ ॥ બાળપણમાં આપ, ગયા રમવા કાળે ॥ પ્રભુ ॥
દેવતાએ દીધો પડછાયો, (૨) બીવરાવવા કાળે ॥ જયદેવ ॥ ૩ ॥
એક વારનું રૂપ લીધું છે નાગનું ॥ પ્રભુ ॥ બીજી વારનું રૂપ, (૨)
લીધું બાળકનું ॥ જયદેવ ॥ ૪ ॥ બાળક બીના સૌ પોતે નથી બીતા ॥
॥ પ્રભુ ॥ દેવતાનું કાંઈ ન આપ્યું (૨) હારી જતા રહેતા ॥ જયદેવ ॥
॥ ૫ ॥ એવા છે ભગવાન, મહાવીર તમે જાણો ॥ (પ્રભુ) વંદે છે
સહુ તેને (૨) નમે રાય રાણો ॥ જયદેવ ॥ ૬ ॥

(૪)

શાંતિનાથની આરતી.

જય જય આરતી શાંતિ તુમારી, તોરા ચરણ કમલકી જાઉં બલી-
હારી ॥ જય ॥ ૧ ॥ વિશ્વસેન અચિરાજ કો નંદા, શાંતિનાથ મુખ પુનમ
ચંદ્ર ॥ જય ॥ ૨ ॥ સાત્રીશ ધનુષ સોવનમય કાયા, મૃગ લંછન પ્રભુ
ચરણ સુહાયા ॥ ૩ ॥ જય ॥ ચક્રવર્તી પ્રભુ પાંચમા સોહા, સોલમા જિન-
વર જગ સહુ મોહા ॥ જય ॥ ૪ ॥ મંગલ આરતી તોરી કીજે, જન્મ
જન્મનો લ્હાવો લીજે ॥ જય ॥ ૫ ॥ કર જોડી સેવક ગુણ ગાવે, સો
નર નારી અમરપદ પાવે ॥ જય ॥ ૬ ॥

(૫)

શ્રી સરસ્વતી માઇ, કીયા કરો આઇ, સરસ વચન સુખદાઇ, દો
મુજ ચતુરાઇ, જય દેવ જય દેવ ૧ વરધમાન દેવા જુગમાં નહી એવા,
પાતીક દુર કરવા કરે ઈંદ્ર સેવા જયદેવ. ૨. રતન ત્રયી રાયા ત્રીશલાના
બાપા સીદ્ધારથ કુળ આયા, કંચનવરણી કાયા. જયદેવ. ૩ શાસન બહુ
સારો લાગે મુજ પ્યારો, સંકટ દુર નિવારો, ભવ જળથી તારો જયદેવ
૪. તું ત્રિભુવન સ્વામી કરમ મેલ વામી કેવલજ્ઞાન સુપામ્યા, શિવપુરના સ્વામી

જયદેવ ૫ ભવ આરત ટાળો, નેક નગર યાજો મયા કરી મુજ તારો મુજ
કર તુમ ઝાલો. જયદેવ. ૬

(૬)

સકલ મંગલકારી, ત્રીભુવન ઉપગારી દુરગતી દુર નીચારી, વરીઆ
શીવનારી, જયદેવ જયદેવ. ૧ પારસનાથ નામી, ચીંતામણુ સ્વામી કરં આ-
રતી શીરનામી, મુજ અંતર જામી જયદેવ ૨ ત્રણુ જગત રાયા વામાએ
જાયા અશ્વસેન કુલ આયા, નીલ વરણુ કાયા જયદેવ. ૩ કુમકંકા હઠ વામી
જ્ઞાન કેવલ પામી. ભક્તને મન વિરામી, ભયે સિદ્ધ સ્વામી જયદેવ. ૪.
તુજ ગુણુ હું રસિઓ, મુજ મન તું વસિઓ મયા કરી ઉલસીયો, ગુણુ
ગાવા ધસીઓ. જયદેવ જયદેવ.

મંગળ દીવો

દીવો રે દીવો મંગળિક દીવો આરતી ઉતારક બહુ ચિરંજીવો ॥
॥ દીવો ॥ ૧ ॥ સોહામણે ધર પર્વ દીવાળી અંબર ખેલે અખળા ખાળી
॥ દીવો ॥ ૨ ॥ દેપાળ ભણે ધણે ઘેર અજવાળી, ભાવે ભક્તે વિદ્ય નિ-
વારી ॥ દીવો ॥ ૩ ॥ દેપાળ ભણે ધણે આ કળિ કાળે, આરતી ઉતારી
રાજ કુમારપાળે ॥ દીવો ॥ ૪ ॥ અમધર મંગળિક તમ ધર મંગળિક,
મંગળિક ચતુર્વિધ સંઘ ધર હોજો ॥ ૫ ॥

અથ મંગળ ચાર.

ચારો મંગળ ચાર, આજ મહારે ચારો મંગળ ચાર ॥ દેખ્યો દરસ
સરસ જિનજીકો, શોભા સુંદર સાર ॥ આજ ॥ ૧ ॥ છિનું છિનું છિનું
મન મોહન ચરચો, ધસી કેસર ધનસાર ॥ આજ ॥ ૨ ॥ વિવિધ જાતિક,
પુષ્પ મંગાવો, મોઘર લાલ ગુલાલ ॥ આજ ॥ ૩ ॥ ધૂપ ઉખેલોને કરો
આરતી મુખ મોલો જયકાર ॥ આજ ॥ ૪ ॥ હર્ષ ધરી આદીશ્વર પૂજો
ચૌમુખ પ્રતિમા ચાર ॥ આજ ॥ ૫ ॥ હૈયે ધરી ભાવના ભાવ ભાવો જીમ પામો
ભવપાર ॥ આજ ॥ ૬ ॥ સકળચંદ્ર સેવક જિનજીકો, આનંદધન ઉપકાર
આજ ॥ ૭ ॥

વર્તમાન ચોવીસ તીર્થંકરનો કોઠો.

તીર્થંકરનું નામ	અવન, જન્મ દીક્ષા, કેવલ	મોક્ષ	લંછન
૧ રીખવદેવ	વિનીતા	અષ્ટાપદ	વૃષભ
૨ અજીતનાથ	વિનીતા	સીખરજી	હાથી
૩ સંભવનાથ	સાવધીનગરી	"	અશ્વ
૪ અભિનંદન	વિનીતા	"	વાંદર
૫ સુમતીનાથ	વિનીતા	"	કૌંચપક્ષી
૬ પદ્મપ્રભુ	કેસંખી	"	કમલ
૭ સુપાશ્વનાથ	વણારસી	"	સાથીયો
૮ ચંદ્રપ્રભુ	ચંદ્રપુરી	"	ચંદ્ર
૯ સુવીધીનાથ	કાકદી	"	મગર
૧૦ શીતલનાથ	ભદ્રિલપુર	"	શ્રીવત્સ
૧૧ ઝેયાંસનાથ	સીંહપુરી	"	ગેંડાનું
૧૨ વાસુપુજ્ય	ચંપાપુરી	ચંપાપુરી	પાડાનું
૧૩ વિમલનાથ	કપિલાપુરી	સીખરજી	વરાહ
૧૪ અનંતનાથ	વિનીતા	"	સીયાણું
૧૫ ધર્મનાથ	રત્નપુરી	"	વજ્ર
૧૬ શાંતીનાથ	હસ્તીનાપુરી	"	હરિણ
૧૭ કુંથુનાથ	હસ્તીનાપુરી	"	બકરો
૧૮ અરનાથ	હસ્તીનાપુરી	"	નંદાવર્ત
૧૯ મહિનાથ	મથુરા	"	કલશ
૨૦ સુત્રસુતરસ્વામી	રાજગૃહી	"	કાચબો
૨૧ નેમીનાથ	મથુરા	ગીરનાર	કમલ
૨૨ નમનાથ	સૌરીપુરી	"	શંખ
૨૩ પાર્શ્વનાથ	બનારસ	સીખરજી	સર્પ
૨૪ મહાવીર	ક્ષત્રોકુંડ	પાવાપુરી	સિંહ

ચોવીશ તીર્થકરનું ગાયન.

(વારેધા વીઠલા વેલોરે)

જિનપતી અરજી અમારી, દીલમાં પ્રીતિ લે તું ધારીરે,
નમે તુને પ્રણ તમારીરે—(૨)

રીખવદેવ શેત્રુંજી વાસી, કરજો લીલા લહેર,
મહીમા સુણીને શરણે આવ્યો, તારો કરીને મહેર,
મહેરબાની કરજો સારી.

દીલમાં—૧

અજીતસ્વામી તારંગાવાળા, સંભવ સુખના ધામ;
અભીનંદન અભે વચન આપો આવો અમારે ગામ,
ગામડી દેખો અમારી

દીલમાં—૨

સુમતિ પદ્મ સુપાર્શ્વ જિનેશ્વર ચંદ્ર આઠમા ઠેવ,
સુવિધિ શીતલ દશમે જાણ્યા ઐયાંસની કરં સેવ,
સેવા તો જાગે પ્યારી.

દીલમાં—૩

વાસુપુત્ર પદ્મી વિમલ થયા, વલી અનંત ધર્મ ધરા,
શાંતિ કુંથુ અર મલ્લિ જિનેશ્વર, મુનિસુવ્રત જિન વીશ,
વીશેને વંદના મારી

દીલમાં—૪

નમીનાથ ને બાવીશમા નેમજી, રાજુલ કેરા કંથ
પરજીવું પ્રેમે પડતું મુકી લીધો ગીરનારનો પંથ,
રાજુલ કરે તરવા તૈયારી

દીલમાં—૫

પાર્શ્વપ્રભુ શંખેશ્વર રાજા પરદુઃખભંજન પ્રાણ,
નાગ જોડી બળતી ઉગારી, કમઠે માની આણ,
આણ માનું પ્રેમથી તારી.

દીલમાં—૬

વર્ધમાન જિન ચોવીસમા વંદુ વાર હજાર,
જિન પ્રતિમા વંદોને હરહમ ઉતરવા ભવપાર,
પાર કરો કહું પોકારી.

દીક્ષમાં—૭

વડા ગણધર વર્ધમાનના ગૌતમ ગુણની ખાણ
ખીજ દશ એક એકથી ચડતા, માનીએ તેહની આણ,
આણ કરે પ્રેમથી પ્યારા.

દીક્ષમાં—૮

ભવજળ તરવા પાર ઉતરવા ધરતું જિનતું ધ્યાન,
ચોવીશ જિન એકદશ ગણધર વધારશે વડું માન,
માન દેને પોતાના ધારી

દીક્ષમાં—૯

દોશી કરતુર વાલજી હું, લીંબડી મારો મુકામ
એકલો ઉભો ભવ દરીઆમાં શ્રવણે પડ્યું તુજ નામ
નામના જાણી તમારી.

દીક્ષમાં—૧૦

મહાત્મા

ગાંધીજીની

આજ્ઞા.

સ્વદેશી માલનો વપરાસ

કરો અને ઉત્તેજન આપો. તથા સ્વદેશીને નામે ચાલતી
દગલ બાજીથી ચેતજો અને બીજાને ચેતાવજો.

સ્વદેશી—

સુતર, હાથ વણાટની સાળ, તેને
લગતો સામાન, ચરખા, બુદીબુદી
બતતું કાપડ, તરેહ તરેહની ખાદી,
ઘોતર, સાડી, ચારસા, ચાદર, દુવાલ વીગેરેને માટે લખો યા મલો.

સ્વદેશી સુતર અને સાળ વણાટની

પાકી ગેરન્ટી

ગેરન્ટી વીરૂદ્ધ વર્તન કર્યાનું સાબીત કરનારને

રૂ. ૫૦૦ દંનામ

માલીક:—જે. મગનલાલની કું.

શ્રી સ્વદેશી ઉદ્યોગ ગૃહ

અમલસાડ સ્ટેશન ખી. ખી. રેલ્વે.

એજન્ટ—ખંડુલાઇ શંકરજી દેશાઈ

મળવાનું દેકાણું—અળવંતરાવ કે. દેશાઈ એમ. એ. એલ. એલ. ખી,
ગીરગામ પોસ્ટ ઓફીસ મુંબઈ નાં. ૪

જાહેર ખબર.

અમારા સુપ્રસિદ્ધ પુસ્તકાલયમાં જૈન ધર્મને લગતાં સંસ્કૃત માગધી હીંદી તેમજ ગુજરાતી ભાષામાં છપાયેલાં તમામ પુસ્તકો મળે છે.

તેમજ સ્તવનાવલીઓ, રાસાઓ તથા જૈન નોવેલો તથા કથાના દરેક પ્રકારના પુસ્તકો અમારે ત્યાં મળે છે.

વલી સુરત, ભાવનગર, અમદાવાદ, જામનગર, વિગેરે સ્થળોએ પ્રસિદ્ધ થયેલાં પુસ્તકો પણ અમારે ત્યાંથી મલી શકે છે.

આ ઉપરાંત પશુસણની તથા નવાં વર્ષની ફેન્સી કંકોત્રીઓ, કાર્ડો, ચેકો, વિગેરે મોટા જથ્થામાં તૈયાર રાખવામાં આવે છે.

તેમજ કાર્તિકી તથા ચૈત્રી પંચાંગ તથા અનેક તીર્થના રંગ ઘેરંગી નકશાઓ પણ મળી શકે છે.

પ્રાઇસલીસ્ટ તદ્દન મફત મોકલવામાં આવે છે.

લખો—

શ્રાવક ભીમસિંહ માણિક.

માંડવી શાકગલી—મુંબઈ નાં. ૩

